

ОДБРАНА

Специјални прилог



Реконструкција
Спомен-костурнице
бранилаца
Београда
1915.

Промотивна акција

БУДИ ПРОФЕСИОНАЛАЦ





ВОЈСКА СРБИЈЕ

КО СМЕ ТАЈ МОЖЕ...
БУДИ ПРОФЕСИОНАЛАЦ

Пријави се!

☎ 011 20 63 432

www.mod.gov.rs

www.budiprofesionalac.rs



Najbolji deo dana



**BEOGRADE
DOBRO JUTRO**



www.studiob.rs

NAĐITE SE NA PUTU ZA POTPUNO NEVEROVATNIH

1.088 €



IZUZETNA PONUDA:
AUTO KREDIT SA
NAJNIŽOM KAMATOM NA
TRŽIŠTU OD SAMO 6,84%

BEZ ŽIRANATA,
BEZ PRENOSA PATE
I BEZ KASKO OSIGURANJA

VITRO GROUP POKLANJA:

- ☑ KLIMA UREĐAJ SA POSEBNIM HLAĐENJEM KASETE
- ☑ HiFi RADIO CD MP3 SA KOMANDAMA NA VOLANU
- ☑ BLUETOOTH HANDSFREE UREĐAJ
- ☑ USB PRIKLJUČAK
- ☑ SEDIŠTA OD VELURA

CITROËN C4 SX 1.4i

+ Oprema za uživanje:

ABS, EDB - pomoć pri naglom kočenju, tempomat + limitator brzine, 4 vazdušna jastuka, dve vazdušne zavese, varijabilni servo upravljač podesiv po visini i dubini, putni računar, kožni volan, daljinsko centralno zaključavanje vrata, električni podizači prednjih stakala, električno podešavanje spoljnih retrovizora, branici i retrovizori u boji karoserije, kodirani kontakt ključ, svetla za maglu, vozačevo sedište podesivo po visini, deljiva zadnja sedišta na preklapanje, dnevna svetla, 16" ukrasni poklopci točkova, 12-voltna utičnica...

Prikazan izgled automobila je ilustracije radi *Utešće

ISPUNITE SVOJE ŽELJE BRZO, LAKO I SLATKO

Nikad bolja ponuda za pripadnike Vojske Srbije
Količina je ograničena – ne dozvolite da budu brži od Vas
VITRO CITROËN ASSISTANCE - bezbrižna vožnja uz besplatnu pomoć na putu

CRÉATIVE TECHNOLOGIE



VITRO GROUP, OVLAŠĆENI UVOZNIK I DISTRIBUTER ZA SRBIJU I CRNU GORU, RADNIČKA 22, ADA, BEOGRAD, 011/35 38 555; NIŠ - 09. brigade 59, 018/20 22 08; JAGODINA - Slovenski put bb, 035/25 25 97; PODGORICA - Cijevna bb, 00 382 20/872 100

BEL CAR - Bulevar Vojvode Stepe bb, Novi Sad, 021/679 1004; A&C GROUP - Prislonica bb, Čačak, 032/485 401; AUTOSTIL-M - Arsenija Černojevića 16, Subotica, 024/571 111; AUTO AS - Jovana Mikića 42, Bačka Topola, 024/715 414; SANI GROUP - Loznički put bb, Šabac, 015/344 697; VLAJKOV PLUS - Miletićeva 80, Zrenjanin, 023/522 008; DELFIN LTD - Zona industriale p.n. Veternik, Priština, 038/550 556; COMPANY D.A.J.M.I. - Sutorina bb, Igalo, Crna Gora, 00 382 31/670 240

ОДБРАНА

Магазин Министарства одбране Србије

„Одбрана“ наставља традицију „Ратника“, првог војног листа у Србији, чији је први број изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Медија центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19

Директор

Славољуб М. Марковић, потпуковник

Главни и одговорни уредник

мр Раденко Мутавић

Заменик главног уредника

Владимир Почуч, мајор

Уредници

Мира Шведић
Душан Глишић
Александар Петровић, поручник

Стални сарадници

Станислав Арсић, Себастиан Балаш,
Игор Васиљевић, Југослав Влаховић, мр Славиша Влацић,
Милосав Ц. Ђорђевић, Владица Крстић,
Александар Лијаковић, др Милан Мијалковски,
мр Зоран Миладиновић, Предраг Милићевић,
мр Миљан Милкић, Кршман Милошевић,
др Милан Милошевић, Никола Остојић, Никола Оташ,
Иштван Пољонац, Будимир М. Попадић, Влада Ристић

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник),
Станислава Струњаш, Бранко Сиљевски
(технички уредници)

Фотографија

Даримир Банда (уредник)
Горан Станковић и Јово Мамула (фоторепортери)

Језички редактор

Слађана Мирчевски

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Вера Бјеловук

Документација

Радован Поповић (фото-центар)

ТЕЛЕФОНИ

Директор 3241-258; 23-809
Главни и одговорни уредник 3241-257; 23-808
Секретар редакције 3201-809; 23-079
Прелом 3240-019; 23-583
Маркетинг 3241-026; 3201-765; 23-765
Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995

ТЕЛЕФАКС 3241-363

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19

e-mail

odbrana@mod.gov.rs
redakcija@odbrana.mod.gov.rs

Internet

www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-49849-58 за МЦ „Одбрана“

Претплата

За припаднике МО и Војске Србије преко РЦ
месечно 160 динара.
За претплатнике преко Поштанске штедионице
месечно 180 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд,

Македонска 29

ОДБРАНА ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу



СНИМИО ЈОВО МАМУЛА



САДРЖАЈ

У ФОКУСУ

Промотивна акција

БУДИ ПРОФЕСИОНАЛАЦ

6

ДОГАЂАЈИ

Обележавање 92. годишњице пробоја Солунског фронта

УЈЕДИЊЕНИ ЗА МИР

10

Свечана заклетва септембарске генерације војника

ВОЈСКА ПРИВЛАЧИ МЛАДЕ

12

Курс о управљању одбраном

ИДЕНТИФИКАЦИЈА СНАГЕ СИСТЕМА

14

ПОВОДИ

Обележена 200. годишњица боја на Варваринском пољу

ПОЧАСТ ЈУНАЦИМА

16

У ФОКУСУ

Интеграција Западног Балкана у мрежу глобалне безбедности

БОЉА ЗАЈЕДНИЧКА БУДУЋНОСТ

18

ДОГАЂАЈИ

Стратегијски семинар CISM у Београду

ПРИЈАТЕЉИ СЕ БОЉЕ РАЗУМЕЈУ

23

Специјални прилог ДИ



„Одбрана“ је члан
Европског удружења војних новинара

Промотивна акција



БУДИ ПРОФЕСИОНАЛНАЦ

Атрактивни спотови Војнофилмског центра „Застава филм“, снимани од априла до септембра на више локација у Србији, са промотерима Вуком Костићем, Иваном Босиљчићем и Драганом Бјелогрићем, подршка су кампањи професионализације Војске Србије



Спотови за промотивну акцију Министарства одбране и Војске Србије „Буди професионалац“ представљени су 17. септембра у свечаној сали Дома Војске Србије.

Поред глумца Драгана Бјелогрића, Ивана Босиљчића и Вука Костића, који су главни актери спотова, догађају су присуствовали министар одбране Драган Шутановац, начелник Генерал-

штаба Војске Србије генерал-потпуковник Милоје Милетић, представници Министарства и Војске, познате личности из света културе и филма и бројни представници медија. Атрактивни спотови Војнофилмског центра „Застава филм“, снимани од априла до септембра на више локација у Србији, подршка су кампањи професионализације наше војске.

Министар Драган Шутановац је том приликом рекао да кампања представља почетак завршног периода професионализације Војске Србије. Он је захвалио свима који су се одазвали позиву за промоцију и онима који су протеклих месеци учествовали у снимању промотивних спотова, међу којима је издвојио тројицу популарних глумаца.



– Дубоко смо уверени да посао који радимо има подршку грађана. Тај посао има и подршку система, али никада до сада није имао толику подршку јавних личности – рекао је Шутановац захваливши свима који су у протеклих годину дана помогли кампању професионализације Војске Србије.

Министар Шутановац је најавио да ће нови спотови да се емитују у медијима, а да ће Министарство и даље тражити партнере и пријатеље који желе да учествују у промоцији професионализације војске, која је, како је рекао, општи друштвени интерес.

Шутановац је захвалио и професору Александру Мандићу који је режирао свечану академију поводом 160 година Војне академије и Жики Николићу водитељу „Шаренице“ који је једну емисију посветио промоцији младих официра Војске Србије.

Генерал-потпуковник Милоје Милетић шаливо се осврнуо на чињеницу да се велики број девојака јавио за

УТИСЦИ

Министар одбране Драган Шутановац

– Ја сам имао ту срећу да спотове погледам и раније и већ практично три месеца свакодневно их на рачуну гледам и покушавам да као цивил и као неко ко је служио војску сугеришем у неким стварима које могу да се побољшају. Мислим да смо достигли један ниво коме могу да позавиде и много модерније, развијеније и богатије земље. Ово је пројекат који је започет пре годину дана и заиста је требало храбрости да га покренемо на начин на који смо то урадили. Драго ми је да је данас велико интересовање младих људи за војску и драго ми је да су данас ту млади умет-

ници који ми прилазе и желе да учествују у кампањи, јер ово је нешто што је рађено од срца и без новца и са нашом памећу. Дубоко сам убеђен да ће тако бити и у будућности. Заиста желим да, ма ко водио Министарство одбране, има однос према овом послу на овај начин. Има више глумаца које

бих желео да видим у будућим спотовима. Чекам предлог за прву глумицу. То би ми било драго, јер данас имамо десетак посто жена у професионалном саставу војске, што је много добар резултат. Ово је нешто што се ради од срца, што је добро за нашу војску и државу.





професионалну војну службу, алудирајући на Бјелогрићеву, Босиљчићеву и Костићеву популарност међу лепшим полом. Он је рекао да очекује да број молби за пријем у војну службу буде

још већи и да ће Војска имати прилику да изабере најквалитетније.

Драган Бјелогрић је, обраћајући се гостима, рекао да је Војска Србије најбоље што Србија има.

– Ко се роди у Србији – цитирао је Бјелогрић речи свога оца – а не воли кафану и војску, тај има озбиљан проблем!

Вук Костић је био кратак – Кад је војска јака и Србија је јака!

Иван Босиљчић, популарни авијатичар из серије „Рањени орао“, истакао је да му је част што је био део ове кампање.

– Заиста, будимо професионалци – поручио је Босиљчић.

Велику подршку снимању спотова пружили су припадници Војске Србије, док је Војни музеј помогао стручним саветима и репликама предмета из Првог светског рата. Музику за спотове урадио је Александар Протић, музичар и дизајнер звука.

У функцији кампање је и веб сајт „Буди професионалац“ (www.budiprofesionalac.rs) намењен преваходно онима који желе да постану професионални војници. ■

Александар ПЕТРОВИЋ
Снимили Даримир БАНДА
и Душан АТЛАГИЋ

Начелник Генералштаба генерал-потпуковник Милоје Милетић

– Ово је једна јако лепа манифестација. Ја сам, морам да признам, пријатно изненађен и морам да одам једну тајну да сам и раније видео спотове, али друго је гледати их сам. Вечерас кад их погледамо сви заједно, и са актерима, изгледају величанствено. Мислим да је ово јако лепа подршка професионализацији војске и сигуран сам да ће дати пуно резултата.

Драган Бјелогрић, глумац

– Све ово ми се јако допада. Само снимање било је фантастично. Возио сам се у газели, што је за мене врхунски догађај, са пилотом Зечевићем, врхунским професионалцем и то је за мене био један од најлепших дана у животу.

Иван Босиљчић, глумац

– На снимању спота било је врло узбудљиво. Радовао сам се да упознам праве пилоте, апсолутне хероје и мајсторе летења на нашим борбеним авионима. Одувек ми је био сан да седнем у миг и затворим кабину. Верујем у све речи које сам изговорио у споту и драго ми је да се профе-



Александар Мандић,
режисер

сионализација војске спроводи вешто и осмишљено. Моје је велико задовољство што сам део ове кампање.

Милун Вучинић, РЕДИТЕЉ

– Специфичност спота са Драганом Бјелогрићем који сам режирао је у томе што је спот сниман из ваздуха, а за то су потребни одређени услови. За спот су најзаслужнији пилот хеликоптера, директор фотографије па тек онда ја.



Срдан Голубовић,
режисер



Милош Миловановић, новинар Б92 и глумица Јелена Јовичић



Глумац Иван Јевшовић

Вук Костић, глумац

– На снимању је било јако узбудљиво и занимљиво. За мене је била велика част да учествујем у овом феноменалном догађају.

Игор Двжнер

– Промоција је била одлична, спотови још бољи. Ово је велики искорак у комуникацији Министарства одбране са глобалном популацијом Србије. Акција је јако добра, а имиџ Војске и Министарства одбране је много бољи у последње време.

Марко Живић, глумац

– Види се да су професионалци радили промотивне спотове. Спотови су снажни, одговорни, храбри, конкретни, а свега тога нама фали у животу. Најзад је и наша војска поново конкретна, одговорна и важна.

Јелена Јовичић, глумица

– Допали су ми се спотови и волела бих да и ја учествујем у неком од спотова и тако дам свој допринос.

Министар одбране и начелник Генералштаба обишли јединице Речне флотиле

Ефикасна професионализација

После вежбе у којој су учествовали миноловци, патролни чамци и скеље Речне флотиле, министар Шутановац је истакао да је та јединица Војске Србије достигла висок ниво професионализације

Министар одбране Драган Шутановац и начелник Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Милоје Милетић обишли су 28. септембра јединице Речне флотиле у Новом Саду. Том приликом приказан је део оперативних способности тог састава, као и тактичко-технички збор наоружања и војне опреме.

– Попуњеност јединица Речне флотиле износи око 90 одсто што представља стандард у земљама које имају професионалну војску – рекао је Шутановац и изразио задовољство што је професионализација изведена на најефикаснији начин, имајући у виду да је, у ранијем периоду, интересовање младића и девојака на подручју Војводине за војни позив било знатно мање. – Сада је ситуација другачија, младићи и девојке се много више јављају и конкуришу за послове у систему одбране где виде бољу шансу – рекао је Шутановац.

Министар је рекао да је вежба показала да су припадници Речне флотиле обучени и опремљени за дејства упркос чињеници да није било довољно средстава за адекватно опремање.

– У будућности ћемо учинити напоре да и Речну флотилу опремимо у мери у којој је то потребно за ефикасно извршавање задатака, рекао је министар Шутановац.

Начелник Генералштаба генерал потпуковник Милоје Милетић изјавио је да је Речна флотила специјална јединица у Војсци Србије, по начину организовања и средствима којима је опремљена.

– Она има посебно место и њена основна намена је да осигура безбедносно-оперативни режим пловидбе и заштити интересе Републике Србије на унутрашњим пловним путевима. Последњих година јединица је имала проблема са модернизацијом, можда је и била мало запостављена у односу на друге саставе, али ова вежба је показала да је Речна флотила оспособљена за извршавање својих наменских задатака, оценио је генерал Милетић.

Током посете, министар одбране и начелник Генералштаба ВС обишли су и спомен собу Речне флотиле. ■

Д. ГЛИШИЋ



Обележавање 92. годишњице пробоја Солунског фронта

УЈЕДИЊЕНИ ЗА МИР

Министар одбране Драган Шутановац положио је, поводом обележавања 92. годишњице пробоја Солунског фронта, венце на Српско војничко гробље у Солуну, на гробља на којима су сахрањени припадници савезничких војски и на споменик у Поликастру

Венце на српско и савезничка војничка гробља у Солуну, поред министра одбране Србије Драгана Шутановца, положили су и представници амбасада и војни представници Француске, Велике Британије и Италије, представници града Солуна, српских удружења која негују традиције битака из Првог светског рата и грчког Удружења ратника из Првог светског рата.

На српском војничком гробљу у Солуну, од 21.000 сахрањених, око 7.000 је Срба, од којих су посмртни остаци њих више од 5.500 сахрањени у крипти испод споменика, а 1.440 на гробљу.

Министар Шутановац присуствовао је наредног дана, 26. септембра, у Поликастру свечаности поводом обе-

лежавања годишњице пробоја Солунског фронта, која је одржана код монументалног споменика подигнутог 1968. године у част велике савезничке победе на том месту.

– Задовољство ми је да вас поздравим на месту које је пре скоро једног века ујединило наше народе у заједничкој борби против непријатеља, рекао је на почетку обраћања министар Шутановац.

– У тренуцима када је српском народу и држави било најтеже, када смо се борили за биолошки опстанак, грчки народ нам је пружио уточиште и подарио другу домовину у којој смо могли да сањамо снове о слободи.

Генерацијама младих људи преносимо причу о гостопримству грчког на-

Стабилност региона

Министар одбране Драган Шутановац разговарао је у Солуну, 26. септембра, са својим грчким колегом, министром Евангелосом Венизелосом о унапређењу односа двеју земаља, билатералној војној сарадњи, као и безбедносној ситуацији у региону.

Министар Евангелос у изјави новинарима нагласио је да Грчка чврсто подржава европске перспективе Србије и жели да Србија заузме место које јој припада.

Министар Шутановац захвалио је на принципијелном ставу Грчке по питању Косова и Метохије. Он је подсетио да је велики број српских официра и кадета завршио или се налази на школовању у Грчкој и нагласио да Србија очекује грчке официре на школовању на нашој Војној академији и високим војним школама.

Грчки министар је нагласио да је став Грчке по питању Косова и Метохије познат и додао да је она присутна на КиМ зато што својим војним присуством жели да допринесе стабилности региона. Он је изразио наду да ће за Косово бити пронађено решење у оквиру међународног права, које ће бити прихватљиво за све, посебно за Србију.

рода и савезника, који су топло примили српски народ и војску и помогли у коначном ослобођењу Србије. О пријатељству, патњи и хероизму испеване су најлепше песме и испричане незаборавне приче које су постале део заједничке историје и културне баштине. О томе говоре и многобројни споменици, поред којих се, као и ове године, окупљамо да би оживели сећање на те дане.

Надам се да нас време које долази неће стављати пред сличне историјске изазове и да нећемо дозволити употребу оружја на нашим просторима. Нека успомене на погинуле и споменици који нас подсећају на тешка времена буду спона која ће заувек повезивати наше народе у вековима који долазе. Наша обавеза је да успостављене везе негујемо и унапређујемо.

Проблеми из прошлости, на жалост, и даље оптерећују односе у југоисточној Европи, иако смо свесни да су мир и стабилност предуслови за укупан развој и укључивање у европске и евроатлантске интеграције. Зато настојимо да заједничким деловањем сузбијемо процесе који угрожавају виталне интересе и стварамо услове за бољи живот на овим просторима.

Србија се залаже за стабилност западног Балкана и пружа кључни допринос демократској трансформацији региона, регионалној сарадњи и територијалној целовитости суседа. Србија чини напоре да све проблеме реша-

ва кроз институције међународне заједнице, инсистирајући на поштовању међународних норми и правила за добробит човечанства.

Приоритетан спољнополитички циљ Републике Србије је чланство у Европској унији. Надамо се стицању статуса кандидата до краја следеће године. Србија је заинтересована за учешће у мисијама Европске уније. Поред тога, планирамо повећано ангажовање и у мисијама Уједињених нација. То говори о спремности Србије за активан допринос изградњи глобалне безбедности.

Још једном вас позивам да се на овом месту, са којег нас посматрају сени наших предака, ујединимо у заједничком напору за мир и пријатељство међу народима, рекао је министар Шутановац на свечаности у Поликастру поводом пробоја Солунског фронта.

Солунски фронт пробијен је у офанзиви која је почела 15. септембра 1918. године, а стратегијски пробој завршен је избијањем српске војске на Вардар, 20. септембра.

После 45 дана од почетка операције, у којој је учествовало око 150.000 српских војника, 1. новембра ослобођен је Београд, а пробој Солунског фронта је присилио на капитулацију прво Бугарску (29. септембра), а потом и Турску (30. октобра), да би 3. новембра капитулирала Аустроугарска, а 11. новембра и Немачка. ■

Сарадња са Уругвајем

Државни секретар др Зоран Јефтић састао се 28. септембра у Београду са подсекретаром Министарства иностраних послова Уругваја, Робертом Кондо Карерасом, који је боравио у званичној посети Републици Србији.

Главна тема разговора била је иницирање и успостављање билатералне војне сарадње.

Државни секретар Јефтић упознао је саговорника о постигнутим резултатима у реформи система одбране, завршетку процеса професионализације, плановима за веће ангажовање наших припадника у мултинационалним операцијама и представио капацитете наменске индустрије Србије.

Заједнички је констатовано да постоји интерес за успостављање и развој конкретних области будуће сарадње. Договорено је да се у што скорије време потпише *Сјоразум о сарадњи у области одбране две земље*. ■

Делегација Инспектората одбране у Словенији



Делегација Инспектората одбране предвођена директором генерал-мајором Петром Радојчићем, боравила је од 21. до 23. септембра у узвратној радној посети Инспекторату Министарства одбране Републике Словеније.

У току посете размењена су искуства и мишљења о питањима из области инспекцијских послова, као и о могућности даљег унапређења сарадње.

Делегацију је примио и државни секретар словеначког министарства Урош Крек и амбасадор Србије у Словенији Предраг Филип. ■



Војска ПРИВЛАЧИ МЛАДЕ

Са задовољством истичем да Војска Србије привлачи младиће и девојке који се у великом броју опредељују за војни позив. Зато ћемо ми, и у условима потпуне професионализације, радо прихватити све оне који буду желели да служе војни рок, истакао је начелник Генералштаба генерал-потпуковник Милоје Милетић на свечаности у Лесковцу

У центрима за обуку Војске Србије у Сомбору, Ваљеву, Јакову, Лесковцу и Зајечару, 25. септембра војници септембарске генерације положили су заклетву.

Свечаностима су присуствовали представници Министарства одбране и Војске Србије, родитељи, родбина и пријатељи младих војника, представници локалне самоуправе, Српске православне цркве, организација које негују традиције ослободилачких борби војске и народа Србије и бројни грађани.

У лесковачкој касарни „Војвода Петар Бојовић“ давнање свечане заклетве најмлађима у строју одбране, међу којима су били и кадети 135. класе Војне академије, 2. класе Војномедицинске академије и професионални војници, честитао је начелник Генералштаба генерал-потпуковник Милоје Милетић.

Свечаности су присуствовали и државни секретар Игор Јовичић, командант Команде за обуку генерал-мајор

Александар Живковић и начелник Војне академије бригадни генерал Младен Вуруна.

Честитајући дату заклетву војницима и кадетима, генерал Милетић је подсетио да за наш народ одбрана отаџбине одувек представља свету дужност, право и част и да је потврда тога данас висок одзив регрута на служење војног рока и велико интересовање младих људи за школовање на Војној академији и рад у Војсци Србије.

– Зато у овом строју младих и одважних – рекао је генерал Милетић – заједно полагају заклетву они који су се одлучили да се за одбрану отаџбине оспособе кроз редовно служење војног рока и они којима је Војска Србије професионално опредељење.

Јака и модерна Србија треба да има јаку и модерну војску, која може успешно да одговори безбедносним изазовима нашег доба. Само таква Србија, с таквом војском, може бити фактор мира и стабилности и зато је обука у Војсци Србије садржајна, квалитетна и ефикасна.

Генерал-потпуковник Милоје Милетић је изразио уверење да ће неки од војника, после одслужења војног рока, определити да постану професионални војници Војске Србије и нагласио да ће за најбоље места увек бити.

Кадетима војних академија генерал Милетић је поручио да су пред њима године студија и стручног оспособљавања, како би успешно стигли до свог циља, а то је да постану врхунске војне старешине и, уколико то буде неопходно, да свим срцем бране Србију, у духу српских војничких традиција.



Већина хоће у професионалце

На служење војног рока са оружјем одазвало се 98 одсто регрута из Плана упута у септембарском року, што је за 11 одсто више у односу на прошлу годину.

Анкетирањем регрута, позваних на одслужење војног рока у септембру 2010. године, утврђено је да је за пријем у службу у својству професионалног војника или припадника активне резерве Војске Србије након одслуженог војног рока заинтересовано две трећине регрута.

Полагање заклетве на Војној академији

Свечаност полагања заклетве класа слушалаца за резервне официре Војне и Војномедицинске академије, војника спортског вода и кандидата на обуци и оспособљавању за официре санитетске и ветеринарске службе, одржана је на платоу касарне „Генерал Јован Мишковић“ у Београду.

Нове припаднике Министарства одбране и Војске Србије поздравио је начелник Војне академије, бригадни генерал Младен Вуруна.

Заклетву је дало 55 слушалаца и пет војника спортског вода са Војне академије, 11 кандидата на обуци и оспособљавању за официре санитетске и ветеринарске службе и 21 слушалац Школе за резервне официре Војномедицинске академије.

– Војска Србије представља чврст ослонац руководству земље у супротстављању безбедносним изазовима, ризицима и претњама. Развијамо сарадњу и партнерство са међународним безбедносним организацијама, институцијама и демократским земљама региона и света. Србија, као земља мира, учешћем у мултинационалним операцијама УН показује да је активан чинилац очувања међународне безбедности, рекао је генерал Милетић на свечаности у Лесковцу. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ
Снимио Горан СТАНКОВИЋ

Курс о управљању одбраном

Усмерен на проширивање знања и стицање способности за управљање системом одбране, курс о управљању одбраном дао је полазницима „алате“ за идентификацију снаге система из којег долазе

Идентификација снаге система



У Ковачици је завршен двонедељни курс под називом „Управљање одбраном у ширем безбедносном контексту“, који је организовао Институт за стратегијска истраживања Сектора за политику одбране у сарадњи са Кранфилд универзитетом и Одбрамбеном академијом Велике Британије.

Ове године курс је посетио начелник Одбрамбене академије Велике Британије генерал-потпуковник Ендрју Грејем и то је први пут да је посетио курс тог нивоа у некој другој земљи. Том приликом, генерал Грејем говорио је полазницима о значају вођства, односу команде и управљачког дела система безбедности. Посебно је нагласио апсолутну вредност војника, од кога све почиње.

Полазници курса имали су прилику да сазнају више о британском виђењу сектора безбедности и безбедносних изазова. Предавачи, реномирани професори са Одбрамбене академије и Кранфилд универзитета, представили су и друге, изазовне теме, као што су вођство, професионализам у војсци, полагање рачуна и транспарентност, односи са медијима и цивилно-војни односи, управљање одбрамбеним изазовима, стратегијско анализирање и планирање, финансије, организационо понашање...

Акцент је стављен на проучавање теорија управљања великим системима као што је систем одбране, а у симулационим вежбама научена теорија примењивана је у пракси.

Курс „Управљање одбраном у ширем безбедносном концепту“ одржава се већ осам година у два облика: један је седмонедељни програм у Одбрамбеној академији Велике Британије, док се други појављује у сажетом, двонедељном издању и одржава се у двадесетак земаља широм света. Током протеклих година, по речима директора курса др Лоре Клири, на школовању је било готово 3.000 студената из 135 земаља. Србија је у програм

укључена од самог почетка и многи припадници Министарства и Војске курс су завршили у околним земаљама, а неки и у самој Великој Британији. Последње три године овај курс одвија се и у Србији.

– Да је ово потпуно нова земља у којој намеравамо да радимо први пут, дошли бисмо и разговарали са изаслаником одбране, истраживали околности у којима се курс поставља. Неке од земаља у којима држимо курс тек су изашле из разорних конфликта или пролазе кроз значајну политичку промену. Ми те околности анализирамо и то увелико условљава појединости нашег курса. Уколико је курс одржан у некој земљи, као на пример у Србији, тада сагледавамо своја претходна искуства, опет се договарамо са изаслаником одбране, који је наравно у контакту са различитим одговарајућим институцијама у дотичној земљи. Тако одређујемо шта ћемо предавати – каже пуковник Ендрју Клиф. – Курс је намењен томе да поделимо свој начин понашања с другима, да видимо да ли је другима употребљив. На полазницима је да одлуче да ли је тај начин одговарајући и за њих или није, те да ли га уз извесно прилагођавање могу користити. Током година, предавачи са Одбрамбеног универзитета обогачени су значајним искуством које им омогућава да јасно сагледају шта је, у контексту земље у којој држе предавања, одговарајуће, а шта је неприхватљиво. То је различито од места до места.

Нагласак на дијалог

– Курс је усмерен ка томе да омогући земаљама у транзицији да истраже начине на који могу да успоставе и управљају својим системом безбедности. Жеља нам је да охрабримо полазнике да осветле оно што тренутно раде, идентификују снагу свог система, те да ли свој посао могу да раде и на бољи начин. Нагласак стављамо на дијалог, радије него да им говоримо како да раде – каже директор курса др Лаура Клири. – Курс пружа прилику цивилним службеницима и официрима из различитих земаља да се сретну и схвате да многи транзициони изазови с којима се срећу, нису ограничени само на њих. И други се с тиме срећу. У Србији, чини ми се да овај курс омогућава студентима да препознају да нису више изоловани.

Предавачи са Кранфилд универзитета препознали су потребе система одбране Србије и у складу с тим, свој програм прилагодили нашим условима.

Курс, усмерен на проширивање знања и стицање способности за управљање системом одбране, одржан је у складу са планом билатералне војне сарадње Републике Србије и Велике Британије. ■

Снежана ЂОКИЋ

Министар Шутановац примио учеснике мировне мисије на Кипру

Министар одбране Драган Шутановац примио је 16. септембра припаднике Министарства одбране и Војске Србије који ће учествовати у мировној мисији UNFICYP у Републици Кипар под окриљем УН.

Припадници српског система одбране први пут ће бити присутни у мировној мисији на Кипру и то у склопу мађарског дела словачко-мађарског континента.



Министар Шутановац је истакао важност и значај учешћа наше земље у мултинационалним операцијама јер на тај начин потврђујемо да смо респектабилан партнер и дајемо свој допринос у очувању глобалног мира.

Такође је подсетио да је природа свих мисије у којима се налазе припадници Министарства одбране и Војске Србије, пре свега, хуманитарног карактера као и да наша земља има дугу традицију учешћа у мировним мисијама. ■

Састанак SEDM у Софији

Делегација Министарства одбране, коју је предводио начелник Управе за међународну војну сарадњу Милорад Перић учествовала је на 23. састанку Координационог комитета Процеса сарадње министара одбране у Југоисточној Европи – SEDM, 15. септембра у Софији у Бугарској.

Састанак у Софији представљао је прво учешће представника Министарства одбране на неком од форума SEDM од пријема Републике Србије у пуноправно чланство у овој регионалној иницијативи.

На састанку су представљене активности у оквиру пројеката покренутих у оквиру SEDM, као што су Пројекат симулационих вежби – SEESIM, Војно-образовна сарадња у ЈИЕ – SEMEC, Одбрамбено-војна подршка спречавању пролиферације оружја за масовно уништење, граничној сарадњи и борби против тероризма – CBSC, Пројекат телемедицине – IMIHO, као и предлог за покретање новог пројекта „Развој заједничке мреже за образовање и обуку коришћењем вештачког окружења – SEEETN“.

Такође, на састанку су усаглашавајуће активности у вези са припремом за предстојећи састанак министара одбране земаља чланица SEDM, који ће бити одржан почетком наредног месеца у Тирани у Албанији. ■

Сусрет министра Шутановца са европским комесаром Филеом

Министар одбране Драган Шутановац сусрео се 17. септембра са европским комесаром за проширење Штефаном Филеом и том приликом га информисао о реформама које су спроведене у систему одбране, плановима за укључивање Војске Србије у заједничку безбедносну и одбрамбену политику ЕУ, као и са општим током реформи у Србији.

Комесар Филе је поздравио до сада остварен степен развоја, који је у складу са европским стандардима, као један од изузетно важних сегмента процеса европских интеграција Србије, али и унапређења регионалне сарадње држава западног Балкана, што доприноси побољшању свукупне безбедности. ■

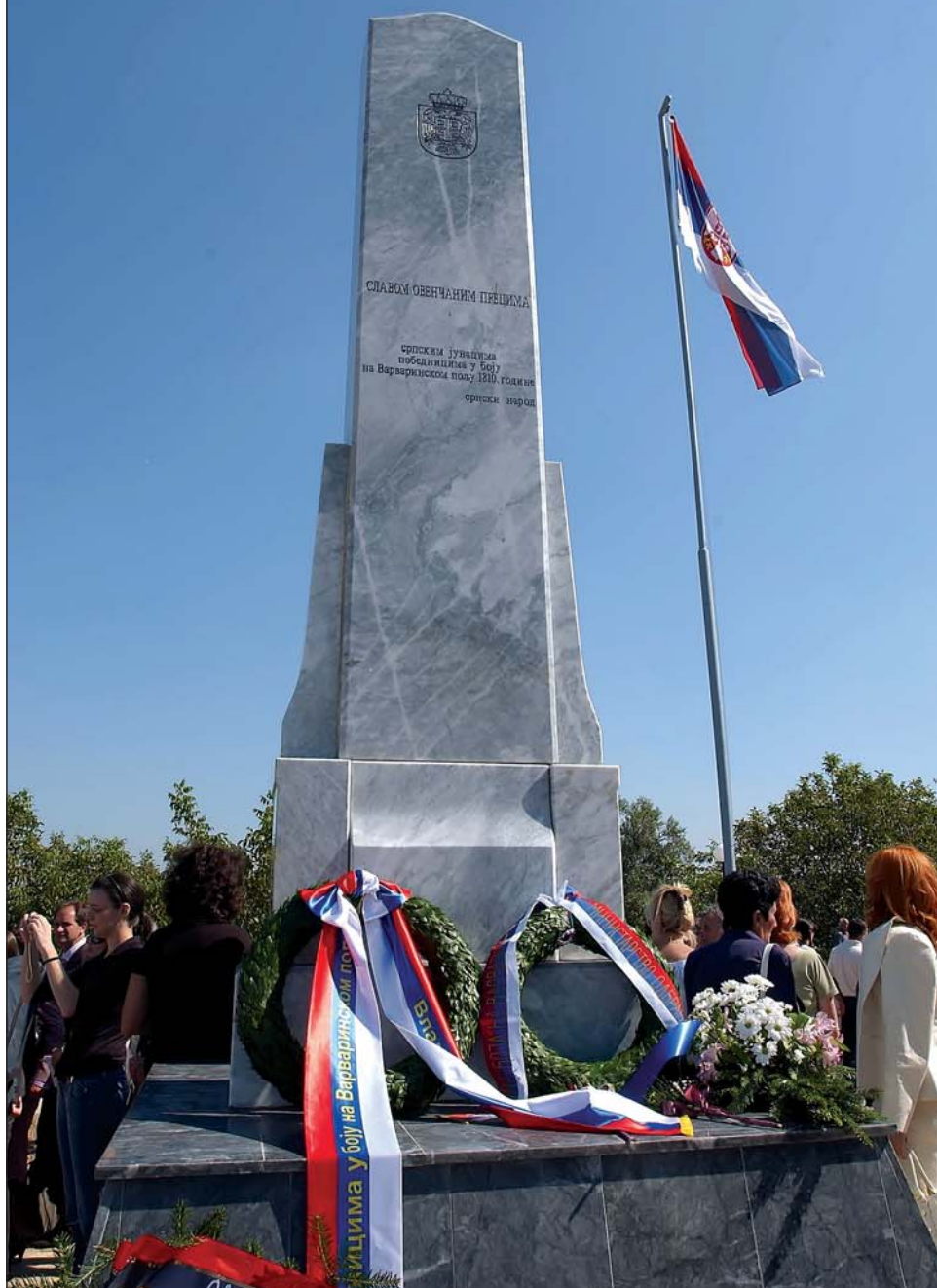


Генерал Милетић примио адмирала Фицџералда

Начелник Генералштаба генерал-потпуковник Милоје Милетић примио је 17. септембра у опроштајну посету досадашњег команданта Здружених снага НАТО Напуљ адмирала Марка П. Фицџералда. ■

Почаст Јунацима

Поводом обележавања 200. годишњице боја на Варваринском пољу, министар одбране Драган Шутановац и председник општине Варварин Зоран Миленковић открили су Споменик српским јунацима, који су заједно са руским савезницима 23. септембра 1810. извојевали велику победу против турске војске



У својству изасланика Владе Србије министар одбране Драган Шутановац, положио је венцац на новооткривено спомен обележје у Варваринском пољу. Венце су положили, у име Војске Србије, начелник Генералштаба генерал-потпуковник Милоје Милетић, у име амбасаде Руске Федерације у Београду амбасадор Александар Конузин и представници Расинског округа, општине Варварин и удружења која негују традиције ослободилачких ратова. Свечаности су присуствовали епископ шумадијски Јован, изасланици одбране акредитовани у Србији и бројни грађани.

Министар Шутановац је изразио задовољство што је, у име Владе Србије, открио ново спомен-обележје, поред већ постојећег, које је подигнуто у част обележавања 100. годишњице битке.

– Да бисмо разумели себе и време у коме живимо неопходно је познавати своју прошлост и историју. Зато постоје сећања која никада не треба да избледе, не само због наше прошлости, већ и наше будућности.

Шутановац је рекао да се подизањем споменика на Варваринском пољу одаје почаст нашим јунацима и руским пријатељима као и страдалим противничким војницима.

Ново време

– Наша је обавеза да сећања чувамо, али савремено време тражи другачије начине одбране отаџбине од оног како су то чинили наши преци – истакао је министар Шутановац на свечаности у Варваринском пољу. Он је нагласио да Србије мора имати јаку војску, али да своје циљеве не мора остваривати ратовањем.

Поштовање суверенитета, интегритета држава и међусобна сарадња, поштовање права и слобода грађана, верских и културних права, како је нагласио Шутановац, јесу принципи на којима градимо државу с циљем да postanемо равноправни члан Европске уније.



– Истовремено, још једном шаљемо поруку мирољубивом свету колико су за српски народ, српског војника и државу важни част и слобода – рекао је Шутановац и додао да је Варварин постао место историјског поштовања.

Министар одбране рекао је да је Варварин место обележено именом Карађорђа, руског генерала грофа Орурка, Хајдук-Вељка, Станоја Главаша, Јована Курсуле и осталих српских знаних и незнаних јунака који су херојском борбом, војничким умећем и чашћу извојевали једну од значајних победа српских устаника.

Шутановац је навео да историјско сећање у Србији у први план ставља победе на бојном пољу, уз умешност ратовања и успехе војсковођа, а да се тек онда броје жртве и страдање недужних. Сећање и историја су безвредни ако из њих не извучемо поруке, рекао је Шутановац и додао да се показало да је Србија у прошлости скупо плаћала своју слободу и право да у миру гради будућност.

– Дошло је време када другим средствима можемо очувати свој идентитет и интегритет и изграђивати демократску Србију као земљу равноправних грађана – истакао је министар Шутановац.

Председник општине Варварин Зоран Миленковић подсетио је да је пре 200 година око девет хиљада српских устаника под вођством Карађорђа и три хиљаде руских војника које је предводио генерал Орурк извојевало бриљантну победу против турске војске која је бројала око двадесет шест хиљада војника.

Миленковић је истакао заслуге устаничких вођа, пре свега Јоване Курсуле, који је победивши турског Омер-агу морално допринео победи српско-руске војске. Према његовим речима, битка на Варваринском пољу има велики значај за историју Варварина као и јунак Јован Курсула чије име носи основна школа у том граду. ■

Александар ПЕТРОВИЋ
Снимио Зоран МИЛОВАНОВИЋ

Начелник Генералштаба обишао
Централну логистичку базу

БЕЗБЕДНО СКЛАДИШТЕЊЕ СРЕДСТАВА

Начелник Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Милоје Милетић обишао је 22. септембра складишта Централне логистичке базе у Смедереву и Неготину. Том приликом начелник Генералштаба сагледао је стање смештаја и безбедности материјалних средстава.

– Већ дуже време сусрећемо се са проблемом смештаја вишкова материјалних средстава, с једне стране убојних средстава, а са друге борбених средстава ратне технике. За део тих средстава постоје услови за одржавање и чување, али за један део услови заиста нису задовољавајући. У наредном периоду веома је важно да због безбедности, али и економичности, пронађемо начин за ослобађање од тих вишкова и усмеримо новац тамо где ће бити кориснији – нагласио је генерал Милетић.



Истичући да је Централна логистичка база учинила велике напоре на побољшању услова за чување и одржавање средстава, генерал Милетић је команданту пуковнику Горану Зековићу и свим припадницима Централне логистичке базе одао признање за труд који улажу у тој области. ■
Н. ДРАЖОВИЋ

Саопштење

Министарство одбране Републике Србије најштрије демантује наводе Бориса Алексића, правног саветника Војислава Шешеља да је начелник ВМА генерал-мајор Миодраг Јевтић одбио да одобри кардиологу др Здравку М. Мијаиловићу да пружи медицинску помоћ господину Шешељу.

Сви захтеви одбране оптужених – окривљених и осуђених лица пред судом у Хагу, Министарству одбране се достављају на реализацију посредством Националног савета за сарадњу са Међународним трибуналом у Хагу.

Према евиденцији Министарства одбране последњи захтев Војислава Шешеља у вези ангажовања лекара са ВМА ради прегледа, упућен је јула 2009. године и том захтеву се изашло у сусрет.

Након тога, у складу са прописаном процедуром, није било обраћања господина Шешеља, односно његове одбране која су се односила на ангажовање лекара са ВМА.

Министарство одбране ће наставити, као и до сада, да у складу са прописима и процедурама изађе у сусрет и пружи неопходну помоћ свим нашим грађанима који се налазе у Хашком трибуналу. ■

Боља заједничка



Међународна научна конференција „Интеграција западног Балкана у мрежу глобалне безбедности” одржана је од 27. до 29. септембра на Факултету политичких наука у Београду

Бројним новинарима, гостима, научним радницима из земље и региона и студентима, на почетку тродневног скупа обратили су се министар одбране Драган Шутановац, амбасадор САД у Србији Мери Ворлик, декан ФПН проф. др Илија Вујачић, директор Балканског фонда за демократију Иван Вејвода и проф. др Драган Р. Симић, директор Центра за студије САД на Факултету политичких наука.

Министар Шутановац је том приликом рекао да регион Западног Балкана неоспорно напредује у свеукупним реформама и у процесу европских интеграција, наглашавајући да смо свесни да постоје безбедносни про-

блеми из прошлости који и даље утичу на политичка кретања у региону и шире: питање статуса Косова и Метохије, покушаји наметања ревизије мировних споразума којима су окончани сукоби на простору бивше Југославије, етнички и верски мотивисан екстремизам.

Поред тога, регион оптерећују и други безбедносни проблеми као што су организовани криминал, трговина наркотицима и оружјем, трговина људима, нерешавање питања повратка избеглих, прогнаних и интерно расељених лица, корупција, нестабилност и неефикасност економија, висок проценат незапослености, незадовољавајући квалитет живота грађана и недо-

будућност

вољна ефикасност државних институција, рекао је министар одбране.

Али ови изазови, како је рекао Шутановац, уједно су и шанса за јачање сарадње држава у региону. Он је додао да охрабрује чињеница да постоји висока свест у региону да је безбедност у целини недељива и да је карактерише међузависност. Регионална сарадња је, сматра он, начин за остваривање добробити појединачних држава и њихових грађана.

– Заједничко обележје држава западног Балкана, поред чињенице да све учествују у „Партнерству за мир”, а да су Хрватска и Албанија чланице НАТО-а, јесте јасно изражена политичка воља и опредељење за чланство у Европској унији. Успоравање европских интеграција није у интересу ни Западног Балкана ни међународне заједнице. То би водило ка дестабилизацији региона и излагању ризику да поново постане „црна рупа” на европском континенту – истакао је министар Шутановац.

Изостанак јасне европске перспективе држава региона и обавеза које по њих проистичу из процеса интеграција, сматра министар, могао би да води закључку да се распиривање замрзнутих сукоба и оживљавање агресивних политика исплати. Он је нагласио да смо охрабрени најавама да се у октобру може очекивати прослеђење молбе Републике Србије за чланство у ЕУ Европској комисији.

– Упоредо са приступањем ЕУ, укључивање региона у мрежу глобалне безбедности подразумева и активно деловање и учествовање у напорима шире међународне заједнице на обезбеђењу мира и безбедности – додао је Шутановац.

Оружане снаге свих држава региона, како је подсетио, у одређеној мери већ учествују у мултинационалним операцијама под окриљем УН, ЕУ и НАТО-а, а Војска Србије развија своје способности за већи допринос безбедности у том смислу. Шутановац је подвакао да је у Стратегији одбране Реп-

Одговори министра одбране на новинарска питања

У изјави за медије, након отварања конференције, министар Шутановац истакао је да постоји потреба да се отвори научна дебата о даљим безбедносним интеграцијама западног Балкана. Он је рекао да је неопходно да се изађе из фазе која је била емотивна, а често и ирационална, у фазу која ће бити научно поткована са подацима који говоре о просперитету држава које су се укључиле у даљи ток безбедносних интеграција.

Он је нагласио да је Србија начинила велики искорак када је примљена у „Партнерство за мир”, а да је практично наша канцеларија у Бриселу активна. У њу ће, ускоро, како је рекао Шутановац, отићи и планирана група официра који ће помоћи приближавању нашег система одбране осталим чланицама тог програма.

Одговарајући на новинарско питање о најављеној посети америчког државног секретара Хилари Клинтон Србији, Шутановац је рекао да нема прецизна сазнања о томе и да не очекује да ће бити било каквих притисака на наше руководство везано за Косово и Метохију. Он је изразио очекивање да ти разговори буду у пријатељској и партнерској атмосфери, као што је то био случај приликом посете потпредседника Бајдена.

Министар Шутановац је, поводом уништавања телекомуникационе мреже српских оператера на Косову и Метохији, изразио незадовољство „што се допушта да се на потпуно нецивилизован начин људима ускраћује могућност комуникације”. Он је истакао да то не доприноси стабилизацији региона, додавши да је добро што многи страни амбасадори у Србији изражавају незадовољство због таквог поступања. Шутановац је изнео захтев надлежнима у Покрајини да спрече уништавање телекомуникационе мреже и додао да су грађани у случајевима немогућности комуникације дезоријентисани, те да се „никад не зна коме је комуникације ускраћена”, будући да међу њима има и оних који су здравствено угрожени и којима је неопходна помоћ.

ублике Србије изражена спремност да доприноси миру и стабилности у региону, и јача добросуседске односе, решава спорна питања, а да то у будућности чини и преко механизма заједничке безбедносне и одбрамбене политике ЕУ и у Програму „Партнерство за мир”.

– У складу са тим, преговарамо о Оквирном споразуму о безбедности са ЕУ и спремамо се да од следеће године учествујемо у мисијама ЕУ – истакао је Шутановац.

На плану одбране, констатовао је, процес регионалне сарадње веома добро напредује и додао да Србија има закључене споразуме о сарадњи у области одбране са свим државама реги-

она осим Албаније, који би на иницијативу Министарства одбране Србије ускоро могао бити потписан. Србија је активна у свим одбрамбеним регионалним иницијативама, а од ове године постала је пуноправни члан SEDM.

– Регионалну безбедност немогуће је одвојити од глобалне безбедности у целини. Министарство одбране активно сарађује са 56 држава у свету. Неке од њих, по природи ствари, имају јачи утицај на прилике у региону од осталих. Сједињене Америчке Државе ангажоване су у највећем броју процеса на глобалној сцени, имају нарочито важну улогу у међународним безбедносним односима – рекао је Шутановац, подсетивши да утицај САД на овим

просторима током претходних криза ту земљу чини незаобилазним саговорником у многим питањима.

Сарадња Србије и САД у области одбране је најбољи део укупних односа две земље, док је сарадња на плану одбране са Русијом, како је оценио министар, добра, али још далеко испод очекиваног и потребног нивоа. Он је додао да Министарство одбране чини напоре да се то промени и изразио наду да ће побољшању сарадње допринети планирана посета начелника Генералштаба руских оружаних снага Србији.

Шутановац је истакао да сарадња са Кином има узлазни тренд, и да постоји интересовање за развијање војноекономских односа.

На крају излагања, он је додао да је конференција одлична прилика да се истакне значај међудржавне безбедносне сарадње у региону.

Научна конференција на Факултету политичких наука оцењена као највећи научни скуп последњих година у Србији у области безбедности, окупила је учеснике из Србије, САД, Немачке, Црне Горе, Македоније, Албаније, БиХ и Турске.

Тема првог дана била је „НАТО и мрежа глобалне безбедности“, другог „НАТО и безбедносна архитектура региона западног Балкана“, а трећег дана разговарано је на тему „Интеграција Србије и региона у мрежу глобалне безбедности“.

Организатори су Центар за студије САД на ФПН и Удружење за студије САД у Србији, уз подршку Амбасаде САД и Балканског фонда за демократију.

Значај научне конференције

Проф. др Радован Вукадиновић, Факултет политичких наука, Загреб

– Мислим да је ово изванредна идеја, јер морамо да негујемо дијалог више него што су то до сада чинили људи који су се бавили овом проблема-



тиком, било научно или практично. На миран начин може се разговарати о глобалним или регионалним питањима. Добро је што се то одвија на Факултету политичких наука, пред аудиторијумом младих људи, будућих лидера. Пружена им је могућност да чују различите ставове и погледе, да виде како је могуће о врућим темама разговарати на смирен и сталожен начин. То је култура дијалога коју сви на овом простору морамо да научимо.

Припремамо сличан скуп на пролеће у Загребу где бисмо разговарали о стању на подручју Западног Балкана после Лисабона. Поред безбедносне, обрадили бисмо и политичку и економску анализу. Чини ми се да би то могао да буде наставак овог скупа у Београду, који претендује да постане „штафета“ која ће се преносити из државе у државу. Осећа се потреба да људи који се баве овом проблематиком разговарају и проналазе заједнички став.

Др Ариан Сџарова, заменик министра одбране Албаније

– Сматрам да је конференција веома значајна за сагледавање потенцијала Србије и других земаља у региону у односу на шире интеграције. Значај је и у размењивању идеја и мишљења стручњака из целог региона у вези са новим безбедносним изазовима и проблемима.



Политичке елите, без обзира на партијску припадност, и у Србији и у другим државама региона све више размишљају у правцу ширих интеграција, јер комплетан регион иде у том правцу, а овакви скупови помажу да јавно мњење сазри у прихватању европских и евроатлантских интеграција.

Западни Балкан је у мрежи европске и светске безбедности, и наш допринос томе мора бити још већи. Добар пример је мисија Србије у Чаду под покровитељством Уједињених нација, која тиме показује да земље из



овог региона могу допринети европској и светској безбедносној структури у будућности.

Лазар Еленовски, бивши министар одбране и председник Евроатлантског савета Македоније

– Ово је још један доказ да балкански народи схватају да имају заједничку будућност. После много векова стремимо ка истом циљу – евроатлантским интеграцијама. Пролазили смо и пролазимо кроз мучну транзицију, али мислим да полако долазимо до финиша, да ћемо ускоро ући у клуб демократских и богатих држава.



Регионална сарадња је шлаг на торти, поред домаћих реформи које су нам основни задатак. Морамо заједно да градимо реформе и на путу ка ширим интеграцијама, као што је Европска унија, преко оваквих скупова види-



мо где је ко и докле стигао и да се подупиремо заједно.

*Проф. др Лидија Чехулић,
Факултет политичких наука,
Загреб*

– Функционална регионална сарадња је изузетно значајна за евроатлантске односе. Ако се осврнемо на европску интеграцију, схватамо да је управо Европска унија настала на темељу те сарадње, јер су земље увиделе да ће имати међусобне користи ако се удруже у свом привредном развоју. После остварене те сарадње, која је уследила по завршетку Другог светског рата, почиње да се ствара политичка регионална сарадња, а одмах затим и безбедносна.

То је принцип по коме функционише Европска унија и да би се било у тој заједници европских народа од земаља потенцијалних кандидата тражи се да



мо видике. Тако функционишу Европска унија и НАТО, који имају програме партнерства са свим земљама света.

Реч организатора

*Проф. др Драган Р. Симић,
Факултет политичких наука,
Београд*

– Конференција је замишљена првенствено као научни скуп, који треба да размрси поприличан број питања која се данас намећу на пољу безбедности, а поводом којих су се водиле расправе у протеклим годину дана, посебно око новог Стратешког концепта НАТО-а, чије је усвајање планирано у Лисабону у новембру ове године. Циљеви организатора јесу да се направи пресек стања у теорији и тумачењима безбедности, да се види колико се данас, у теоријском промишљању безбедности успешно „хвата“ њена измењена збиља, природа без-



бедносних претњи, промене у институцијама и установама безбедности, у њиховим функцијама... Хоћемо, такође, да видимо где се ми као земља и као регион налазимо у тим процесима, полазећи од тезе да је безбедност недељива и да нема одвојених питања.

Оно што је сама суштина мог наука да организујем ову конференцију јесте да покушамо да концептуализујемо то што се често у расправама назива мрежа глобалне безбедности. Где је у тој мрежи данас место НАТО-а, Шангајске организације и других великих сила које су успону? Какви се односи развијају између тих актера поводом решавања конкретних међународних проблема, као што су рецимо Авганистан или Пакистан, питања природних катастрофа, пиратерије, сајбертероризма, ширења оружја за масовно уништавање... То су проблеми који уједињују њихове напоре, као што је сарадња у погледу спречавања ширења оружја за масовно уништење то чинила и у доба најжешће конфронтације за време хладног рата. То и други битни проблеми показују да је безбедност, као и мир, недељива.

На пољу међународне безбедности постоји једна магична реч, а то је сарадња у безбедности. За све актере које сам поменуо важно је да се стање у нашем региону стабилизује, да он постане конструктивни део Европске уније у економском и војно-политичком смислу. Мора да се стане на пут израженим појавама организованог криминала, корупције, трговине оружјем, белим робљем...

Ова конференција у најбољем смислу показује нашу политичку оријентацију, неколико година уназад, ка развијању добросуседских односа и сарадњи у безбедности. Србија је у том смислу, по броју иницијатива и напорима која улаже, лидер у региону, што је чини прихватљивом за партнера и ширих интеграција. Зато се може рећи да организовање ове конференције у Београду јесте признање политици коју наша земља води у погледу развијања добросуседске сарадње у безбедности. ■

Александар ПЕТРОВИЋ
Биљана МИЉИЋ
Снимили Зоран МИЛАДИНОВИЋ
и Јово МАМУЛА



Обележен Дан рода артиљерије

Поводом Дана рода артиљерије – 14. септембра, заменик начелника Генералштаба генерал-потпуковник Младен Ћирковић примио је делегацију тог рода.

У делегацији су били заменик команданта Копнене војске бригадни генерал Видоје Живковић, командант Мешовите артиљеријске бригаде пуковник Саша Недељковић, потпуковник Сениша Рангелов из Прве бригаде КоВ и старији водник прве класе Горан Ћукић из Четврте бригаде КоВ.

Свој дан обележили су и припадници Мешовите артиљеријске бригаде у касарни „Мија Станимировић“ у Нишу. Обележавању је присуствовао командант Копнене војске генерал-потпуковник Љубиша Диковић са сарадницима.

Командант Мешовите артиљеријске бригаде пуковник Саша Недељковић подвукао је овом приликом да је бригада у протеклом периоду за обављање зацртаних задатака високо оцењена, те да се пред њом налазе веома одговорни задаци.

Артиљеријске јединице Војске Србије су за свој празник узеле 14. септембар 1918, када је на Солунском фронту, из 1.800 артиљеријских цеви, почела припрема за напредовање Прве и Друге армије српске војске и ослобађање Србије од окупатора. Мешовита бригада, једина артиљеријска јединица овог ранга у данашњој Војсци Србије, чувар је традиција Артиљеријске бригаде 22. српске ударне дивизије, која је у Лозници основана марта 1945. године. ■

М. МИЛОЈЕВИЋ

Прослава дана служби Војске Србије

У Центру за обуку логистике, у касарни „Цар Лазар“ у Крушевцу, обележени су Дан интендантске службе – 14. септембар и Дан техничке и саобраћајне службе – 15. септембар. Прослави је присуствовао и потпуковник Чедомир Дупор, начелник Одељења за логистику Команде за обуку.

Командант Центра за обуку пуковник Милорад Димитријевић је овом приликом подвукао да је у протеклих годину дана Центар, чији је основни задатак обука кадра техничке, саобраћајне и интендантске службе, знатно допринео подизању функционалних и оперативних способности команди и јединица ВС и организационих делова Министарства одбране.

– Центар је између два празника обучио близу 1.850 војника и око 660 кандидата за професионалне војнике. За возаче моторних возила обучили смо 40 студената Војне академије, а из других области су кроз 72 курса прошла 844 припадника ВС – истакао је пуковник Димитријевић.

Подсећања ради, 14. септембра 1885. издата је наредба о Главном интендантству и администрацији Врховног штаба, 15. септембра 1891. у барутани „Обилићево“ код Крушевца усвојена је производња бездимног барута, а 15. септембра 1908. године формирана је саобраћајна служба. ■

М. М.

Свечаност поводом Дана Службе телекомуникације и Бригаде везе

Свечаним стројем и доделом признања за успешан рад, припадници Бригаде везе обележили су у касарни на Топчидеру Дан јединице и Службе телекомуникација – 20. септембар.

Честитајући празник, генерал-мајор Радивој Вукобровић, начелник Управе телекомуникација и информатике, нагласио је да та служба у свакој војсци има изузетно значајну улогу.

За Дан Службе телекомуникације и Бригаде везе одређен је дан када је престолонаследник Александар Карађорђевић, 1916. го-



дине, донео Уредбу о војном телеграфу. Том уредбом веза је издвојена из инжењерије и организована као самостални род војске. ■

Д. Г.

Првенство војне полиције у стрељаштву

Победник 9. спортског првенства војне полиције у стрељаштву је батаљон за противтерористичка дејства специјалне бригаде. Та екипа била је најпрецизнија на теренима Војне академије у Београду, где је одржано традиционално такмичење, поводом обележавања Дана војне полиције – 14. септембра.

Другу позицију заузео је батаљон војне полиције специјалне намере „Кобре“, док је трећи био Трећи батаљон војне полиције.

Надметање које је отворио начелник Управе војне полиције бригадни генерал Ђуро Ђелић, одвијало се у две дисциплине – пиштољ CZ 99 и пушка АРМ 70, а осим поменутих, учествовале су још три екипе: Криминалистичко-истражна група и центар за обуку кадрова војне полиције, батаљон војне полиције Гарде и Пети батаљон војне полиције. ■

А. ЈОКСИЋ

Пријатељи се боље разумеју



СНИМИО Д. БАНДА



– Спорт је веома плодотворно поље за промоцију физичког образовања и тренинга – истакао је државни секретар др Зоран Јефтић, нагласивши да CISM-а од оснивања доприноси развоју разумевања и пријатељства међу припадницима оружаних снага разних земаља

У Београду, од 28. до 30. септембра, одржан је Стратегијски семинар Међународног савеза војних спортова (CISM). Церемонији свечаног отварања присуствовали су државни секретар др Зоран Јефтић, шеф делегације Србије при CISM-и, председник CISM-е пуковник Хамеда Калкабе Малбоума из Камеруна, директор семинара генерал-мајор Јохан Пухер из Аустрије и пуковник Бранко Бошковић, заменик начелника Војне академије и наш прослављени маратонац.

На свечаности отварања били су и представници Олимпијског комитета Србије, потпредседник Ђорђе Вишацки и наша прослављена репрезентативка у стрељаштву и вишеструки олимпијски победник Јасна Шекарић, која је уједно и тренер стрељачког тима Војне академије.

Државни секретар др Зоран Јефтић, у поздравној речи на почетку семинара, изразио је задовољство и захвалност руководству CISM-е што је Београду указало поверење за организацију овог важног догађаја.

– Србија, као релативно млада чланица ове организације, учинила је много на промоцији спорта и физичког образовања у својој војсци, али и на развијању сарадње на том плану у региону и на глобалном нивоу – рекао је Јефтић, подсетивши на неколико веома важних спортских догађаја, који су заједно са Међународним савезом војних спортова организовани у нашој земљи, пре свега Светског вој-

ног првенства у маратону и ФИФА фудсал купа 2009. године.

Председник CISM-е пуковник Хамеда Калкабе Малбоума нагласио је да актуелна светска економска криза и одређене трансформације у системима одбране појединих земаља директно утичу на смањивање војних буџета, што се одражава и на финансијску подршку војним спортовима. Он је рекао да би одлуке донете на конференцији у Београду требало да имају велики значај у будућем раду и модернизацији те организације.

Пуковник Малбоума одао је признање Војсци Србије на значајном доприносу принципима CISM-е на регионалном и глобалном нивоу. Први ФИФА фудсал куп који је прошле године окупио војне репрезентације шест бивших југословенских република, према мишљењу Малбоуме, јединствен је допринос развоју пријатељства, сарадње и разумевања.

Јасна Шекарић је у свом обраћању нагласила значај спорта у оружаним снагама и изразила задовољство што тренира стрељачку екипу Војне академије. На бројним такмичењима континенталног, светског и олимпијског нивоа, према њеним речима, имала је прилику да се сретне са многим колегама спортистима који су припадници војске.

На конференцији за медије, после свечаног отварања, државни секретар Јефтић рекао је да ће екипа Војске Србије путовати у Бразил, наредне године, на Светске војне игре, али да се још трага за начинима превазилажења финансијских проблема.

Јефтић сматра да је, такође, веома важно да припадници наше војске активно учествују на регионалним такмичењима, која изискују мање средстава, а веома доприносе развоју спорта и сарадње.

На тродневном семинару разматрана су најважнија питања будућег развоја међународног војног спорта. ■

А. П. – А. Ј.

Ордени за допринос раду CISM

Председник CISM-е пуковник Хамеда Калкабе Малбоума одликовао је државног секретара др Зорана Јефтића орденом „Великог официра“, док је старији водник Горан Чегар одликован орденом „Витеза спорта“.

Та признања додељују се за највише заслуге у промоцији и доприносе принципима и развоју CISM-е.

Национална

ризница

Један од најважнијих и, стицајем бурних околности, свакако најбоље снабдених архива у Србији је Војни архив, који, с документима и сведочанствима из два српско-турска рата, српско-бугарском и два балканска, па два светска и кратком априлском рату, документацијом из мирнодопског живота српске и југословенске, краљеве и социјалистичке војске, државне заједнице... чини драгоцени национални трезор српског народа

Какви смо, ко смо, колико трајемо, па чак и чему се можемо надати, могуће је дознати завивањем у прошлост, у историју народа коме припадамо и његовог окружења. Древни народи су то одувек знали, па су своју свакодневицу вредно записивали и попут драгоцености чували и неговали. За будуће генерације, за истину о себи.

Ако од постанка човека и проналаска првог оружја историју човечанства чине сукоби, онда је историја народа неодвојива од историје војске. За српски народ, његову државу и његову војску, то је несумњиво тако. Уосталом, зар није нова, „послетурска“ Србија и настала тек по оснивању устаничке војске, која се за своју слободу и слободну државу изборила у два српска устанка?

Извор истраживања

Због мисије коју обавља и обиља драгоцености у својим трезорима, Војни архив је већ 130 година институција од националног, историјског, војног, етичког, образовног, културног... значаја, која се бави чувањем, смештајем, обрадом и издавањем на коришћење архивске војне грађе.

– Војни архив има посебну улогу у развоју научне мисли и усавршавању система архивске делатности. Овде се чува архивска грађа која је настала после 1847. године. Постоје и старија документа – најстарији пронађен документ потиче из 1716. године, али се 1847. година сматра кључном годином, од које се може писати војна историја

српске државе – истиче директор пуковник Драган Милошевић. – Највећи број докумената је на српском језику, но свакако није занемарљиво истаћи и постојање значајног броја докумената на немачком, италијанском, француском, енглеском, бугарском и другим језицима – каже пуковник Милошевић и додаје да су војна историја српског и суседних народа и држава, као и операције страних армија, вођене на простору Југоисточне Европе, неисцрпан извор истраживања и разлог сталне сарадње са домаћом и страном војном и научном елитом.

– Овде се чува архивска грађа укупног обима од 6.080 метара. Од тога је архивистички обрађено 4.851, а несређено 1.229 метара. Имамо 1.794.700 микрофилмова, 11.589 сандука и 2.706 кутија с документима, фотографијама и другим материјалима. У Војном архиву налази се укупно 41.250.000 листова оригиналног материјала.

Предмет новијих истраживања подељен је у осам основних фондова, у којима су документа Независне Државе Хрватске, Владе Милана Недића, Италијанске окупаторске војске, Немачке окупаторске војске, НОВ Југославије, Југословенске војске у отаџбини, Емигрантске владе и ЈНА.

Поштујући закон, али и чувени принцип „историјске дистанце“, у Војном архиву истичу да нису сва документа под истим условима и на исти начин доступна јавности и заинтересованим научним радницима. Док је првих седам фондова из домена архивске грађе отворено за истраживаче, фонд ЈНА подељен је на период до 1960. године (доступан за истраживање) и после 1960. године (за сада недоступан истраживачима). Одредница која грађу дели на отворену за истраживање и

Војни архив у бројкама

Приликом обраде грађе Министарства спољних послова НДХ, пописане су 494 књиге уписника, деловодника и регистара. Архивистички је сређено 39.000 персоналних досијеа официра Краљевине Југославије. Презета је архивска грађа у обиму од 22 метра, док је архивистички обрађено 31.696 докумената или 60.107 листова. Консултације у вези са архивирањем обављене су са представницима 44 јединице и установе у систему одбране.

За првих седам месеци текуће године, Војни архив донео је 192 решења о уништењу безвредног регистратурског материјала на образложен захтев творца докумената или њихових правних следбеника, док је број записника који су враћени на дораду 112. Одговорено је на 464 молбе и то: из домена тражења појединаца и установа ван система одбране – 198, док је на захтеве јединица и установа МО и ВС одговорено на 266 молби. По захтевима судова – 162, послати су одговори, са одговарајућим пропратним материјалом.



Директор Војног архива пуковник Драган Милошевић



„замандаљену“ до даљег јесте период од 50 година од датума настанка акта.

Дигитализација фондова

Један од задатака Војног архива у наредном периоду, како истиче пуковник Милошевић, свакако је сређивање архивске грађе о раду Савезног министарства одбране, Генералштаба и јединица ЈНА, Војске Југославије и Србије и Црне Горе од 1960. године, те израда информативних средстава за њено истраживање.

– Због општепознатих друштвено-историјских турбуленција, које су обележиле ове просторе крајем 20. и почетком 21. века, а у склопу њих и организацијско-мобилизацијских промена у војном миљеу, наведена архивска грађа представља драгоценост сведочанство о тим дешавањима, па ће у временима која долазе чинити интересантно штиво многим истраживачима – сматра пуковник Милошевић. Та грађа је тренутно затворена за истраживаче, али то не значи да се на њој не ради веома вредно. Баш као што се, од 2006. године, ради и на дигитализацији дела најосетљивијег архивског материјала.



– Захваљујући донацијама влада Норвешке и Француске и помоћи Фондације браће Рокфелер и Најт Фондације, ми смо, у сарадњи са „Деферсон институтом“ започели дигитализацију архивске грађе. Набављена је сва потребна опрема, рачунари, сервер, скенери, фото-опрема, софтвер... Покренули смо пројекат који прати најсавременије техничко-технолошке тенденције у архивистици. Приликом избора грађе за дигитализацију постављени су приоритети, па смо најпре дигитализовали најстарију и најосетљивију грађу, како би била сачувана од уништења, а затим и део грађе коју истраживачи најинтезивније користе. До сада је скенирано више од 3.500.000 листова, што представља око 9 одсто укупне грађе Војног архива. Скенирани су најстарији документи, до почетка Првог светског рата, тако да је на тај начин сачувана најстарија грађа Војног архива – напомиње пуковник Милошевић.

Дигитализација архивске грађе омогућила је и осавремењивање начина њеног коришћења. За приступ скенираној грађи користе се чип картице које издаје оператер у просторији у којој се обављају администрација и штампање издвојених докумената на ласерском колор штампачу. Истраживач приступа скенираним документима у истраживачкој соби помоћу програма за претрагу архивске грађе на два, веома једноставна начина.

– Истраживач може да приступи траженом документу преко збирке фондова, чија организација одговара организацији докумената у Војном архиву, или да претражује помоћу кључне речи, попут претраге Интернета. Куцањем кључне речи излиставају се сви документи који садрже одговарајућу реч, или тек део речи у наслову документа, односно у документу.

Предности дигитализације архивске грађе су вишеструке. Брза претрага и једноставан приступ документима, заштита оригинала од пропадања и знатно већа доступност документације широком аудиторијуму, представљају повољности због којих на кратко обустављен процес свакако треба наставити, сматрају у Војном архиву.

Судска грађа

Велики део архивске грађе, која је по свом карактеру отворена за истраживање, још није архивистички обрађен. Тренутно се, истичу у Војном архиву, обрађује грађа Министарства спољних послова НДХ, која представља тек део архивског Фонда Независне Државе Хрватске. Њу је бивши Војноисторијски институт преузео од Секретаријата за иностране послове СФРЈ, априла 1991. године. Поред тога, Војни архив је, током 2005. године, преузео уписнике, регистре и предмете од тадашњег специјализованог архива који је радио у оквиру Врховног војног суда.

Новооформљени депо судске архиве чува архивску грађу војних судова, војних тужилаштава и војних затвора од 1944. године па све до гашења војног судства 2005. године. Тренутно је приоритет на скенирању уписника и регистара војних судова. Може се рећи да је судска грађа, нарочито

Приступ грађи

Архивска грађа постаје доступна јавности истеком рока од 50 година од дана њеног настанка, уколико је архивистички обрађена, тј. за њу постоје одговарајућа научноинформативна средства. Изузетно, уколико то творац или правни следбеник документа дозволи, јавности може бити доступна и грађа након истека од 30 година од њеног настанка. Министар одбране може одобрити да се у научне сврхе учини доступном и остала архивска грађа.

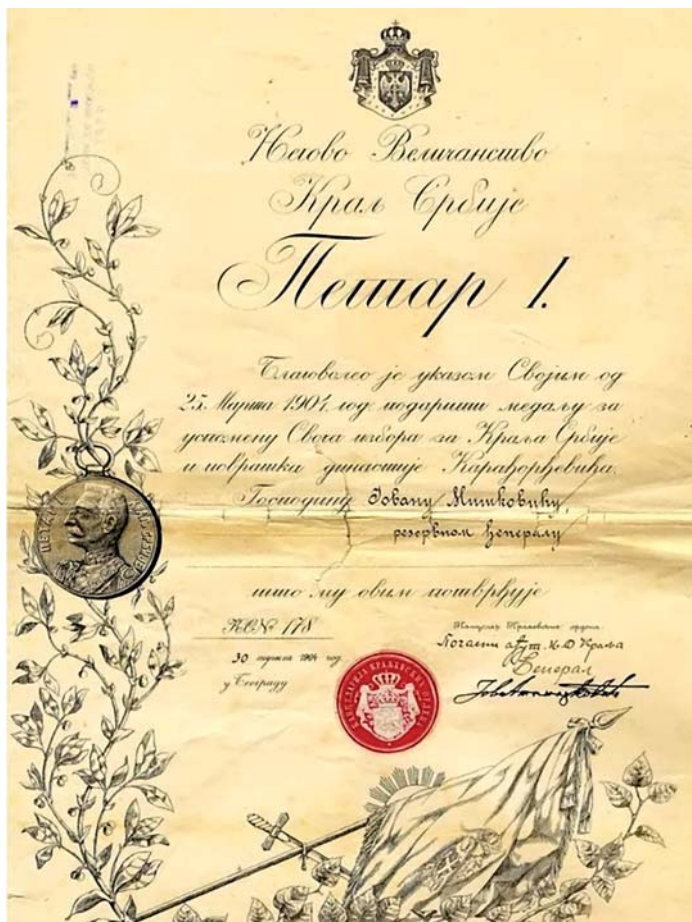
Држављани Републике Србије имају неограничен приступ архивској грађи која је отворена за јавност, која је сређена и за коју су израђена информативна средства. Страни држављани имају право приступа архивској грађи по посебно прописаној процедури.

Истраживање архивске грађе, на образложен предлог директора Војног архива, одобрава министар одбране (одобрење обухвата: временски оквир истраживања, фондове у које се може остварити увид и евентуалне посебне услове истраживања).



она која говори о пресудама тзв. „непријатељима државе“, међу најтраженијом у Војном архиву. Кореспонденција са сродницима и потомцима осуђених, у вези са захтевом за рехабилитацију, обавља се искључиво преко надлежних судова, напомиње пуковник Милошевић.

Само у првих седам месеци 2010. године, Војни архив угостио је 641 истраживача. Од овог броја, по захтевима твораца докумената или њихових правних следбеника, увид у грађу „затворену за истраживање“ стекло је 137 лица. За



одговарајућа научноинформативна средства. Корисницима читаонице не издаје се оригинална грађа која је већ објављена у едицијама, зборницима и слично, као ни она грађа која је дигитализована. У току једног дана могуће је добити на увид грађу на највише два реверса, са 24 архивске јединице по сваком. Корисник који свој рад публикује на основу архивске грађе коју је користио у Војном архиву обавезан је да најмање један примерак рада достави Војном архиву и тако неким будућим истраживачима омогући квалитетнији и ефикаснији рад.

Услови рада

Свесни значаја и мисије коју Војни архив свакако има у историји Србије, на крају се морамо вратити на почетак. Објект у којем се данас налази Војни архив, по највећем броју параметара не задовољава ни најосновније стандарде прописане за реализацију архивистичке делатности. Ненаменски објект у кругу Војнотехничког института у Жаркову, неповољни микроклиматски услови за чување архивске грађе али и за боравак и рад запослених, изузетно лоше стање зграде, представљају тешкоће с којима се запослени, у недостатку финансијских средстава потребних за њихово санирање, углавном сами боре. У Војном архиву истичу да чувају око 6.080 метара грађе или 209 метара по запосленом.

– Архив САНУ чува 420 метара архивске грађе, а има 10 запослених, Архив Србије поседује 7.600 метара и 83 запослена (односно 92 метра по запосленом), Архив Југославије има око 10.000 метара архивске грађе и 70 запослених (на једног запосленог долази 142 метра), док ми оптерећујемо сваког запосленог са више од 200 метара архивске грађе – подвлачи пуковник Милошевић.

Бомбардовање, честа сељења и архивска грађа смештена на великом броју локација, условили су губитак драгоценог времена и енергије. Све што је пропуштено ваља надокнадити, а наставак дигитализације, кажу, доведен је у питање.

Док архивистичка обрада преузете грађе и израда научно-информативних средстава, што спада у најзначајније делатности архивистичке струке, у условима у којима се тренутно налазимо, чекају нека боља времена, подсећамо на писмо пуковника Јована Драгашевића упућено српском кнезу Милану Обреновићу.

– Сваки је народ славан, који имаде славних дела. Али и поред свију славних дела народ може бити без славе, ако му дела остану незнана. Стога је увек нужно, да се та славна дела искупе и побележе, да се метну у историју, као чуварку народног живота, па да их потомство зна, знајући уважава и поштује, уважавајући и поштујући подржава – говорио је и писао пуковник Драгашевић. Његови десетогодишњи напори уродили су најзад плодом, па је 1876. године указом о устројству Главног ђенералштаба српске војске прописано да се у оквиру Главног ђенералштаба образује посебно (треће) одељење са задатком да прибира „историјска дата“ и пише ратну историју, да чува целокупну архиву и руководи Венералштабном библиотеком. Тако је настао Војни архив. ■

Душан ГЛИШИЋ
Снимио Јово МАМУЛА



потребе истраживача копирано је укупно 15.885 листова, док је са дигиталног медија одштампано 2.098 листова. Од поменутог копираног материјала највећи део отишао је према јединицама и установама МО и ВС. За потребе других странака скенирано је 1.098 докумената.

Архивска грађа добија се на коришћење искључиво у читаоници Архива сваког радног дана од 8.30 до 14.00 часова. Корисницима се, кажу у Војном архиву, издаје само сређена и регистрована архивска грађа, за коју су израђена



Математика ЖИВОТА

На недавно одржаном 37. симпозијуму о операционим истраживањима изложено је 188 радова у 26 стандардних секција симпозијума, од чега 45 из система одбране. На SIMOPIS-у је учествовало 150 операционих истраживача и теоретичара. Десетак стручњака било је из Чешке, Словачке и Републике Српске.

У Војној установи „Тара“, од 21. до 24. септембра, одржан је 37. симпозијум о операционим истраживањима SIMOPIS-2010. Реч је о научностручном скупу са међународним учешћем, који једном годишње окупља операционе истраживаче, теоретичаре, стручњаке из праксе, ради сагледавања и потврђивања достигнућа у развоју операционих истраживања, те размене научних и стручних информација. Дуго година су Министарство одбране и Војска Србије, поред десетак научних института и факултета из земље, један од равноправних организатора тог симпозијума.

На симпозијуму одржаном на Тари координатор припреме и организације била је Управа за стратегијско планирање, а Организациони одбор био је мешовитог састава. У њему су били људи из Управе за односе са јавношћу, Медија центра „Одбрана“, Управе за телекомуникације и информатику ГШ, Војнотехничког института, Војне академије и Војне установе „Тара“.

Симпозијум је отворио начелник Управе за стратегијско планирање генерал-мајор проф. др Божидар Форца. Он је истакао да се у систему одбране широко примењују операциона истраживања – у процесу доношења одлука,

оптимизацији система командовања, организацији рада, организацији научноистраживачке делатности, у војном образовању и обуци припадника Војске Србије.

– У времену пред нама постављају се нови задаци и изазови за интензивнији развој операционих истраживања у свим областима научноистраживачке делатности. За Војску Србије ти задаци посебно проистичу из организационих промена, услед професионализације њеног састава. Развој операционих истраживања потребно је усмерити у правцу унапређења могућности постојећих метода, не искључујући настанак нових метода и методских поступака и њихову интеграцију у процес сложених истраживања – истакао је генерал Форца.

Потом је бригадни генерал проф. др Митар Ковач, начелник Управе за планирање и развој Генералштаба ВС, уручио повеље SIMOPIS-а истраживачима који су ово године постали њени носиоци. Оне се уручују појединцима за постигнуте резултате у операционим истраживањима. То су проф. др Мирјана Чангаловић и проф. др Ненад Младеновић са Факултета организационих наука, и генерал у пензији проф. др Спасоје Мучибабић.

Почетак рада SIMOPIS-а обележила су четири предавања по позиву – два инострана и два домаћа. Инострани предавачи били су проф. др Јуриј Кочетов са Соболев математичког института из Новосибирска (Руска Федерација) и проф. др Џон Бизли са Брунел универ-



зитета из Велике Британије, а домаћи проф. др Момчило Милиновић са Машинског факултета у Београду и помесити проф. др Ненад Младеновић.

На овогодишњем скупу о операционим истраживањима изложено је 188 радова у 26 стандардних секција симпозијума. Да су селекција и рецензија биле оштре указује податак како је само из система одбране од пријављених више од 60 радова прихваћено 45. Као и прошле године, највећи број радова био је из секције Примена операционих истраживања у одбрани. Аутори су били из војних високошколских и научноистраживачких установа, те из оперативних састава Војске Србије.

И овога пута потврдила се чињеница да је SIMOPIS од почетка један од највећих научностручних скупова на коме су се континуирано износили најзначајнији проблеми и решења у области војне примене модела и метода операционих истраживања.

На SIMOPIS-у је учествовало 150 операционих истраживача и теоретичара. Десетак стручњака било је из Чешке, Словачке и Републике Српске.

Операциона истраживања данас се примењују у разним областима – у економији, информатици, електронском пословању, енергетици, финансијама и банкарству, одбрани, грађевинарству, екологији, пољопривреди и шумарству, рударству и геологији, саобраћају, транспорту и комуникацијама, у менаџменту, експертским системима – као подршка одлучивању, географским информационим системима, информационим системима, логистици, математичком програмирању, у статистици...

Како се чуло на скупу, математика је преузела примат који је некад имала

филозофија. Она се увукла у све поре друштва и живот се без ње не може замислити. Међутим, у данашње време дошло је до промена процедура математике и оптимизације. Сада су битнији неки други параметри. На пример, некада је параметар финансирања играо улогу, али не толику као сад. Сада је он од пресудног значаја и може се рећи да се оптимизација мора радити „по финансирању“.

Посебна вредност скупа на Тари јесте присуство младих стручњака. Они имају воље и жеље да се баве операционим истраживањима, али су друштву потребни, како се чуло од старијих, систем инжењери који морају да подигну ниво знања на ниво разумевања сврхе онога што раде – не само да вредно раде на пројектима већ да смисле коме те нове идеје да пласирају.

Током SIMOPIS-а одржана је и Workshop радионица о теми „Примена операционих истраживања у решавању кризне ситуације на хидро електрани Бајина Башта“.

Учесници скупа, људи из програмског и организационог одбора, водитељи секција били су задовољни организацијом и избором радова. Можда је програм излагања био прегуст, па су појединци остали прикраћени да одслушају поједине радове – једноставно није се могло бити у исто време на три различите секције. За утеху, учесницима скупа остао је обиман зборник радова, из кога су могли да сазнају оно што нису имали прилике да чују и виде.

Програмски одбор предложио је да организатор следећег SIMOPIS-а буде Машински факултет, а уколико се то из било ког разлога не деси биће Економски факултет. ■

Мира ШВЕДИЋ

Операциона истраживања се шире и значај који је некад имала филозофија данас преузима математику. За нас је важно да смо ове године из области одбране имали 45 радова, од којих су сви применљиви, сваки на различитом нивоу ошћности. Мислим да ће будући симпозијуми добити на значају и да ће окупи све већи број учесника. Самим тим биће више нових тема, могућности провера, и на тај начин унапредити се разне области – рекао је генерал-мајор проф. др Божидар Форца.

Међународни сајмови из области заштите и безбедности на Београдском сајму

Сигурност као приоритет



Снимио Г. СТАНКОВИЋ

Два сајма на једном месту. Организовањем 37. међународног сајма 112 EXPO и Првог међународног сајма iSEC направљен је искорак на пољу заштите и безбедности, јер су први пут ова два скупа представљена – раздвојено

У складу са актуелним друштвеним трендовима, некадашњи Сајам заштите и безбедности изродио се у два нова специјализована сајма, на којима се појавило око 120 излагача из земље и иностранства, уз низ пратећих програма, презентација, јавних расправа, показних вежби – рекао је Зоран Глигорић, пројект менаџер сајмова заштите и безбедности.

По обиму и традицији, више излагача (преко 80) привукао је Сајам 112 EXPO од 14. до 17. септембра.

Јавна расправа о односу јавног и приватног сектора безбедности

Недостатак прописа

Београдски центар за безбедносну политику организовао је 15. септембра на Међународном сајму заштите имовине, лица и пословања iSEC јавну расправу „Однос јавног и приватног сектора безбедности у Србији“

Поред представника бројних приватних фирми за физичко-техничко обезбеђење и представника медија, у расправи су учествовали заштитник права грађана Саша Јанковић, повереник за ин-

– Символички, назив сајма одговара међународном броју за позивање и реаговање у ванредним ситуацијама. Овде су се могле видети презентације од интегрисаних платформи система 112 до специјалних ватрогасних и спасилачких возила, опреме за деловања у присуству штетних материја, реаговање у случају земљотреса, поплава и хемијских акцидената, опреме за хитно медицинско збрињавање – објашњава Глигорић.

Део поставке био је посвећен безбедности и здрављу на раду, како по питању личне, тако и колективне безбедности.

– Осим поставки, Сајам 112 ЕХРО пратили су семинари, стручне консултације, дискусије, радионице, а свакодневно су, на отвореном, организоване атрактивне показне вежбе које се тичу реаговања у ванредним ситуацијама.

Према Глигорићевим речима, Сајам је оправдао очекивања, јер је „посећеност била добра, а јавности је пренета порука о важности правилног поступања у ванредним ситуацијама, као и односа према безбедности и здрављу у раду“. Наредни сајам 112 ЕХРО биће одржан у октобру следеће године.

Београђани су премијерно, од 15. до 18. септембра, имали прилику да посете и iSEC, Међународни сајам заштите имовине, лица и пословања, такође настао из некадашњег Сајма заштите и безбедности. Функционисао је iSEC

ПОКАЗНЕ ВЕЖБЕ

Највећу пажњу посетилаца привукле су показне вежбе. На сајму 112 ЕХРО демонстрирано је реаговање у ванредним ситуацијама припадника Ватрогасне спасилачке бригаде и Градског завода за јавно здравље; примена апсорпционих средстава у превенцији и скупљању расутог отпадног угља и мазута на чврстим и воденим површинама; презентација пнеуматских прслука за спасавање.

А, на сајму iSEC презентирани су показне вежбе: обезбеђења преузимања новца из банке, превоз до исплатног места и предаја новца на исплатном месту, насилино заустављање транспорта вредности на путу.



у пет целина: техничка и физичка заштита, корпоративна безбедност, интелигентна зграда, безбедност у саобраћају и информационо безбедност.

– Реч је о специјализованим излагачима најсавременије технологије у функцији јавне и приватне безбедности. Посебно је било запажено учешће Министарства унутрашњих послова на штанду и на отвореном простору, где су показане најсавременије технологије у смислу јавне безбедности и коришћења специјалних возила.

Учествовало је 36 излагача из Србије и иностранства.

– Широком понудом обухваћена је специјализована техничка опрема за заштиту система видео надзора, противпожарног система и опрема која се тиче контроле приступа и евиденције радног времена – каже Глигорић.

Осим изложбеног, iSEC је имао и образовни карактер.

– За три дана организовани су стручни програми из различитих области: Скуп информационе безбедности sBIT, iSEC „Know How“, као и презентација излагача iSEC sBIT. На тај начин и стручњаци и грађани могли су да сазнају више о нај-

модернијим достигнућима из области заштите имовине и простора – закључио је Зоран Глигорић, уз напомену да ће се следећи iSEC сајам у Београду одржати децембра 2011. године. ■

Александар ЈОКСИЋ

формације од јавног значаја Родољуб Шабић и Драгиша Јовановић, председник Удружења за приватно обезбеђење Привредне коморе Србије.

У уводној речи проф. др Мирослав Хаџић, председник Управног одбора Београдског центра за безбедносну политику, рекао је да се број запослених у приватном сектору безбедности, према различитим проценама, креће између 25.000 и 60.000 и да се у том послу свакодневно „носи“ око 47.000 комада наоружања. Хаџић је изнео податак да се послом физичко-техничког обезбеђења бави 3.000 регистрованих фирми, али да не постоји прецизан податак колико је таквих привредних друштава активно.

Председник Београдског центра за безбедносну политику изнео је неколико озбиљних питања везаних за чињеницу да положај, делокруг, безбедносна овлашћења приватних безбедносних компанија још није регулисан посебним законом.

Родољуб Шабић је, између осталог, рекао да је необјашњиво да у 21. веку један тако важан сектор нема јасно де-

финисан нормативни оквир. Према његовом мишљењу, велики део послова који данас раде приватне фирме за обезбеђење, а нарочито приватне детективске агенције, излази изван оквира закона.

Омбудсман Саша Јанковић истакао је да „једначина безбедности било које земље није могућа без калкулације приватног безбедносног сектора“ и да је то посебно проблематично десет година после демократских промена у Србији.

Председник Удружења за приватно обезбеђење Привредне коморе Србије Драгиша Јовановић сматра да треба бити оптимиста када је у питању врло скоро законско регулисање области приватних безбедносних компанија, те да оне и данас раде по закону, односно, како је рекао „у пресеку двадесетак закона“.

Сви учесници расправе сложили су се да је неопходно да се слична питања убудуће разматрају уз учешће државних органа, а нарочито представника МУП-а. ■

А. ПЕТРОВИЋ

Помен грчким и српским ратницима у Пироту

Амбасадор Републике Грчке у Србији Димостенис Стоидис присуствовао је 20. септембра на грчком и српском војном гробљу у Пироту традиционалном помену војницима двеју армија, погинулим у Првом светском рату. Поред амбасадора Грчке, венац на споменике палим ратницима положила је делегација Министарства одбране и Војске Србије, са замеником команданта Копнене војске бригадним генералом Видојем Живковићем на челу.

Сенима погинулих грчких и српских војника поклонили су се и војни изасланици Грчке, Италије и Немачке, представници Министарства за рад и социјалну политику, Пиротског округа, Општине Пирот, града Ниша, Удружења грчких потомака из Ниша „Грчка светлост“, те представници бораčkih удружења и организација које негују традиције ослободилачких ратова.



– Овај догађај је још једна потврда да историја повезује наша два народа. Нико не треба да заборави прошлост, јер су

народи који заборављају своју историју осуђени на пропаст – рекао је овом приликом амбасадор Димостенис Стоидис. – Ми смо заједничком борбом бранили идеал слободе. Од срца смо захвални српским властима и локалној самоуправи у Пироту што одржавају Грчко војно гробље у овом граду. Ово је прилика и да поручимо Србији и њеном народу да Грчка подржава њихов европски пут и развијање добрих односа са другим државама у региону.

Пироћанац Бранислав Митић је бициклом кренуо пут Кајмакчалана, о чему је обавестио и грчког амбасадора.

– До овог историјског места биће ми потребно пет дана вожње – рекао је Митић. – Можда бих стигао и брже, али су ми грчка удружења ветерана припремила дочек у сваком селу у овој земљи, јер намеравам да посетим све важније споменике.

Митић је најавио да ће следеће године бициклом од Пирота путовати до Солуна и Крфа. ■

М. МИЛОЈЕВИЋ

Међународна војномедицинска вежба „MEDCEUR 2010“



Заменик начелника Генералштаба Војске Србије генерал 3-потпуковник Младен Ђирковић присуствовао је 17. септембра завршном дану међународне војномедицинске вежбе „MEDCEUR 2010“.

На вежби која је ове године одржана у Црној Гори учествовало је 12 припадника Министарства одбране и Војске Србије – лекара и медицинских техничара који су сачињавали хируршки тим.

Србија је била домаћин војномедицинске вежбе „MEDCEUR 2009“, док ће наредне године то бити Македонија. ■

Здружени ђодухвај̄ 2010

У другој половини септембра одржана је командно-штабна вежба „Здружени подухват 2010“. Циљ вежбе је провера обучености и увежбавање команди на стратегијском, оперативном и тактичком нивоу.

Вежбу је планирао генерал-потпуковник Младен Ђирковић, руководилац је генерал-мајор Петар Ђорнаков, а командант вежбе бригадни генерал Милан Мојсиловић. ■ Н. Д.



Курс о надокнадама за учешће у мултинационалним операцијама

У Центру за мировне операције одржан је Међународни курс о надокнадама Уједињених нација за учешће у мултинационалним операцијама (NORDCAPS UNCOE 10).

Циљ овог петодневног курса је оспособљавање слушалаца за формулисање међународних уговора којима се регулише ангажовање појединаца и јединица у мултинационалним операцијама под окриљем Уједињених нација и односи држава контрибутора и Уједињених нација.

Директори курса су мајор Кјетил Андреас Андерсен из Шведске и мајор Дамир Слијепчевић из Центра за мировне операције. ■

Н. Д.

Семинар о обележавању и праћењу ватреног оружја

Цевима на трагу

Регионалним семинаром о обележавању и праћењу ватреног наоружања у Београду, 14. и 15. септембра, настављена је борба против незаконитог нагомилавања и трговине стрељачким и лаким оружјем и припадајућом муницијом у земљама Балкана.

Дводневном скупу у хотелу „Зира“ присуствовали су представници Србије, Црне Горе, Македоније, Албаније, Босне и Херцеговине и Хрватске, који су представили проблеме и предочили методе борбе у оквиру функционисања Центра за контролу лаког наоружања у Југоисточној и Источној Европи (SEESAC).

– Србија је прошле године, у две одвојене партије, уништила одређену количину лаког наоружања, што се тумачи решеношћу ваше државе да игра важну улогу у сарадњи са партнерима из Западне Европе и Балкана – истакао је, на почетку семинара, Вилијам Инфанте, координатор Уједињених нација у Србији.

Инфанте је објаснио и како процес глобализације успорава регионалне ефекте борбе против незаконитог нагомилавања оружја.

– Глобализација чини финансијске токове лакшим, па су тако данас трговци наоружањем постали и трговци дрогом – додао је Инфанте. – С друге стране, протоколи који се тичу праћења и обележавања ватреног наоружања, као и поштовање њихових одредби, затварају путеве илегалној трговини наоружањем и организованом криминалу.

Учесници семинара разменили су искуства у обележавању и праћењу ватреног наоружања. Представници Албаније бројкама су поткрепили уверење да су за последњих десет година, сарађујући са полицијом и владом те земље, смањили количину лаког наоружања за седам пута. Гости из Босне и Херцеговине осврнули су се на законску регулативу, објашњавајући спровођење захтева за обележавањем и праћењем увезеног оружја, а њихове колеге из Хрватске говориле су о методама „праћења уназад“, где се на основу фабричких и серијских бројева оружја могу пронаћи почиоци евентуалних кривичних дела. Делегација из Црне Горе осврнула се на урађено у правном, законодавном и практичном смислу у периоду од осамостаљивања до данас, док су гости из Македоније представили начине жигосања и обележавања оружја.

– Да би се пратило и на одговарајући начин реаговало, нису довољни само национални, него и регионални напори да се разменом искустава на ову тему прати ток оружја – нагласио је Томас Гночи, шеф политичког одсека делегације Европске уније у Србији.

Семинар је био добра прилика да се утврде механизми подршке у следећим областима: развој и праћење политике и закона, чланство у Сталној међународној комисији за ватрено оружје, идентификација техничке подршке за обележавање и праћење ватреног оружја, утврђивање потреба за изградњом капацитета и уочавање синергије између националних институција. ■

А. ЈОКСИЋ

Државно такмичење Црвеног крста

Вештина прве помоћи

Црвени крст Србије организовао је на Ушћу, 18. септембра, државно такмичење екипа Црвеног крста у пружању прве помоћи.

У такмичењу, које се одвијало на 15 полигона, учествовало је 14 екипа омладине и 15 екипа подматка Црвеног крста из 25 општина и градова из целе Србије. Најбоље су биле екипе Старог града и Крагујевца.

Припадници Црвеног крста доказивали су своје вештине на радним и забавним полигонима, међу којима су најзанимљивији били полигонали на којима су симулиране несреће услед пожара, судара чамаца и саобраћајног удеса. Осим у екипном, учесници су имали прилику да научено примене у пракси и на појединачном такмичењу. Исценирани случајеви прелома, промрзлина, опекотина и посекотина, само су неки од таквих примера.



По завршетку такмичења проглашени су и победници. Најбоље пласирани екипа у вештини пружања прве помоћи у категорији омладине била је екипа Црвеног крста Стари град 1 из Београда, док је најбоља у категорији подматка била екипа из Крагујевца. Дан раније одржано је и такмичење у реалистичком приказу повреда, стања и обољења у чему је награда за најбољу шминку и глуму у оквиру симулација поменутих стања припала екипи Црвеног крста Крагујевца.

Осим искуснијих припадника Црвеног крста, прилику да покажу своје умеће и оно што су до сада научили о пружању прве помоћи имали су и најмлађи волонтери Црвеног крста који су подељени у седам екипа „петлића“ наступили у ревијалном делу такмичења.

Државно такмичење у пружању прве помоћи најмасовнија је манифестација коју Црвени крст Србије организује сваке године и која окупља око 700 волонтера Црвеног крста из целе Србије.

Обуку у пружању прве помоћи сваке године прође више од 10.000 деце и младих, а Црвени крст Србије исту обуку организује и за приближно 15.000 лица на цивилном служењу војног рока. ■

Н. ДРАЖОВИЋ

Посета делегације Одбрамбене академије Велике Британије

Делегација одбране Велике Британије, коју је предводио начелник Одбрамбене академије генерал-потпуковник Ендрју Грејем, боравила је на Војној академији. Госте из Британије примио је начелник Војне академије бригадни генерал Младен Вуруна са сарадницима.

Циљ посете, према речима генерала Вуруне, јесте успостављање сарадње између две

високошколске институције у области одбране која ће се огледати у размени студијских програма и програма усавршавања, али и размени предавача из релевантних области. Још један од важних аспеката сарадње су уџбеници и књиге који ће са Одбрамбене академије ове земље стићи у нашу војну академију, али и гарнизоне Војке Србије, што ће умногоме допринети њиховом нивоу знања и спремности.

Начелник Одбрамбене академије Велике Британије генерал Грејем истакао је да га радује што се у Србији поклања велика пажња развоју војног школства, наглашавајући да то није случај у његовој домовини, која се у школовању официра у великој мери ослања на цивилне образовне институције. Образовање заузима централно место у систему одбране савремене државе, оценио је генерал Грејем. ■

Б. МИЉИЋ

Сарадња са Чешком

Делегација Војне академије, у којој су били пуковник Марко Андрејић, пуковник Новица Цонић и капетан Срђан Љубојевић, боравила је од 13. до 16. септембра у радној посети Катедри логистике Факултета за економију и менаџмент Универзитета одбране Републике Чешке у Брну.

Циљ посете било је учвршћивање и продубљивања сарадње између две институције. Током боравка у Чешкој Републици наша делегација посетила је и Базу непоправљивог материјала у Брну и Штепанову.

На крају посете шеф делегације пуковник Марко Андрејић уручио је пуковнику др Збишеку Корецком, начелнику Катедре логистике Факултета за економику и менаџмент, потврду Уређивачког одбора Војнотехничког гласника о његовом избору за рецензента за област „логистика одбране“ у том научном гласилу. ■

С. В.

Почетак наставе у Школи националне одбране

Начелник Војне академије бригадни генерал Младен Вуруна, у свечаној сали Војне академије, одржао је 2. септембра предавање официрима 57. класе Командно-штабног усавршавања и 1. класе основног командно-штабног курса на тему „Улога Војне академије у реформи војног образовања“, чиме је званично започела настава у Школи националне одбране у школској 2010/2011 години.

На школовање је примљено 55 официра из Војске Србије и Министарства одбране Републике Србије, два официра из оружаних снага Босне и Херцеговине, један официр из Војске Црне Горе и један из оружаних снага САД. На основни командно-штабни курс примљено је 66 официра из Војске Србије и Министарства одбране.



У свом предавању о реформама војног образовања генерал Вуруна представио је нову организацијско-формацијску структуру Војне академије, облике школовања, студијске програме који се изучавају по свим нивоима школовања и тежишне задатке који ће бити реализовани у наредном периоду. Говорећи о облицима школовања и студијским програмима који се изучавају на Војној академији посебно је истакао акредитацију основних академских студија, дипломских академских студија и докторских студија, те хармонизацију високог војног школства у систем високог образовања Републике Србије, која је реализована у претходном периоду.

Поред начелника Војне академије, предавању су присуствовали начелник Управе Војне академије пуковник Милољуб Сретеновић и начелник Школе националне одбране пуковник Миле Јелић. ■

С. ВАСИЛЕСКИ
Снимила Ранка ТОМИЋ



Реконструкција Спомен-костурнице бранилаца Београда 1915.

ДОСТОЈНО РАТНИЧКЕ СЛАВЕ



Пројекат санације и реконструкције споменика, костурнице и уређења платоа осмислили су стручњаци Завода за заштиту споменика културе града Београда 2004. године, а већ наредне године почели су радови, који су са прекидима, што из техничких, што из финансијских разлога, трајали до недавно. Највећи број погинулих чије се мошти налазе у костурници пали су 1915. године током одбране Београда, од 6. до 13. октобра. Српска војска изгубила је око 5.000 бораца, док су губици аустроугарских и немачких јединица били двоструко већи.

Доктор Миро Чавалуга, помоћник министра у Сектору за борачку и инвалидску заштиту Министарства рада и социјалне политике, у интервјуу „Одбрани“ истиче да је у последњој деценији Министарство покренуло дугорочни програм који за циљ има трајну, стручну и свеобухватну бригу о великом броју непокретних културних добара из ратних периода која се налазе на територији Србије, али и већег броја европских, блискоисточних и северноафричких држава.

– Програм представља напор да се после дужег низа година на стручан, савремен и примерен начин, ре-

презентују најзначајнија непокретна културна добра из ратних периода, међу којима се својим значајем и сложености реставраторско-конзерваторског захвата издваја Костурница бранилаца Београда. Поред конзерваторских и санационих радова на крипти и споменику, изведени су и обимни радови на сређивању посмртних остатака више од 2.500 палих ратника, који су били похрањени у металне касете. Нажалост, услед вишедеценијске небриге и веома лошег стања крипте, јер је свод прокишњавао, а присутна је била и влага, већина касета је истројила. Узрок пропадања металних касета је и чињеница да су погинули најчешће привремено сахрањивани на месту погибије, у земљу, без ковчега, а да су приликом поновног сахрањивања у Костурницу, 1931. године, њихови посмртни остаци похрањени у касете заједно са остацима земље и другим органским и неорганским остацима – објашњава Чавалуга.

Да би се крипта санирала било је неопходно изместити све касете, што је искоришћено да се посмртни остаци детаљно очисте. Касете су пренесене у касарну на Авали где су радници Комуналног предузећа „Погребне услуге“, под надзором стручњака Института судске медицине и патологије Војномедицинске академије, уредили посмртне остатке и положили их у нове лимене касете.

Чавалуга каже да је „велики проблем који се јавио приликом евидентирања сахрањених била чињеница да се постојећи спискови нису слагали са затеченим стањем. Уз велике напоре и ангажовање стручних консултаната Министарства рада и социјалне политике смањен је број неидентификованих посмртних остатака. Тако да је коначан број касета 2.610, од чега су у 84 смештени посмртни остаци безимених бораца, а у тридесетак касета похрањене су мошти бораца са непотпуним подацима – познато је само име или презиме. У осталим касетама су комплетни посмртни остаци идентификованих бораца”.

Поред непроцењиве помоћи Института судске медицине и патологије ВМА, допринос успешном окончању овог пројекта пружили су припадници јединице из касарне „Мајор Драгутин Гавриловић“ на Авали који су уступили објекат у коме су обављени најосетљивији радови – отварање оштећених касета, детаљно чишћење посмртних остатака и

Нове реконструкције

– Непреболна рана годинама нам је Споменик незнаном јунаку на Авали, који од 1936. године, када је подигнут, сем повременим „шминкања“, није детаљније сређиван – каже др Миро Чавалуга.

Завод за заштиту споменика културе града Београда урадио је велики део пројекта, а реконструкција целог комплекса, не само споменика, према оквирним проценама коштала би око милион евра.

– Најпознатији српски меморијал у иностранству, Српско војничко гробље на Зејтинлику у Солуну реконструисано је у периоду 2005–2007, али радови, које су изводиле грчке фирме, нису урађени на задовољавајући начин и крипта поново прокишњава – истиче Чавалуга.

Спомен-обележје и костурница са посмртним остацима око 4.000 српских бораца палих 1918. године током пробоја Солунског фронта на Кајмакчалану (Македонија), где је касније похрањено и срце великог пријатеља српског народа Арчибалда Рајса, планирани су за реконструкцију. Међутим, због изузетно неповољног положаја (на врху планине на висини од око 2.500 метара) без прилазног пута, воде, струје, радови су могући само пар месеци годишње. Све то изискује обимне припреме и велика финансијска средства.

– Поменуо бих и велико војничко гробље које се налази у центру чешког града Оломутса и које је у веома лошем стању. На њему су најбројнији споменици српским војницима, али их има и из других бивших југословенских република. Како није било предмет сукцесије, воде се разговори око титулара. Чешке власти изразиле су спремност да подрже реконструкцију – каже Чавалуга.



Др Миро Чавалуга

њихово поновно стављање у нове касете.

Министарство рада и социјалне политике евидентирало је на територији Србије око 5.500 меморијала, односно, разних обележја, од спомен-плоча до војничких гробаља, од којих је 80 одсто најзначајнијих сређено. Истовремено, у иностранству је евидентирано око 650 меморијала, а сређено је око 30 одсто.

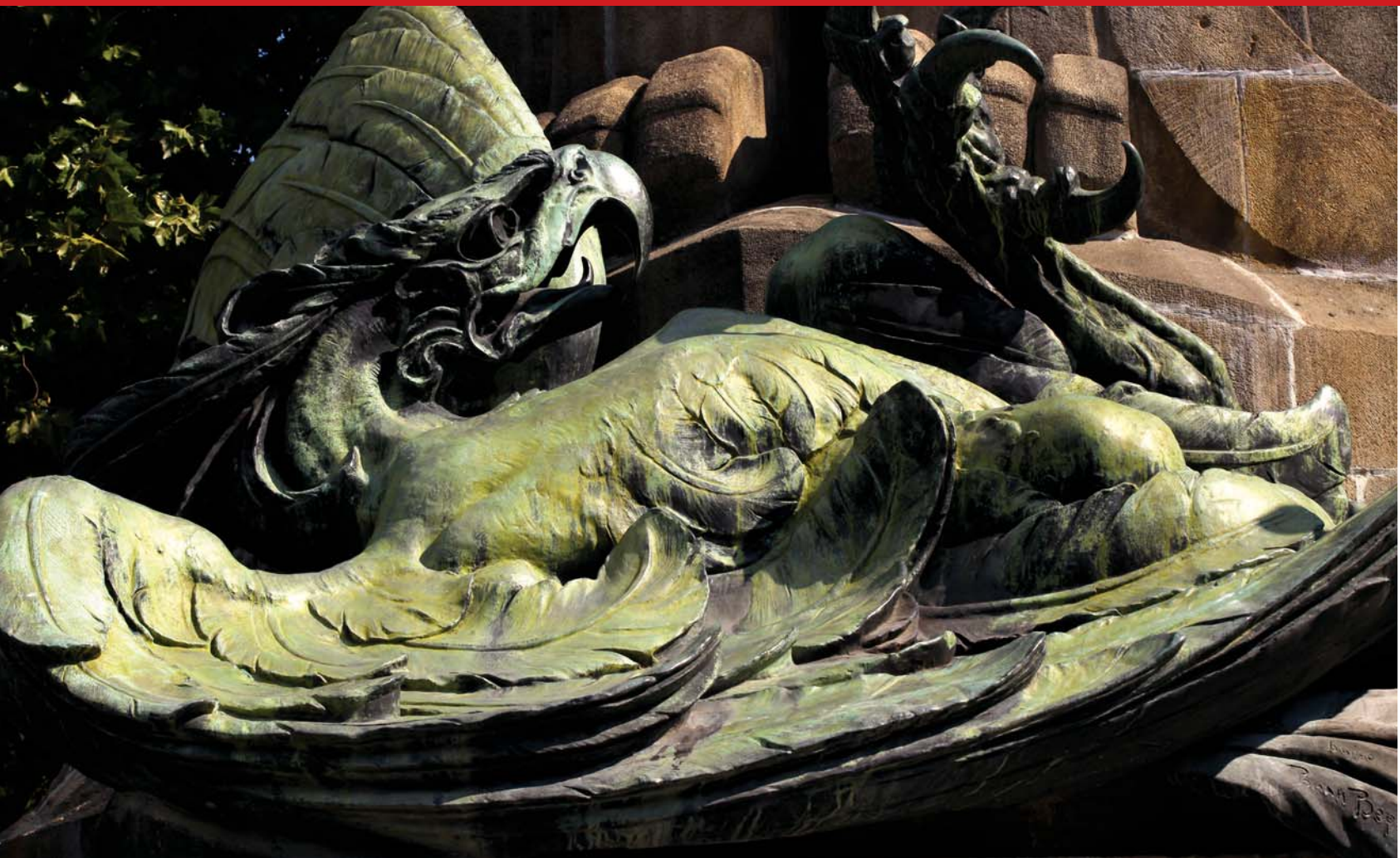
Инвестиционо одржавање и реконструкцију меморијала у Србији финансира Министарство после конкурса и одлуке Одбора за неговање традиција ослободилачких ратова Србије, а на основу предлога локалних завода за заштиту споменика културе. Редовно одржавање у надлежности је локалних самоуправа.

Инвестиционо одржавање и реконструкцију меморијала у иностранству на предлог Дипломатско-конзуларних представништава до сада је, такође, финансирало Министарство, после одлуке Одбора.

У 2010. години у те сврхе утрошено је око 25 милиона динара, док ће конкурс за средства за наредну годину бити ускоро расписан.

– У духу европских традиција, у току је склапање билатералних споразума о узајамном одржавању меморијала. Споразум је потписан са Словачком, а у току су припреме споразума са више европских земаља – истиче помоћник министра др Миро Чавалуга. ■

Новица АНДРИЋ



Одбрана Београда 1915.

Јунаштво избрисаних пукова

Београдска операција, ма колико изгледала узалудна па чак и неумесна са стратегијске тачке гледишта, ипак је величанствена, јер је испуњена многобројним примерима храбрости и самопрегора. Она представља слику огромних напора једног маленог народа који је решио да истраје у борби за одбрану своје земље, без обзира на жртве и последице које га могу снаћи.

Након великих успеха српске војске у биткама на Церу и Колубари, у другој половини 1914, фронт на нашем подручју био је стабилизван све до позног лета 1915. године.

То раздобље примирја обележено је великом епидемијом пегавог тифуса која је десетковала српске борбене редове и цивилно становништво, али и убрзаним припремама српске Врховне команде за неминовни наставак борби.

Заједно са својим савезницима, Србија се припремала за нове окршаје који ће прерасти у неописиво страдање једног народа и његове државе.

У том смислу, посебно су била драгоцене обавештајне и извиђачке информације о покретима непријатељских трупа које су систематски прикупљане.

Припреме за офанзиву

До септембра 1915. године француска ескадрила, која је деловала на српској територији, развила је велику извиђачку делатност на фронту од Смедерева до Лознице и у дубину аустроугарске територије, до Алибунара и Бачке Паланке. У ваздушним борбама, до којих је долазило за време извиђања, пилот наредник Тиоран и извиђач наредник Мањани оборили су 24. маја 1915, изнад Смедерева, први непријатељски авион, а после тога капетан Полан оборио је још један авион изнад Београда. Српска ескадрила била је у Пожаревцу и вршила је извиђање од Смедерева до Голупца, а у дубину до Петровог Села и Вршца.

Према извештајима француских и наших авијатичара у француској и нашој ескадрили, утврђено је прикупљање немачких трупа на југу Баната и у Срему. Није требало дуго чекати па да ове вести потврде и немачке батерије, које су прекидале затишје на фронту, а затим и немачки авиони, који су кренули да бомбардују Крагујевац и Ниш.

Поред података о груписању јаким немачких и аустроугарских снага на српском северном фронту од Обреновца до Голупца, као и да сваког дана ничу нови логори у Банату и Срему, дало се закључити да предстоји непријатељски напад који ће захватити и јединице Одбране Београда. Бројна и техничка надмоћност авиона таубе (150 км/час наоружан са два митраљеза), омогућила је непријатељу да потпуно загосподари ваздухом и да на тај начин елиминира акције српске авијације. Уочи непријатељске офанзиве, француска ескадрила је пребачена са Бањице у Раљу, а одатле за Ниш где је пребачена и српска ескадрила из Пожаревца.

Петог октобра у 13 часова, непријатељ је отпочео да туче све положаје у рејону Комбинованог одсека, нарочито српске артиљеријске положаје, рефлекторе и утврђења. За време гађања, непријатељски авиони вршили су коректуру гађања, слободно кружили изнад српских положаја, што је све био предзнак непријатељског напада. Аустроугари су покушали да обмане српску артиљерију, па су између Великог ратног острва и Црвенке поставили лажни монитор, не би ли на тај начин привукли њено дејство.

Шестог октобра, од 13 до 19 часова, непријатељска артиљеријска бригада избацила је око 700 метака из 26 оруђа различитог калибра да би обманула браниоце о месту прелаза, али је ова намера остала без успеха. Главна акција отпочела је у седам часова, на простору Винча–Остружница. Непријатељ је тучао жестоком артиљеријском ватром из оруђа свих калибара, а највише из великих.

Огањ над градом

Ево како је један од учесника описао тај напад: „Одједном, као из кабла сруши се огањ свих могућих калибара од ровова па све уназад до Кошутњака и Дедиња. Прва зрна од 305 тт почеше падати у фабрику шећера, где је била команда Аде Циганлије.” Према писању генерала Михаила Живковића, команданта Одбране Београда, „само на Београд и околину избачено је до 25.000 зрна, углавном већег калибра”.

Ватра није престајала све до 8. октобра увече, док у непријатељске руке није пао главни српски град. Сви положаји

били су у пламену, наизменично су тучени Горњи и Доњи град Београдске тврђаве, Ада Циганлија, Баново брдо, Чукарица, Топчидерско брдо, затим положаји и ровови поред Саве и Дунава. Многи делови главног града били су обавијени димом од бројних пожара.

Упоредо са разорним гађањем, вршене су и припреме за прелаз преко Саве и Дунава. За време дневног бомбардовања над нашим положајима стално су кружили непријатељски авиони, који су извиђали и вршили коректуру ватре.

Упркос ураганској ватри непријатељске артиљерије, јединице Комбинованог одреда остале су на својим положајима и у заклонима, очекујући непријатељско искрцавање. Према исказима немачких заробљеника, непријатељ се надао да ће, после толиког бомбардовања, затаћи наше ровове празне.

Бомбардовањем 6. октобра, непријатељу је пошло за руком да онеспособи све телефонске везе Комбинованог одреда и Остружничког одсека, а нарочито оне при обали. Сем тога, полупани су сви рефлектори, тако да се није могло пратити где непријатељ спрема прелаз. Онеспособљена су два руска топа од 150 тт и оба брзометна топа калибра 75 тт, те један француски топ од 140 тт на Самару према Панчеву.

Седмог октобра у 10.35 часова, Врховна команда извештава Одбрану Београда да јој је упућена Тимочка дивизија 11. позива, па наређује да настоји спречити непријатеља да пређе преко Саве и Дунава, а пребачене делове да уништи, или пребаци натраг. Командант Одбране Београда, у 9.35 часова, јавља о непријатељском прелазу на десну обалу Са-



ве и Дунава и о његовим нападима. Око два часа по поноћи, непријатељ је почео подизање моста према Црепари на Великој Ади Циганлији, а око 2.45 часова превезени су први делови немачких јединица на западни врх Велике Аде, а одмах затим и остали делови пребачени су према караули Јарац у Макишу. Непријатељ је успео да уз мање жртве овлада западним врхом и да се одржи код карауле Јарац.

Борбе на Сави и Дунаву

Међутим, приликом искрцавања другог дела, око 3.30 часова, губици су били много већи, јер је од 25 понтона онеспособљено 18. Непријатељски напад на Велику Аду добио је велике размере, био је потпомогнут са 45-50 оруђа великог калибра, док је напад на Малу Аду одбијен. Борба се постепено ширила низводно и све се више преносила у дубину острва. Простор на који се непријатељ пребацио био је изложен дејству наше артиљерије са Бановог и Топчидерског брда и Горњег града, а понекад и митраљеској ватри са бродова наше флотиле, нарочито са моторног брода „Јадар“. Распони порушеног железничког моста на Сави били су закрчени понтонима, па се може закључити да су и његови губици морали бити велики.

После јаке припреме, бацачима и артиљеријом, тек у другом јуришу који је изведен у 14.30 часова, Немци су успели да савладају нашу посаду на Малој Ади Циганлији и заробе око 100 војника и једног официра 7. пука и да заплене

два митраљеза. На Великој Ади, на западном врху, пребацио се један немачки батаљон, а на источном два батаљона. Када је пао мрак, настављено је пребацивање Немаца, не само на Велику Аду него и на десну обалу Саве, као и код карауле Јарац.

Очекујући да заузме Велику Аду Циганлију, непријатељ се споро пребацивао у Макишу, а из истог разлога се и пребачене јединице нису одвајале од насипа на путу Београд–Остружница.

Превожење преко Дунава отпочело је у 4.00 часова ујутро, и то прво са јужне ивице Великог ратног острва према кули Небојша, а затим од карауле Нова Борча према Јалији. Велики пожари изазвани бомбардовањем осветљавали су Дунав тако да се сваки понтон видео.

Када су непријатељски понтони прешли половину Дунава, били су обасути јаком артиљеријском и пешадијском ватром са Горњег града, Малог Калемегдана и Великог Врачара, тако да је више од половине понтона потопљено чиме је пресечено даље пребацивање непријатеља на Дунавском кеју. Браниоци су том приликом успели да униште једну чету аустроугарске војске. Наше слабе снаге, свега три батаљона на Дунавском кеју до Врачара, са деловима београдских жандарма и Сремачког добровољачког одреда, нису могле спречити заузимање Јалије.

Непријатељ је успео не само да се одржи, него и да подиђе насипу и кланичној железничкој прузи, да зароби 65 војника и два официра. Поред делова потпорнице, до 5.30 часова био је убачен и Сремачки добровољачки одред. После неколико јуриша одред је, претрпевши велике губитке, успео да заузме један део насипа. Када су од кеја према стругари подилазили делови 4. батаљона 85. аустроугарског пука, Сремци су заједно са једним водом пустили непријатеља да се приближи на око 30 метара, а затим су га јаком ватром, бомбама и јуришем потерали ка кеју. Аустријанци су пред свануће заузели железнички насип. Борба је бивала све жешћа, нарочито када је дејством наше артиљерије било онемогућено даље превожење. Када су поједини непријатељски делови били притешњени уза саму обалу, појавили су се аустроугарски монитори, који су, пошто су се заклонили од француске обалске батерије са Топчидера до самог зида Доњег града, из свих оруђа осули уздужну ватру на браниоце и вршили коректуру своје тешке артиљерије на земунским положајима.

Други батаљон 10. пешадијског пука, који је упућен са Торлака ка Јалији, преко Великог Врачара и Кланице стигао је у 9.00 часова до Стругаре и Прометне банке. Око рушевина Банатске улице и њене позадине храбри браниоци, међу којима се налазио и жандармеријски одред који је у нападу на Јалију изгубио пола људства, давали су јак отпор.

Беседа мајора Гавриловића

Око тих рушевина, око 14.30 часова, командант 2. батаљона 10. пука, мајор Драгутин Гавриловић прикупио је своја три вода и два вода 3. батаљона и делове Сремачког одреда преко пута кафане Јасеница и, поред осталог, обратио им се речима:



Војници, тачно у 15 часова непријатеља треба разбити вашим силним јуришем, разнети вашим бомбама и бајонетима.

Образ Београда, наше престонице, мора да буде светио.

Војници! Јунаци!

Врховна команда избрисала је наш џук из бројног сџања. Наш џук је жртвован за часи Београда и Ошацибине. Ви немате дакле, да се бринете за животи ваше, они више не постоје.

Зато најред, у славу!

За краља и Ошацибину!

Живео краљ, живео Београд!

Описујући дејство непријатељске артиљерије, Мил. Лазаревић, бивши начелник Штаба Одбране Београда, казао је: „Још увек циновска артиљерија ... бљуваше као из једног даха, врело гвожђе на наше положаје дуж целе периферије и граничног лука од Остружнице до Винче, а особито у нападнутом сектору...”. Непријатељска артиљерија тукла је како саме српске положаје, тако и читаве површине на којима су се налазили. Оваквим својим дејством не само да је отварала бреше на положајима него је стварала све услове својим трупима да положаје поседну.

За време бомбардовања и борби, гинуло је београдско становништво под рушевинама или бежећи од граната. Сам Београд рушен је немилосрдно хиљадама граната свих калибара, преживљавајући најтеже дане у својој историји.

Ујутро 8. октобра, аустроугарска брдска бригада није могла да изврши наступање пошто је била изложена дејству српске артиљерије са Врачара и Калемегдана, као и дејству из непорушених српских ровова који су се налазили пред фронтом бригаде. И овде су ситуацију спасили монитори који су по цену осетних губитака тукли положаје српских трупа и вршили коректуру ватре управљене на Доњи и Горњи град. Мерзери су уништили срп-



Командант 2. баталјона 10. џука, мајор Драгущин Гавриловић

ску артиљерију у граду, па је монитор „Кереш” тучао бочном ватром кућице у Банатској улици и натерао браниоце да у 16.00 часова напусте положаје на којима су се борили три дана и две ноћи. Одмах после тога уследио је јуриш Аустроугара, који су заробили три официра и 163 војника. Непријатељ је задржан у Душановој улици. На овом делу положаја непријатељ је имао осам батаљона и 40 митраљеза, док је јачина српских трупа износила око 5.000 бораца са око 10-15 митраљеза.

Баново брдо и Чукарица били су изложени ураганској ватри, нарочито тешке артиљерије. Бомбардовање је прекинуло све телефонске везе, па је положај био изолован од осталог фронта. Због тога је престао сваки утицај старешина, што је изазвало кризу која је довела до напуштања положаја, и то прво на Бановом брду између 12.00 и 13.00 часова, затим на Чукарици између 13.00 и 15.00 часова. После тога, непријатељ је око 17.00 часова почео да се пење уз Топ-





чидерско брдо, али је заустављен личним залагањем команданта Комбинованог одреда пуковника Душана Туфегџића.

На Београдском одсеку, због ућуткане српске артиљерије, надмоћније пешадије и њених многобројних митраљеза, и напослетку због ватре са монитора, настала је криза код српске пешадије. Око 17.00 часова наши делови повукли су се са кланичне железничке пруге у унутрашњост вароши водећи уличне борбе све до мрака. На крају, губитак Кошутњака, Бановог брда, Чукарице и дела Топчидерског брда довео је до критичне ситуације за српске трупе на овом делу фронта.



С обзиром на целокупну ситуацију, командант Комбинованог одреда посео је Бањицу са два батаљона 13. пука другог позива, а са једним батаљоном 14. пука другог позива и са два батаљона из 13. пука другог позива посео је Дедиње и Вождовац. У 17.30 часова, командант Одбране Београда наредио је да се Комбиновани одред прикупи на линији Велики Врачар–Дедиње–Жарково. За затварање правца ка Петловом брду команданту Тимочке дивизије другог позива наређено је да са 15. пуком поседне линију Стражевци–Петлово брдо,

а са два батаљона 13. пука Мајур од Бањичког до Раковичког потока.

Трупе Комбинованог одреда извучиле су се у току ноћи 8/9. октобра – трупе Топчидерског пододсека на Дедиње, а трупе Градског пододсека на Велики Врачар. Изјутра су сви покрети били завршени поседањем положаја: Велики Врачар–Дедиње–Петлово брдо–Остружница. Десно крило овог положаја обухватало је Велики Врачар–Дедиње, који је држао под својим утицајем део предтерена до Дунава и Саве да непријатељ не би створио ужи мостобран, као и основицу за даље продирање у унутрашњост Србије и уопште у интересу безбедности Комбинованог одреда.

Лево крило захватало је положаје Мајур–Стражевица–Петлово брдо, које је било јако повучено уназад и у страну у односу на место непријатељског прелаза Саве. Са друге стране, оно је било у тактичкој вези са Торлачким положајима. Командант Одбране Београда извршио је нови распоред снага и доделио нове задатке јединицама: Грочански и Великоселски одсек остају у истој јачини са истим задацима; Комбиновани одред са 10. кадровским и 14. пуком другог позива на Великом Врачару, а два батаљона 13. пука другог позива и коњички дивизион Одбране Београда на Дедињу; Коњички дивизион ојачан 3. тимочким пољским дивизионом, 4. моравском позицијском батеријом, 2. хаубичком батеријом, водом хаубица и водом 6. дунавске батерије бранио је фронт од Миријевског до Бањичког потока. Укупно: десет батаљона, два ескадрона и двадесет једно артиљеријско оруђе, Тимочка дивизија другог позива, два топа пољске батерије Одбране Београда, 4. дринска батерија, 2. енглеска опсадна батерија.

Прве непријатељске заставе

Аустроугари се нису померали из Душанове улице, све док није дошло једно немачко одељење са Топчидера и истакло немачку заставу на Краљевском двору. У 9.00 часова су избили на Теразије, а око подне су стигли на јужну ивицу

града. И док су се српске трупе уређивале на новим положајима, Аустроугари и Немци заузели су небрањени град и обазриво истицали заставе. Око 14.00 часова кренула је 86. немачка бригада у напад на Дедиње уз подршку јаке артиљеријске ватре, од које „се Дедиње није видело од дима насталог од експлозија непријатељских зрна. У исто време дизали су се један за другим густе стубови земље затрпавајући читаве десетине наше пешадије”.

Не могавши издржати ураган артиљеријске ватре, браниоци Дедиња одступили су у правцу Бањице. Немци су заузели Дедиње у 17.00 часова, али благодарећи снажном и успешном дејству наше артиљерије са Торлачких положаја (Вратнице), немачка пешадија се поколебала, а наши су се брзо прибрали и прешли у противнапад и повратили Дедиње. На Великом Врачару, где је дошло до јаким борби, пред вече је одбијен непријатељски напад. Једна аустроугарска дивизија, уз садејство монитора, безуспешно је све до јутра нападала Велики Врачар и Пашину чесму. Када је напад и по други пут поновљен, био је одбијен. И немачке трупе су извршиле из Топчидера два снажна напада на Дедиње, али без успеха.

После два неуспела ноћна напада на Дедиње, у зору 10. октобра, напад је обновила 43. немачка дивизија и један артиљеријски пук са Топчидерског брда. У 10.00 часова, напад је достигао врхунац, непријатељска артиљеријска ватра била је регулисана из авиона који су за ту сврху ниско летели изнад наших положаја. Дејство непријатељске ватре било је снажно, а наши губици огромни. У 11.00 часова, када је дим са прашином покрио теме Дедиња, а експлозије рушиле наше ровове и затрпавале читаве водове, у редовима бранилаца завладала је паника и сви су почели да напуштају Дедиње, одступајући у нереду ка Мокром лугу где су се прику-

пљали и сређивали. Иако је енглеска обалска батерија поново са Вратница подухватила немачке трупе на Дедињу, наша пешадија није више била у стању да поврати положаје. С друге стране, и 44. немачка дивизија заузела је Жарково.

С обзиром на то да је бројно стање јединица Одбране Београда сведено на једну трећину, командант је 10. октобра у 24.00 часа тражио од Врховне команде појачање од једне дивизије, наводећи, између осталог, „да се пет дана без прекида води веома огорчена борба, да се бранила стопа по стопа земљишта у домашају немачких тешких оруђа и аустроугарских монитора, чија је ураганска ватра потресла нерве и код официра и код војника ... наше трупе, са ретком храброшћу и самопрегорењем, бориле су се. .. може се рећи да наша пешадија својом храброшћу превазилази немачку и аустроугарску пешадију”.

Дванаестог октобра у нападу су били 8. и 22. немачки корпус. Артиљеријска припрема, која је претходила нападу, преорала је положаје, нарочито Петлово брдо, не дозвољавајући Тимочкој дивизији другог позива да испоји своје ратничке особине у пешадијској борби. Да би смањио дејство непријатељске артиљеријске ватре, командант Одбране Београда наредио је да се лево крило повуче са Торлака и то преко Пиносаве на Велику Моштаницу. Ово повлачење омогућило је непријатељу да скоро без борбе заузме Железник, Петлово брдо, Јајинце, Велики мокри луг.

Немци су 13. октобра привукли тешку артиљерију и тукли положаје на Торлаку. Пук другог позива држао се храбро, али се морао повући са осталим јединицама које су држале Ерино брдо и Клупе.

Петнаестог октобра, почели су напади на авалске положаје, а 16. октобра трупе Одбране Београда морале су се повући на линију Парцанске висове–Крајкова бара–Брестовик. Због бугарског напада на Србију, Врховна команда била је принуђена да одмах упути Моравску дивизију другог позива против Бугара.

Седамнаестог октобра, Аустроугарска армија избила је на линију Велика Моштаница–Рипањ–Врчин–Заклопача и после десетодневних борби изашла је из окуке Саве и Дунава и обезбедила слободан пролаз Дунавом, а касније и употребу железнице за везу са Бугарском преко Ниша.

Новоствореном ситуацијом завршена је Београдска операција која је, ма колико изгледала узалудна па чак и неумесна са стратегијске тачке гледишта, ипак величанствена, јер је испуњена многобројним примерима храбрости и самопрегора на које треба да се угледају поколења. Она представља слику огромних напора једног маленог народа који је решио да истраје у борби за одбрану своје земље, без обзира на жртве и последице које га могу снаћи. ■

Дејан РИСТИЋ



Велики пројекат обнове српских војних меморијала

Историја за покољења



У последњој деценији Влада Србије, а посебно Сектор за борачку и инвалидску заштиту Министарства рада и социјалне политике, улаже знатне напоре с циљем ревитализације најугроженијих војних меморијала и места страдања

Министарство рада и социјалне политике од 2000. године отпочело је континуирани процес који за свој коначни циљ има трајну, стручну и свеобухватну бригу о великом броју војних меморијала. Ради реализације тог дугорочног програма, из године у годину у буџету Републике Србије планирана су средства која су омогућила санирање већег броја локалитета посвећених догађајима и личностима из раздобља ослободилачких ратова Србије.

Програм ревитализације представља напор да се после дужег низа година на стручан, савремен и примерен начин репрезентују најзначајнији војни меморијали и места страдања који се налазе на територији Србије, али и већег броја европских, блискоисточних и северноафричких држава. Домаћој и иностраној стручној и широј јавности представљају се локалитети, настали у периоду почев од друге половине 18. па све до краја 19. века, који спадају у групу најуспешнијих уметничких и архитектонских остварења на овим просторима, као и она непокретна културна добра која чувају спомен на неке од историјских догађаја, процеса или личности чије је одигравање, односно деловање представљало прекретницу у конкретном раздобљу.

Истовремено, својом значењском, уметничком и архитектонском разноликошћу, али и територијалном распрострањеношћу, одабрана и у програм ревитализације уврштена непокретна културна добра на репрезентативан начин, поред осталог, говоре и о створеним, односно усвојеним представама балканског региона у ширим европским оквирима.

Полазећи од општеприхваћене тезе по којој су Балканско полуострво као одређени географски, друштвени и културни ентитет, европски путници почели да откривају тек крајем 18. века, када је Европа постала свесна чињенице да европски поседи Отоманског царства имају своју сопствену, специфичну физиономију која заслужује посебну пажњу, нужно је сложити се са тврдњом да су војни меморијали и места страдања веома значајан културолошки, идеолошки, уметнички и значењски вредан опус унутар свеукупне културне баштине становника средишњег Балкана.

Прихватајући чињеницу да је култура поникла на овим просторима у највећој мери вербална, носиоци програма ревитализације пошли су од претпоставке да је у овом специфичном случају могуће пренети идејну матрицу читаве активности из сфере искључиво вербалног на терен визуелног (знаковног). Инсистирањем на високом квалитету изведених санационих радова и универзалности визуелног исказа који показују бројни војни меморијали и места страдања, акценат читавог програма стављен је на могућност појединачног тумачења представљених војних меморијала и места страдања који својом садржинском и другом разноликошћу дају простор за упознавање са другачијим погледима и ви-

ђењима балканског историјског и уметничког простора кроз векове.

Ово тим пре што визуелна представа сваког појединачног војног меморијала, односно места страдања, која универзалним језиком слике неутралише баријере, као што су на пример језичке, које могу представљати тешкоћу приликом сагледавања основних идеја садржаних у историјским артефактима неке друге врсте, пружа могућност свеобухватног, логичког и вишезначењског презентовања одговарајућег сегмента непокретне културне баштине који се на овај начин представља.

Одабрана непокретна културна добра, која потичу из различитих регија Србије и већег дела старог континента, као и из неколико минулих културолошких и стилских епоха, репрезентују најдрагоценији сегмент богате културне баштине поникле из раздобља оружаних сукоба на подручју централног Балкана, али и ширег региона.

Испреплетаност визура и углова посматрања, инфилтрирање економских, политичких, верских, етничких и војностратешких интереса у процес настајања појединих војних меморијала и места страдања, њихова изузетна разноликост и висока културолошка и уметничка вредност – све то омогућава приступ читавом низу суштински важних сазнања о схватањима твораца, наручилаца и посматрача ових специфичних локалитета.

Једна од идеја стручних служби које делују у оквиру Сектора за борачку и инвалидску заштиту Министарства рада и социјалне политике Влада Републике Србије јесте и да се реализованим активностима на санацији и репрезентацији одређених војних меморијала проблематизују друштвено-историјски процеси до којих је у ранијим раздобљима, баш као и данас, долазило приликом суочавања са другачијим, непознатим и страним.

Сво богатство и разноликост овог сегмента националне културне баштине пружа простор за отварање питања сучељавања различитих културних матрица и традиција, прошлих историјских сусрета политички, етнички, религијски и културолошки јасно диференцираних државних субјеката.

Међу драгоценим војним меморијалима и местима страдања бројних епоха, уврштеним у овај програм, налази се и знатан број јединица које се својом културолошком вредношћу сврставају међу изузетне примере овог вида стваралаштва. ■

Дејан РИСТИЋ

Делиград



Спомен костурница бранилаца Београда у Првом светском рату

Меморијал ОПОМЕНЕ



Старе касете са посмртним остацима рајника замењене су новим



У програму ревитализације војних меморијала и места страдања, својим значајем и сложеношћу рестаураторско-конзерваторског захвата издваја се Спомен-костурница бранилаца Београда у Првом светском рату која се налази на престоничком Новом гробљу

Током 2005. године, када је обележавано девет деценија херојске одбране Београда, стручњаци Завода за заштиту споменика културе града Београда осмислили су и отпочели са реализацијом пројекта ревитализације овог изузетног војног меморијала и потпуне санације локалитета. Велику подршку у реализацији санације пружили су Министарство одбране, Секретаријат за културу града Београда и Јавно комунално предузеће „Комуналне услуге“ Београд.

Спомен-костурница бранилаца Београда у Првом светском рату, која се налази у средишњем делу београдског Новог гробља, представља један од најзначајнијих војних меморијала подигнутих као сведок колективног сећања једног народа у вези са трагичним догађајима са почетка претходног века.

Она спада у групу меморијала опомене будући да је њена порука јасна, свевременска и антиратна. Имајући у виду њен значај, Министарство рада и социјалне политике финансирало је пројекат Завода за заштиту споменика културе града Београда којим су изведени свеобухватни рестаураторско-конзерваторски радови на овом изузетном војном меморијалу.

Извођење сложених мера заштите и обрада посмртних остатака окончани су у септембру 2010. године, уочи обележавања 95. годишњице херојске одбране Београда у Првом светском рату. ■

Дејан РИСТИЋ

Симболика Спомен-обележја

Спомен-костурница подигнута је 1931. године на најужвишенијем месту Новог гробља где се у претходном раздобљу налазило Српско војно гробље.

Читав комплекс дело је руског архитекте и вајара Романа Верховскоја док се ауторство скулптуралних композиција које чине саставни део Спомен-костурнице приписује Живојину Лазићу.

Средства за изградњу Спомен-костурнице обезбедило је Удружење резервних официра и ратника уз помоћ Београдске општине.

Монолитни споменик над војним меморијалом симболизује снагу народу која је представљена каменим двоглавим орлом. Под његовим ногама налази се орао са положеним заставама изливен у црној бронзи.

Раскинути ланци симболизују ropство које је српски народ кроз векове носио.

Бели орао симбол је мира, слободе и правде, а у сучељавању са црним представља окршај и победу добра над злом.

На врху меморијала налази се представа војника, победника, браниоца домовине коју симболизује високо подигнута застава.

Крст на самом врху, став војника у виду крста и хришћанско знамење на Спомен-костурници подсећају на вишевековно страдање народа.

Меморијални епитаф гласи:

Браниоцима Београда,

*Удружење резервних официра и ратника
1931.*

Књига са именима сахрањених у Спомен-костурници бележи 3.529 идентификованих и 1.074 неидентификованих српских ратника.

Похрањивање посмртних остатака страдалих ратника и освећење Спомен-костурнице обављено је 11. новембра 1931, на дан када се у читавом свету обележава Дан примирја у Првом светском рату.

Свечаној манифестацији присуствовали су краљ Александар Први, патријарх српски Варнава, чланови краљевске Владе, највиши официри оружаних снага Краљевине Југославије, чланови породица ратника, ветерани и велики број грађана Београда.

Аклиматизациона комора у Институту за хигијену ВМА

Војници изложени појачаним физичким напорима у условима повишене температуре и влажности ваздуха и припадници Војске Србије који се припремају за учешће у мировним мисијама у подручјима са топлим климом, али и спортисти који се припремају за такмичења у таквим регионима, морају бити климатизовани, како би избегли ризик оболевања од свих облика топлотне болести.

Осим природне аклиматизације, могуће је спровести и аклиматизацију у вештачким условима, у климатској комори каква постоји у Институту за хигијену ВМА. У овој комори могу се симулирати различите комбинације услова спољашње средине – температуре ваздуха, влажности и јачине сунца.

– Војномедицинска академија је развила и већ неколико година примењује протоколе потпуне активне десетодневне аклиматизације која се стиче тростатним боравком у климатској комори у изабраним условима, уз једносатно ходање по покретној траци. На овај начин аклиматизоване особе стиичу отпорност на топлотни стрес, уз потпуно очување физичке способности, али и очување неопходних менталних функција – каже проф. др Соња Радаковић, начелник Института за хигијену ВМА.

Топлотна болест може се јавити не само као последица високих спољашњих температура, већ и услед унутрашњег „прегревања“ организма, који настаје нагомилавањем метаболичке топлоте, ослобођене радом мишића у току физичке активности, што у зону посебног ризика сврстава управо спортисте и војнике. ■

Припремила Елизабета
РИСТАНОВИЋ



Унапређење војномедицинске сарадње Србије и САД

Делегација Националне гарде Охаја са генералом Грегоријем Вејтом на челу, која је боравила у вишедневној посети Војсци Србије, посетила је и ВМА. Заједно са члановима ове високе војне делегације, ВМА је посетила и Мери Ворлик, амбасадорка САД у Републици Србији.

– Ово је наставак даље реafirмације успешне сарадње наше две земље на пољу војне медицине. Сва наша достигнућа у области медицинске струке и науке, ми у ВМА спремни смо да поделимо са другима, али смо свесни и да морамо да учимо од других. Знамо да у Охају има много врхунских болница са којима можемо да успоставимо сарадњу, доприносећи заједно снажењу универзалних вредности, а има ли веће од здравља? Зато, ову посету видим као велики корак у добром правцу – истакао је начелник ВМА генерал-мајор проф. др Миодраг Јевтић, поздрављајући госте из САД.

Амбасадорка Мери Ворлик нагласила је да је импресионирана овим медицинским градом у чију стручност, професионализам и врхунске домете се више пута непосредно уверила.

Генерал Грегори Вејт, командант Националне гарде Охаја, истакао је да је када год дође у ВМА увек изнова импресиониран њеном организацијом, могућностима и резултатима, а пре свега јасном визијом даљег развоја.

Пуковник др Стефен Марковић, који је један од руководиоца медицинског сектора у Националној гарди Охаја и директор Riverside Methodist Hospital, једне од водећих болница у Колумбусу, главном граду ове америчке државе, такође је изразио изузетно задовољство што је имао могућност да види медицински гигант какав је ВМА и да упозна стручњаке који су неспорни лидери у својој професији. ■

Прва трансплантација у Бањалуци

Чланови трансплантационог тима ВМА, уз асистенцију колега из Клиничког центра Бањалука, извели су још једну успешну трансплантацију бубрега у Републици Српској. У оквиру сарадње две институције, уз подршку Министарства одбране Републике Србије, током јуна месеца учињена је прва трансплантација у Бањалуци. Такође, планирано је да наши стручњаци обуче колеге из Републике Српске за самостално извођење трансплантационог програма, као што је то учињено претходно у Клиничком центру Ниш, где је под руководством трансплантационог тима ВМА до сада учињено 35 трансплантација бубрега.

– Циљ нам је да оно што знамо поделимо са другима и да сложени хируршки захвати као што су трансплантације не буду само ретка привилегија највећих центара, већ услуга која је у правом смислу доступна свима којима је неопходна. Овим још једном показујемо да ВМА не станује само на Бањичком вису у Београду, већ да је то институција којој се верује и која ужива велико поверење у нашој земљи и региону – рекао је тим поводом начелник ВМА генерал-мајор проф. др Миодраг Јевтић. ■





Пријем поводом Дана АРЈ ПВО

Поводом 30. септембра – Дана рода артиљеријско-ракетних јединица за противваздухопловна дејства, заменик начелника Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Младен Ђирковић, примио је делегацију тог рода коју је предводио командант 250. ракетне бригаде ПВО, бригадни генерал др Миодраг Гордић. ■

Обележен Дан АБХО

У касарни „Цар Лазар“ у Крушевцу припадници Центра за усавршавање кадрова АБХО и 246. батаљона АБХО свечано су обележили 28. септембар – Дан атомско-биолошко-хемијске службе Војске Србије.

Свечаности су присуствовали начелник штаба Команде Копнене војске бригадни генерал Војин Ч. Јондић, представници Команде за обуку, јединица КоВ, представници локалне самоуправе и бројни други гости. ■

З. М.

Сарадња у области саобраћаја са Немачком

Одсек за транспорт и транспортна средства Управе за општу логистику посетила је делегација Оружаних снага СР Немачке на челу са пуковником Удом Бемеом. Циљ посете били су стручни разговори о организацији војног путног саобраћаја и транспорта и организацији транспортне подршке националних контингента у мировним операцијама.

Шеф Одсека за транспорт и транспортна средства пуковник др Жељко Ранковић, презентовао је новине у организацији, структури и процедурама саобраћаја и транспорта у МО и ВС, а пуковник Беме, поред новина и тенденција развоја саобраћаја и транспорта у ОС СР Немачке и искустава у примени outsourcing-а у реализацији транспорта.

У оквиру посете извршен је и обилазак Управе за логистику (Ј-4) ГШ ВС, транспортних чета Гарде и ЦЛОБ и две компаније у области логистике са којима МО има сарадњу.

На крају посете закључено је да су редовни билатерални експертски разговори корисни за обе стране и да петогодишњу праксу треба наставити са конкретним активностима на припреми за реализацију стратегијског транспорта, једног од почетних циљева PARP-а, који је прихватила Србија. ■

А. ГОШИЋ

Информисање изасланика одбране држава чланица НАТО

Начелник Управе за међународну војну сарадњу Милорад Перић одржао је 24. септембра у Амбасади Републике Чешке информисање за изасланике одбране држава чланица НАТО о досадашњој сарадњи Републике Србије са Алијансом, билатералној војној сарадњи са државама евроатлантског региона и будућим приоритетима на пољу међународне војне сарадње.

Током излагања посебан акценат дат је стварању могућности за унапређење међународне војне сарадње и отварању Војног представништва Републике Србије при НАТО.

Република Чешка је од стране Северноатлантског савета 18. јуна поново изабрана за контакт амбасаду Републике Србије са НАТО за период од 2011. до 2012. године.

Састанку су присуствовали изасланици одбране, представници НАТО војне канцеларије за везу и Амбасаде Републике Чешке у Београду. ■

Сарадња са Белгијом

Командант Копнене војске генерал-потпуковник Љубиша Диковић са сарадницима примио је 23. септембра делегацију Оружаних снага Краљевине Белгије, коју је предводио командант белгијске Копнене војске генерал-потпуковник Марк Компернол.

Домаћини из Војске Србије упознали су госте из Белгије са структуром и задацима Копнене војске, имплементацијом циљева партнерства и обуком декларисаних јединица за учешће у мултинационалним операцијама.

Делегација из Белгије током боравка у Србији обишла је јединице у гарнизонима Ниш и Бујановац, као и културно-историјске споменике града Ниша.

Генерала Компернола примио је и заменик начелника Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Младен Ђирковић. ■

М. М.

Пријем за најмлађе официре Копнене војске

У Дому Војске Србије у Нишу командант Копнене војске генерал-потпуковник Љубиша Диковић примио је најмлађе официре, који су по завршетку школовања распоређени у јединицама Копнене војске.

Генерал Диковић честитао је потпоручницима успешно завршено школовање, пожелио им пуно успеха у раду на почетним дужностима и упознао их са организацијом, наменом, улогом и задацима Копнене војске. ■

М. М.

Венчање у униформи



Дарко Станисављевић, мајор Војске Србије, одлучио је да испуни дечачки сан, али и породичну обавезу, и венча се у униформи. Баш као и његов отац, некада.

Рођен у породици официра, Дарко је живео и школовао се у Постојни, Краљеву, Суботици и Београду. Војну академију завршио је 1992. и као тенкиста распоређен у једну од бројних тенковских бригада ЈНА. Прошао је „тампон-зоне“ у Словенији и Хрватској, био у Босни и Херцеговини. У Краљеву, где је открио и своју „трећу срећу“, ради већ неколико година, у тенковској чети Друге бригаде Војске Србије.

– Венчање у униформи је традиција у мојој породици. Мој отац се тако оженио. Увек сам веровао да ћу и ја пред матичара стати одевен у официрску униформу. Сада ми се та жеља испунила, моја „нежнија половина“ била је одушевљена том идејом и тако је и било. Надам се да ће ми то донети више среће у брачном животу – каже мајор Дарко Станисављевић.

Честитке Дарку и његовој супрузи Зорици упутио је и министар одбране Драган Шутановац. ■

Д. ГЛИШИЋ

Стамбено кредитирање професионалних војних лица

Влада Републике Србије усвојила је предлог министра одбране Драгана Шутановца о додатним средствима за Програм дугорочног стамбеног кредитирања професионалних војних лица, чиме је омогућен наставак субвенционисаног стамбеног кредитирања.

Због великог броја интересената, од краја маја до почетка септембра 2010. године, утрошено је око 150 милиона динара, колики је био износ првобитно планираних средстава за овогодишње кредитирање професионалних војних лица.

Још 50 милиона динара за наставак субвенционисаног стамбеног кредитирања обезбеђено је преусмеравањем средстава у Министарству одбране. ■

Ништа лично...



Александар
ПЕТРОВИЋ



Чуло недостатка

Новог првог септембра већина деце није пошло у школу. Да се њих пита, нема сумње, летњи би се распуст спојио са зимским. Ал' клинци овог пута, часна реч, с тим ништа немају! За учитеље, наставнике и професоре окупљене у таборе синдиката, први дан деветог месеца већ неколико година уназад резервисан је за почетак штрајка. Повод увек исти, паковање социјално економског разлога мало другачије. Остаје питање да ли учитељски хлеб поскупљује баш првога дана школске године или је то бела уцена на коју држава већ неколико година пристаје с мање или више отпора. С друге стране, просветари не посежу ни за чим што им Устав и закон не гарантују. Тек да се зна!

Закон о Војсци Србије од јануара 2008. у члану 14. омогућио је и војним лицима да се синдикално организују. Истина, законодавац је забранио штрајк и ставио клаузулу да се синдикат не може бавити питањима која би, грубо интерпретирано, нарушила систем. Војни синдикат, и када би га било, за предмет свога деловања, сем осталог, не би смео имати: руковођење и командовање, мањкавости норматива, опремање нити принцип субординације и једностарешинства.

Шта би, дакле, тај хипотетички, недостајући синдикат могао да ради и да ли бисмо одговором на ово питање отклонили и недоумицу зашто га све до данас нема?

Можда је тај проблем добар показатељ да војницима, барем када се ради о одбрани личних социјалних интереса, недостаје линк између места где се рађају идеје и места где би требало да се налази смелост. Само замислите слику неког заставника, капетана, пуковника или чак генерала како пред надлежним лицем образлаже синдикалне захтеве...

Чини се да су, за разлику од нас војника, остали на „државним јаслама“ успешно развили шесто чуло – чуло недостатка. Оно се активира некад у одређеном добу године, некад се побуђује курсним флукуацијама, некад приватизацијама и осталим актуелним транзиционим и опште социјалним појавама.

Код војника, то чуло је изумрло. А војни опасач, познато је, има рупице готово целом дужином. Може се, зато, стезати скоро до бесконачности.

Ништа лично... ■

Обележен Дан резервних војних старешина Србије

Поуздан ослонац система одбране

Низом пригодних манифестација организованих широм земље и централном свечаношћу у Краљеву, резервне војне старешине обележиле су свој празник – 15. септембар

Током свечане седнице одржане у Клубу Војске у Краљеву, којој су присуствовали и државни секретар Игор Јовичић и бригадни генерал Добривоје Вељковић, начелник Управе за људске ресурсе ГШ ВС, истакнуто је да је организација током готово стогодишњег постојања мењала име, методе и садржаје рада, али да је увек била дефинисана као део система одбрамбеног организовања.

Обраћајући се присутнима мр Ђорђе Маленковић, председник Главног одбора Савеза резервних војних старешина Србије, нагласио је изузетну сарадњу са Министарством и Војском, посебно у области припрема и реализовања Програма обучавања резервног састава као пасивне резерве што представља и тежишни задатак. Савез је успоставио међународну сарадњу са сродним организацијама суседних земаља са територије некадашње Југославије али и са неколико европских земаља и обновио свој статус у међународној организацији резервних официра CIOR и GAMING иницијативи.

Када је реч о пројектима везаним за примену прописа из области одбране и, у првом реду, о свему ономе што се односи на пројекте пасивне и активне резерве, по речима Игора Јовичића, Министарство у Савезу види поу-

Скупштина СРВС Београда

На свечаној седници Скупштине СРВС града Београда, др Видоје Голубовић одржао је предавање на тему „Актуелни политичко-безбедносни проблеми на простору Југоисточне Европе“.

Подсетио је и на важне догађаје из историје рада резервних војних старешина.

Удружење резервних официра и ратника формирано је 15. септембра 1919, а за његовог председника је изабран војвода Степа Степановић.



Мр Ђорђе Маленковић, председник Главног одбора СРВС Србије

зданог партнера. Очекују се и активности које ће тражити структуралне, организацијске али и друге врсте промена Савеза РВС како би он могао успешно испратити све захтеве наредног периода који је пред државом Србијом, нагласио је Јовичић. Бригадни генерал Вељковић истакао је, обраћајући се присутнима, како Војска Србије и Савез РВС остварују пуну сарадњу првенствено на пољима теоријске и практичне обуке. Ту сарадњу треба проширити, пре свега у области популаризације професионалног војног позива.

На свечаности су Генералштабу, Првој и Другој бригади КоВ и Четвртог центру за обуку уручена признања СРВС Србије.

Припадници Друге бригаде КоВ приредили су за резервне војне старешине тактичко-технички збор на коме су приказани савремена средства и наоружање којима располаже јединица. ■

Б. М. ПОПАДИЋ

Свечаност у Новом Саду

Обележавајући Дан резервних војних старешина – 15. септембар, др Саша Игић, заменик градоначелника Новог Сада, и Бошко Пилиповић, председник ГО РВС, у Свечаној сали Градске куће приредили су пријем.

Том приликом, Игић је истакао задовољство већ традиционалним учешћем града у обележавању овог значајног датума и тиме да је новосадска организација РВС једна од најбољих на територији Србије.

Обраћајући се присутнима, Бошко Пилиповић нагласио је како Организација, сарадњом са сродним организацијама у окружењу, јача свој међународни углед.

Удружење војних пензионера
прославило 17. годину постојања

Велика прекретница



Председник Удружења, пензионисани генерал-пуковник
Љубомир Драгањац

Удружење војних пензионера Србије прославило је 16. септембра, у Дому Војске у Нишу, 17 година постојања и рада. Прослави су присуствовали државни секретар у Министарству одбране Игор Јовичић, државни секретар Министарства рада и социјалне политике Драго Видојевић, командант Копнене војске генерал-потпуковник Љубиша Диковић, представник ВМА пуковник проф. др Предраг Рамић, представници сродног удружења из Црне Горе, војних јединица и установа Војске Србије и борачких организација.

Председник Удружења, пензионисани генерал-пуковник Љубомир Драгањац истакао је да ова организација у свом раду има подршку Министарства одбране и Министарства за рад и социјалну политику.

Државни секретар Драго Видојевић подсетио је овом приликом да се војни пензионери и њихово удружење налазе на великој прекретници.

– До краја 2012. године бићете интегрисани у цивилни систем социјално-пензијског осигурања, а удружење ће вам омогућити да артикулишете и браните своје потребе и интересе – казао је Видојевић у свом обраћању.

Државни секретар Игор Јовичић рекао је овом приликом да ће највећи изазов удружењу бити да у оквиру Министарства рада и социјалне политике за војне пензионере обезбеди повољну позицију. Он им је у томе обећао помоћ Министарства одбране.

Војномедицинска академија је и даље 70 одсто војна установа и 3.000 запослених у њој стоји на располагању свим војним осигураницима, а посебно онима који су окончали свој радни век, истакао је проф. др Предраг Рамић са ВМА.

Овим поводом организована је изложба ликовних радова војних пензионера из Ниша и Чачка. ■

М. МИЛОЈЕВИЋ

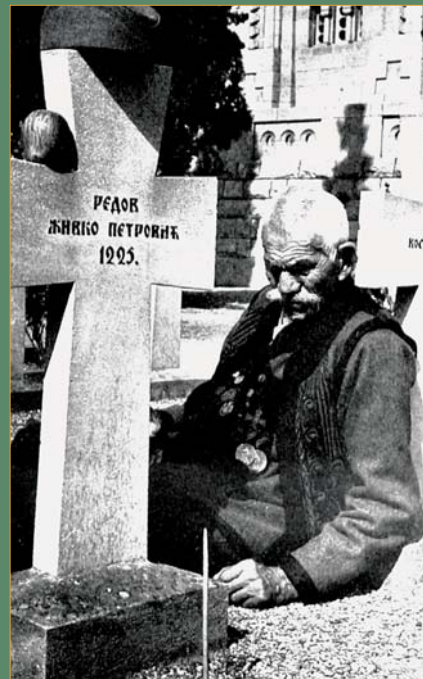
Премијера играно-документарног
филма „Плава гробница“

Аманет потомцима

Поводом обележавања 92. годишњице пробоја Солунског фронта 1918. године, делегације државних органа, Војске Србије, амбасада земаља савезница у Првом светском рату, борачких и друштвених организација и удружења положили су, 15. септембра, венце на Споменик незнатом јунаку на Авали. На тај начин одали су пошту и изразили захвалност војницима и старешинама савезничких армија, који су дали животе на Солунском фронту и у ослобођењу наше отаџбине.

Истог дана у Централном дому Војске Србије одржана је свечана академија Савеза потомака ратника Србије 1912 – 1920. године, са које је упућена порука младим генерацијама да „онај ко не зна своју историју, нема ни своје будућности“.

Том приликом премијерно је приказан документарно-играни филм редитељке Јасмине Вујновић-Милошевић „Плава гробница“, који говори о животу српског становништва на острву Крф током Првог светског рата, док у позадини пројева љубавна прича славног песника Милутина Бојића и његове веренице Радмиле Тодоровић, на основу сачуваних писама из тог времена.



– Филм „Плава гробница“ трага, пре свега, за емоцијом којом одише истоимена песма, односно расветљава један од најтрауматичнијих догађаја из српске историје. То је трагична прича о повлачењу српске војске преко Албаније, током Првог светског рата у којем је страдало 40.000 младих регрута, практично деце, узраста од 10 до 17 година – рекла је Јасмина Вујновић-Милошевић, која је за овај краткометражни документарни филм награђена престижном наградом „Златни витез“ на 18. међународном филмском фестивалу у руском граду Липецку.

Представници Савеза потомака ратника Србије уручили су им плакету „Завет старих ратника“ у знак захвалности, што посредством уметности поручују српском народу да не заборави хероје који су дали живот за нашу слободу. ■

М. АЦИЋ

**ЛИСАБОНСКИ САМИТ НАТО-а**

Главне теме новембарског самита НАТО-а у Лисабону биће ревитализација западне алијансе у 21. веку и њена улога у Авганистану.

Подсекретар Министарства одбране САД Мишел Флурноа задужена за политику, изјавила је да ће главна тема самита бити такозвана мапа пута за нови свет.

Поводом плана за ревитализацију НАТО-а, она је рекла да су последње промене у стратешком концепту биле 1999. године, а САД би желеле да се промене инфраструктура и организација. „Имамо низ предлога за реформу у погледу командне структуре, агенција, институција и одбора НАТО-а, као и финансијске реформе”, рекла је Флурноа и истакла да би САД желеле да оживи Савет НАТО–Русија. Један од приоритета самита, према њеним речима, јесте и ракетна одбрана, и САД се надају да ће НАТО прихватити противракетну одбрану као своју мисију. ■

РУСКИ И АМЕРИЧКИ МИНИСТРИ ОДБРАНЕ О ЈАЧАЊУ САРАДЊЕ

Амерички министар одбране Роберт Гејтс и његов руски колега Анатоли Серђуков обавезали су се да ће ојачати војну сарадњу две земље у најновијем знаку отопавања односа две земље. Гејтс и Серђуков потписали су два документа чији је циљ јачање војних веза – меморандум о сарадњи који замењује застарели споразум из 1993. године и план за формирање радне групе о одбрани која ће се састајати сваке две године.

У меморандуму се подвлачи да је сарадња у области одбране важна за јачање укупних руско-америчких односа, посебно сада када се две земље суочавају са бројним сличним изазовима и претњама из сфере безбедности.

Серђуков је изразио наду да ће његова посета знатно подстаћи развој односа две земље. Администрација председника Барака Обаме посебно је захвална Москви што је дозволила америчкој војсци и војницима НАТО-а да превозе људство и опрему за Авганистан преко руске територије. ■

НЕМАЧКА УСКОРО БЕЗ ВОЈНЕ ОБАВЕЗЕ

Немачка намерава да 2011. године спроведе велику реформу оружаних снага и Бундесвер, после пет деценија, претвори у професионалну војску. Министар одбране Карл-Теодор Гутенберг најавио је да ће бити суспендована војна обавеза, одређена Уставом, и редовна регрутација младића.

У једној ТВ-емисији Гутенберг је саопштио да планирана реформа предвиђа и даље евидентирање младића стасалих за војку, али без лекарске провере њихове способности. Већ раније је министар нагласио да реформа предвиђа само суспензију војне обавезе, а не и њено укидање. Промене би на снагу могле да ступе већ 1. јула нередне године и представљале би смањење војника са садашњих 250.000 на 163.000.

Суспензија, а не укидање уставом дефинисане војне обавезе, предвиђена је зато да би у будућности, ако то буде захтевала измењена ситуација у земљи и свету, парламент простом већином могао брзо да одлучи о поновном увођењу регрутације и војне обавезе. ■

БУГАРСКА ВОЈНА ПОЛИЦИЈА У БОРБИ ПРОТИВ КРИМИНАЛА

Бугарски министар унутрашњих послова моћи ће да користи војну полицију у борби са криминалом, предвиђа Нацрт новог закона министарства одбране за војну полицију. Према предлогу тог закона, војна полиција моћи ће и у време мира да добија задатке везане за сузбијање криминала, а учествоваће и у завођењу реда, уз узајамну сагласност министра полиције и одбране.

Број припадника војне полиције у Бугарској износи 1.200 људи. Бугарски министар војске Ању Ангелов саопштио је да ће војна полиција и полиција МУП-а патролирати заједно и спроводити заједничке акције.

Према новом закону, војна полиција ће обављати оперативнo-трагачке, антитерористичке, истражитељске и друге активности. Имаће право да користи специјална обавештајна средства, да хапси и задржава у притвору до 24 часа.

**КАМПАЊА ЗА СМАЊЕЊЕ САМОУБИСТАВА**

Америчко министарство одбране одлучило је да се придружи националној кампањи за смањење броја самоубистава, имајући у виду све већи број америчких војника који себи одузимају живот.

Министар одбране Роберт Гејтс изјавио је да је трагедија гледати војнике и друге припаднике оружаних снага који се враћају са бојног поља и онда себи одузимају живот. Гејтс је заједно са секретарком за здравство Кетлин Сибелијус учествовао на скупу у националном Прес клубу у Вашингтону на којем је покренута национална кампања за превенцију самоубистава.

У кампањи ће, осим државних служби, учествовати и невладине организације и јавност. Више од 1.100 припадника оружаних снага САД одузело је себи живот у периоду између 2005. до 2009. а број самоубистава у порасту је и ове године. ■



Пише
Александар РАДИЋ

Надметање ривала

Овогодишњи буран развој америчко-руских односа показао је да се неразмрсиво преплићу интереси две државе у областима у којима су конкуренти и у оним другим – у којима се обе стране препознају као партнери. После неколико година хладноће настале после неуспеха америчког пројекта на Кавказу, под притиском руске летње офанзиве 2008. године, од пролећа ове године десило се пуно тога што треба имати у виду као одреднице за будућност.

Руски поглед на свећу прејознаје само једну референцу вредну поређења – Сједињене Америчке Државе. Декаде хладног рата осмислиле су у наслеђе формулу у којој се свако досстигнуће Русије пореди са оним што су урадили „они други“. Дobar пример како то изгледа, руске војне новине пренеле су недавно када је премијер Пуџин праћуио лети новог ловца иеише генерације. У разговору са пробним пилотом Сергејем Богданом, премијер је приметио да руски ловац превазилази амерички F-22 по маневарбилности, наоружању и долетиу, а на то је пилот узвратио „и борбеним духом“. Пуџин пошврђује речима: „пре свега“.

Уз ривалство неизбежно иде и сарадња, а ова година почела је у том духу када су, 8. априла у Прагу, председници Обама и Медведев пошписали нови споразум о ограничењу офанзивног нуклеарног наоружања.

Крајем истог месеца начелник руског Генералштаба генерал-армије Николај Макаров посећуио је Вашингтон где је разговарао са свим водећим личностима одбрамбеног система. Секретар Хилари Клинтон, која се тада сусрела са Макаровим, касније се и сама нашла у Москви.

Нова руска Војна доктрина строго дефинише националне интересе, пре свега у области заштитије руског традиционалног присуства на просторима бившег СССР. Знак уважавања тога била је одлука председника Обаме да се промени план размештаја елемената система противракетне одбране (ПРО), који се Русији чинио као ошворени изазов и наспрај на баланс силе. Уз то иду и избори у Украјини који су на врх избацили проруски кадар и тиме се завршила прича о јуноправном чланству Украјине у НАТО-у.

Сада већ постоји чишавла лисћа области које ће бити предмет америчко-руске сарадње. Док се чека на ратификацију лимита шпратешких система ошваре се наредна шема – тактичко нуклеарно наоружање. Сједињене Америчке Државе желе да задрже размештај тактичког оружја на знашном броју локација

широм свећа, али руски врло шврв преговарачки став биће да се прво то оружје пребаци на шперишорију шпране којој припада. Русија не крије да је за њу тактичко нуклеарно наоружање један од важних делова инвентара оружане силе, пре свега због високе премоћи САД и НАТО-а у области конвенционалног наоружања а посебно у вођеним системима свих врста.

Са руске шпране према Американцима учињен је ове године велики усшуйак одустјајањем од испорука наоружања Ирану. То се односи пре свега на ракетни систем ПВО С-300 који

би Ирану послужио као средство за одвраћање против евеншуалног покушаја САД или Израела да из ваздуха уништи нуклеарна постројења.

Русија намерава да се суздржи од шпрансфера важних војних шптехнологија у шпреће државе, али очекује да САД либерализује шпрансфер високих шптехнологија ка руској индустрији и то у широком фронту цивилних пошпреба. У складу са шпратешком проценом да се зарада од природних енергената мора усмериши на развој високошптехнолошких грана, руски председник Медведев је још на сасшанку у Прагу заштражио од свог колеге Обаме да шпдржи нови ошворени присшуй и односу према шптехнологијама на обострану корист.

Русија има пошпребе, шпржишше и добру индустријску базу, а САД високошптехнолошка знања и то би могло да предшавља природну размену. Биће то велики шпест за САД које су до сада биле изузетно шпстроге када се ради о шпрансферу шптехнологија на испок. У Русији цене да има простора за удруживање различитих шптехнолошких присшуйа две нације. Као пробу америчких реакција Руси су послали понуду да се искористи искуство из пројектовања и производње највећег авиона на свећу, Ан-124 руслан, и да се уз примену америчке пресшижне шптехнологија дође до новог авиона. Такав пројекат не би био само симболичан гешт јер руслан и сада ради велики посао за снабдевање јединица САД и НАТО-а у кризним регионима. ■

За безбедност Русије у овом шпренушк значајан део савезничких односа је и сузбијање производње наркошика у Авганистану. Суочена са лошом демографском сликом, Русија види у наркошпицима један од главних проблема за националне интересе. Зашто су нерешко Вашингтону и Бриселу из Москве слали ошпре кришике због, према руским проценама, незадовољавајућих резултата унишшавања макових поља. Као пошез добре воље Русија је олакшала снабдевање снага НАТО-а у Авганистану дозволама за превоз људи и материјала преко своје шперишорије.

Концерт Уметничког ансамбла „Станислав

Чување српске на

Култура

Уметнички ансамбл
Министарства одбране
„Станислав Бинички”
и Мерима Његомир
приредили су концерт
поводом промоције
заједничког компакт диска
„Српске народне песме”
и обележавања 111.
годишњице постојања
ансамбла



У препуној свечаној сали Дома Војске у Београду, 27. септембра, концерту су присуствовали министар одбране Драган Шутановац, начелник Генералштаба генерал-потпуковник Милоје Милетић, представници Министарства одбране и Војске Србије,

бројне познате личности из културног и музичког живота и верна публика Уметничког ансамбла.

Мерима Његомир је захвалила министру Шутановцу на идеји да заједно са Уметничким ансамблом сними компакт диск „Српске народне песме”. Идеја је настала прошле го-



РОДНЕ ПЕСМЕ



дине на концерту деце припадника Министарства одбране и Војске Србије. Према речима министра Шутановца, овај компакт диск превазилази претходни на коме су српска кола и маршеви, а следећи ће имати представљање, како је најавио, „у још лепшој сали од ове у Дому Војске, Великој ратној сали старог Генералштаба“, на концерту на коме ће наступити и хор Војне академије, који ради већ две године, и фолклорна секција у којој су такође будући официри и официрке Војске Србије. „Тиме још више дајемо на значају старој српској музици, која је веома пријатна за слушање“, рекао је министар Шутановац.

Реализатори компакт диска са старим српским народним песмама су, поред Мериме Његомир и Уметничког ансамбла, продуцент Татјана Шућин, тон мајстор Зоран Маринковић, графички дизајн студио „Фристајлер“, капетан Срђан Шестић и музички уредник мајор мр Игор Митровић, начелник Уметничког ансамбла „Станислав Бинички“.

На концерту Мерима Његомир је извела песме са компакт диска уз пратњу Уметничког ансамбла и фолклорне групе Националног ансамбла „Коло“, а дириговао је Војкан Борисављевић.

Концертом је обележена 111. година постојања и рада Уметничког ансамбла који је, као „Први симфонијски београдски оркестар“, основан 26. септембра 1899,

Утисци

Мерима Његомир

- Ја сам борац за народну музику јер сматрам да је изванредна, а ово је један од начина како је можемо представити и код нас и свету, на овом компакт диску оплемењену симфонијским звуком. Са ансамблом, а и војском, сарађујем од самих мојих почетака, од седамдесетих, али никад није било овако лепо јер смо сада сарадњу и записали на трајном носачу звука, који је и печат наше сарадње.

Цуне Гојковић

- Утисци са концерта су дивни, а када је Мерима у питању, ја сам ту пристрасан, јер знам њене могућности. Са ансамблом сам и сам дуго сарађивао и мислим да га чине врхунски музичари. Сваком певачу треба да је част ако буде сарађивао са Уметничким ансамблом „Станислав Бинички“.

Лео Мартин

- Овом приликом чуо сам један нови звук ансамбла. Ово је један озбиљан почетак да ансамбл изводи изворну народну музику. Подсећам да смо са „Биничким“ прошле године у новембру имали изванредан заједнички концерт, а то је и мишљење критике.

Весна Југовић

- Ансамбл и Мерима Његомир су вечерас бриљирали. Дуго пратим рад ансамбла, он је изузетан и годинама одолева многим искушењима. Добра је идеја да се праве компакт дискови са великим уметницима, тако са сада, у ери кича и шунда, Мерима као велики уметник промовише праву народну изворну музику. И ми и будуће генерације имају прилику да уживају у овој врсти музике.

Мина Лазаревић

- Уживала сам у музици и драго ми је што је ова врста музике, која је мало запостављена, на овај начин, дошла до изражаја. И надам се да ће оваквих вечери бити још.

наредбом краља Александра Обреновића. Један од утемељивача оркестра био је и Станислав Бинички, композитор, капелник, организатор музичког живота у Србији, аутор прве српске опере „На кладенцу“ и чувеног „Марша на Дрину“, чије име Уметнички ансамбл Министарства одбране носи. ■

Р. МУТАВЦИЋ
Снимимо Ј. МАМУЛА

Прикази

Нови бројеви „Војноисторијског гласника“

„Војноисторијски гласник број“ 1/2009 и број 2/2009 изашли су из штампе у издању Одељења за војну историју Института за стратегијска истраживања Сектора за политику одбране Министарства одбране

Војноисторијски гласник – је војни научни часопис који према категоризацији научних публикација Министарства за науку и технологију Републике Србије спада у ред водећих научних часописа од националног значаја (М51). У 2010. години редакција гласник слави и свој јубилеј – 60 година редовног издавања.

Прилози у броју 1/2009, обима 264 странице, подељени су у седам рубрика. У рубрици „Чланци и студије“ објављени су радови мр Александра Узелца („Кан“ Ногај, краљ Милутин и српско-татарски сукоби крајем XIII века), мр Владана Јовановића („Сузбијање качака на Косову и Метохији“ 1912–1929), мр Алексеја Тимофејева („Партија грађанског рата“: припреме кадра Коминтерне за извођење партизанског рата и револуције), др Милана Терзића („Дунав, најважнији водени пут између Средње Европе и Истока“ – Извештаји Југословенској краљевској влади у Другом светском рату) и мр Дмитра Тасића („Неостварена претња – могућност совјетско-сателитске агресије на ФНРЈ 1948–1953“).

У оквиру рубрике „Прилози и истраживања“ публиковани су чланци др Љубомира Петровића („Између аматерског спорта и неформалног војног васпитања“ – Фрагменти из историје стрељаштва Србије у 19. веку), бугарске историчарке др Катерине Данаилове (Улога Лиге народа у очувању мира на Балкану 1925. године“), капетана мр Далибора Денде (Тенковске јединице у Војсци Краљевине Југославије 1930–1941) и мр Љубинке Шкодрић („Утицај окупационих власти на ревизију наставних програма и уџбеника у Србији 1941–1944“ – Прилог друштвеној историји рата).

Рубрика „Теорија историје и методологија“ доноси рад др Ђорђа Станковића (Војвода Живојин Мишић у загребачкој катедрали), а рубрика „Архив“, рад мр Велимира Ивети-

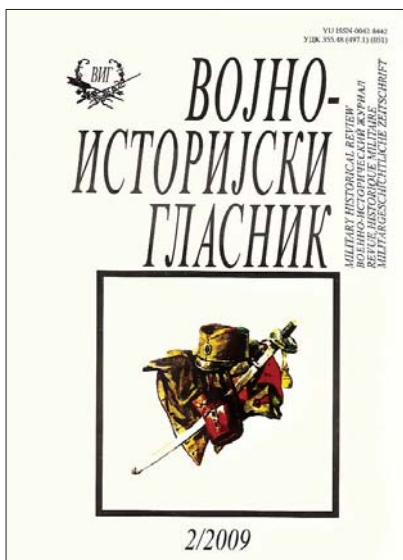
ћа посвећен спасавању архивске грађе Војног архива у току агресије НАТО. У рубрици „Критике и прикази“ представљене су четири књиге домаћих и страних аутора. Рад др Милана Терзића („Извори војне стратегије Јосипа Броза Тита 1948“ – Поштовање историјског искуства) објављен је у оквиру рубрике „Документи“. Рубрика „Информације“ садржи вести о учешћу истраживача Одељења за војну историју ИСИ на пет међународних научних конференција (Братислава, Софија, Букурешт, Ниш и Косовска Митровица) на којима су међународној научној јавности презентовани најновији истраживачки резултати српских војних историчара.

„Војноисторијски гласник“ број 2/2009 на 264 стране доноси прилоге подељене у шест рубрика. У рубрици „Чланци и студије“ штампани су радови капетана мр Миљана Милкића („Униформа војних свештеника у српској и југословенској војсци 1839–1941“), аустријске историчарке др Тамаре Шер („О Швабама и комитацијама: друштвена структура и живот у окупираном Београду 1915–1918“), мр Алексеја Тимофејева („Совјетска улога у школовању и припреми југословенског партизанског кадра до почетка Другог светског рата“), капетана мр Далибора Денде („Југословенски тенкисти у Априлском рату“), мр Драгице Кољанин („Од сарадње до сукоба – устанички покрети у источној Босни јули 1941–фебруар 1942“) и др Милана Терзића („Рудници Бор и Трепча у извештајима југословенској краљевској влади у Другом светском рату“).

Рубрика „Прилози и истраживања“ доноси чланке мр Весне Ђукановић (Исељеници као предмет војног интереса југословенске државе у периоду између два светска рата – прилог истраживању односа југословенске државе и исељеништва у Сједињеним Америчким Државама), Данила Шаренца (Тврђава на Позоришном тргу – изградња и симболика Ратничког дома 1929–1932) и др Петра Драгишића (Политика у касарни – политички ставови припадника ЈНА почетком седамдесетих година).

У рубрици „Осврти“ публикован је рад др Венцеслава Глишића („Досије о Вери Пешић или како не треба писати историју обавештајца“), док су четири књиге савремених домаћих и страних аутора представљене у рубрици „Критике и прикази“. Рубрика „Документи“ садржи чланак др Слободана Селинића и др Александра Животића („Процес Сланском 1952. и југословенско војно засланство у Прагу“), а у рубрици „Информације“ дате су вести о учешћу српских војних историчара на међународним и националним научним скуповима (Беч, Београд, Смедеревска Паланка и Копар). Научни радови историчара др Милана Терзића, мр Дмитра Тасића и капетана мр Миљана Милкића и Далибора Денде из Одељења за војну историју ИСИ објављени на страницама ВИГ-а део су пројекта Историја српске и југословенске војске у 19. и 20. веку који је део Плана научноистраживачке делатности Министарства одбране Републике Србије. ■

Мр Далибор ДЕНДА
мр Миљан МИЛКИЋ



Нове књиге

Заштита поверљивих информација

Улагање у знање је улагање у развој. А ко инвестира, тај и профитира! Да би се превалио дуг пут од идеје до њене материјализације, што се научним речником зове – иновациони процес, треба имати добар водич за проналазаче попут књиге пуковника др Обрада Чабаркапе, која својим садржајем надилази свој скроман назив „Заштита поверљивих иновација“.

Књига која се недавно појавила у издању „Војне књиге“ могла би да се зове и „Све што сте одувек хтели да знате, а нисте смели да питате о поверљивим иновацијама...“. Ово инспиративно штиво, дело је вишегодишњег истраживачког труда пуковника др Обрада Чабаркапе. Структура књиге грађена је сигурном руком искусног истраживача, који је обиље података систематизовао у пет поглавља, на 200 страна, и допунио предговором, закључцима, скраћеницама, табелама, графиконима и списком коришћене литературе.

Потенцијалним читаоцима, којима је област иновационе делатности апсолутна непознаница, сазнаће у књизи да се ради о „делу научноистраживачке делатности која се односи на: стварање, пријављивање и заштиту поверљивих проналазака и прихватање техничких унапређења значајних за одбрану“, али и то, да се под „поверљивим проналаском“ подразумева „проналасак од значаја за одбрану и безбедност земље чија се заштита врши у Министарству одбране Републике Србије, које је и надлежно за њихову заштиту и располагање“.

Поглавље у књизи које је посвећено интелектуалној и индустријској својини, упућује заинтересоване на правну регулативу тог проблема. Међутим, у њему се може наћи и обиље занимљивих и актуелних информација о патентима и малим патентима, индустријским моделима, дизајну, узорцима, „know-how“ („тајно знање“ – које подразумева одређена практична знања и искуства потребна за примену патентираних проналазак у индустријској производњи), биљним сортама, техничком унапређењу производње, топографији интегрисаних кола, заштити знакова разликовања (брендираних), односима привредних субјеката на тржишту, ауторским и сродним правима.

Потенцијалном читаоцу, најинтересантнији део књиге сигурно ће бити онај који говори о иновационом процесу. Реч је о својеврсној материјализацији идеје, тј. сложене процесу који се одвија у глави проналазача почевши од инвенције (идеје), преко иновације (проналаска), а затим се одвија преко патентирања проналазак, израде прототипа, тј. производње и тестирања иновације, све до њене широке, комерцијалне производње и употребе у пракси. ■

Б. СТОЈКОВИЋ

РЕЧИ И СИНТАГМЕ



Пише
Зорица ЈАНКОВИЋ

Дијалог

У последњих неколико година крајем лета најављивана је, по правилу од опозиционих политичара и синдикалних лидера, „врућа јесен“, што је подразумевало првенствено протесте и штрајкове. Ове године од више водећих државних званичника и политичких лидера, као и црквених великодостојника, за решавање одређених питања најављен је дијалог.

Према Великом речнику страних речи и израза (Иван Клајн–Милан Шипка, Прометеј, Нови Сад, 2006), дијалог је реч грчког порекла (гр. *diálogos*) и подразумева размену мишљења са онима који заступају другачије ставове. Постоје и друга значења, нпр. у филозофији и књижевности, али бих се овом приликом задржала на језику политике, где се овај појам често примењује за преговарање.

Тако је с почетка летњег периода, 29. маја, патријарх српски господин Иринеј изјавио „да ће обележавање 17 векова Миланског едикта бити прилика за дијалог источних и западних цркава“, да би најава јесени започела низом изјава које позивају на дијалог Београда и Приштине. Прво су то 9. септембра учинили европски званичници, чим је Србија усагласила са Бриселом нацрт своје резолуције у УН, да би четири дана касније председник Борис Тадић изјавио да „Србија жели дијалог са косовским Албанцима“. Операционализација тог става следила је већ сутрадан из уста министра за Косово и Метохију Горана Богдановића, који је рекао „да је Београд потпуно спреман за почетак дијалога са Приштином“, али и да ће се „наш преговарачки приступ модификовати у зависности од формата преговора“.

Употребом речи дијалог избећи ће се одговор ко с ким преговора и да ли уопште преговара или само разговара, односно – да ли држава Србија преговара са својом јужном аутономном покрајином или да ли држава Србија преговара са представницима самопроглашене државе Косово.

Оно о чему ће се морати водити рачуна, биће састав, ниво и бројност тимова који ће водити дијалог, његов формат (са или без посредника), време и место где ће се водити (држава, град), као и садржај, односно дневни ред. Усаглашавање наведеног неће бити лако, јер појединачна решења могу прејудуцирати и коначно.

За очекивати је да је пред нама непрестани процес пун компромиса, који ће трајати онолико дуго колико и пут Србије ка Европској унији. Верујемо да ће саговорници хтети да саслушају аргументе друге стране и да нећемо имати дијалог глувих. ■

Ауторка је историчар и кустос Историјског музеја Србије



Пише: Миладин ПЕТРОВИЋ

Организовани хаос

Прича војног новинара, некадашњег уредника „Народне армије“ и капетана ЈНА, који се, природом свог посла, нашао усред колоне нападнута у сарајевској Добровољачкој улици, никога не оставља равнодушним. Фељтон је део недавно објављене истоимене књиге у којој аутор сведочи о збивањима која су претходила нападу на војну колону и свему ономе што су преживели после заробљавања.

У Команду Друге војне области у Сарајеву стигао сам 22. априла 1992. са групом београдских новинара: Светозаром Ђоновићем (*Вечерње новостии*), Недељком Деретићем (*Танјуг*), Милошем Јевтовићем (*Танјуг*) и колегом из Редакције Народне армије потпуковником Николом Остојићем.

Те вечери, док нам је, сада већ покојни генерал Милутин Кукањац, објашњавао каква је ситуација у Другој војној области, Команда је нападнута.

„Изненада, усред тог разговора“, како је записао Светозар Ђоновић у фељтону *У љаклу Сарајева, маја 1992. године*, „треснуло је нешто тако страховито да су почела да пуцају стакла у генераловој радној соби. Излазећи на ходник он је узвикнуо: На положаје! Настала је трка, и, зачас, сваки прозор, сваки део зграде био је брањен војником или официром. Почела је жестока паљба, проламала се од грмљавине мина, за нас изненађене новинаре, та до тада тиха сарајевска ноћ. Прва експлозија која се онако страховито чула била је од мине упућене директно генералу Кукањуцу. Пала је два метра од његовог прозора.“

Пошто је паљба бивала све жешћа, генерал Кукањац позвао је Ејупа Ганића, који је у одсуству Алије Изетбеговића, тадашњег председника муслиманско-хрватског дела Председништва, командовао Армијом БиХ. Генерал је захтевао да се прекине напад на Команду, а Ганић га је уверавао да нема појма ко пуца и да је сигуран да таква

наредба никоме није дата. У једном тренутку цинично је саветовао генералу да боље провери ко то пуца на Команду, алудирајући на Србе са Пала. На такву дрскост, генерал је одговорио: „Слушај, Ганићу, уколико за пет минута не престанете са нападима на Команду, наредићу да се гађају највитаљнији објекти у граду! Ти знаш шта то значи и куда то води!” Само неколико минута касније пуцњи су утихнули.

Објава рата јединицама ЈНА

Напади на Команду те вечери су престали, али није престала опасност од нових напада. Било је то својеврсно упозорење војним стратезима да је крајње време да се Команда премести на неко сигурније место. У листу *Војска*, у броју од 28. маја 1992, генерал Кукањац је, одговарајући на питање зашто се Команда није раније извукла из Сарајева, написао: „Ценећи ситуацију и предвиђајући шта се може догодити, месец и по раније евакуисао сам део Команде области на сигурну локацију. После напада на зграду Команде, 22. априла, евакуисан је и други део Команде области ван Сарајева. Остао је трећи део Команде и људство за обезбеђење и опслуживање, с тим што смо се припремали за коначно напуштање Сарајева. Свакодневно су колоне возила са натовареним средствима кретале ка сигурним локацијама. То је трајало све до 2. маја до 11 часова...”

Тих дана генерал Кукањац је од нас двојице војних новинара, потпуковника Николе Остојића и мене, тражио да помогнемо његовим људима у Информативној служби. Пратили смо догађаје и помагали им у занатском смислу – у обликовању вести и извештаја, односно саопштења за јавност. Били су то углавном чисто фактографски подаци о нападима на припаднике Друге војне области. Повремено смо се укључивали у информативне емисије Радио Сарајева.

Добијали смо свакодневно податке да јединице Армије БиХ заустављају и нападају војне колоне у више места. Никола Остојић у тексту *Негоречена њрича*, у *Војсци* од 25. јуна 1992, пише: „Тако су, крајем априла, те јединице у Коњевић Пољу, код Братунца, покушале да зауставе колону возила ЈНА, којом је командовао капетан Никола Релић, а затим је заустављена и колона војних моторних возила у Малинама код Тузланског аеродрома Дубраве. Том приликом погинуо је капетан Раиф Мифтари, а рањени су један поручник и четири војника.”

Напади на војне колоне нису били случајни. Последица су наређења Републичког штаба Територијалне одбране БиХ, у коме је садржана хронологија будућег организованог хаоса. У тој директиви се наређује да се блокирају сви објекти ЈНА у ширем подручју, да се запречавају путеви и онемогући кретање војних колона, те да се убрзано планирају и отпочињу борбена дејства против ЈНА и јединица српске ТО на целокупној територији Републике. Ту наредбу је, најпре, покушао да демантује Хасан Ефендић, командант ТО БиХ, а затим и један од његових помоћника – Вехбија Карић, али наредни догађаји су показали да је то била стварна наредба, а не подметнута.

„Објава рата јединицама и установама ЈНА је, у ствари, званично почела 13. априла 1992, директивом која је носила назив *О одбрани независности и суверенитета БиХ* и коју је потписао командант ТО БиХ Хасан Ефендић. Ја сам

тај акт имао у руци пола сата након што је потписан и доставио сам га команданту Друге војне области генералу Милутину Кукањуцу. Такође сам тај докуменат проследио и Штабу Врховне команде. Радило се о тајном документу који су истог дана добили команданти окружних штабова ТО, сем Бањалучког окружног штаба. Наиме, ишло се за тим да ту директиву добију штабови где већину становништва чине муслимани и Хрвати, јер се знало каква ће бити реакција Срба. У тој директиви стајало је да се одмах почне са блокадом јединица и установа ЈНА, касарни и установа. Ово је била прва етапа реализације директиве и она је требало да траје десет до петнаест дана. Након тога требало је приступити радикалној варијанти напада на касарне и јединице ЈНА, њихово заузимање, те заробљавање и протеривање припадника ЈНА са територије БиХ”, изјавио је, између осталог, пуковник Славољуб Белошевић пред истражним судом Војног суда у Београду, 22. јула 1994, у кривичном предмету против Ејупа Ганића и других.

Напад на Команду

Права ратна драма за нас у Команди области почела је 2. маја после 12 часова. Генерал Кукањац је обавештен да су војници Територијалне одбране тзв. Републике БиХ напали Дом ЈНА и да има погинулих и рањених. Одмах је наредио да се тим људима помогне. У листу *Војска* од 28. маја 1992. о томе је написао:

„Одмах сам наредио да једна мања јединица из Команде области крене ка Дому, да га деблокира и извуче рањене, погинуле, запослене и војнике који су радили у Дому ЈНА. Јединица је кренула са два оклопна борбена возила и три пуха, али пре него што је стигла на циљ, нападнута је на оба ли Миљакце са свих страна и из свих оружја.”

Истог дана, око 13 часова, нападнуто је и возило које је превозило храну за Команду Друге војне области. У возилу су били капетан Петровић и возач. Капетан је погинуо на лицу места, а возач је, тешко рањен, успео да стигне до Команде, где је, нажалост, издахнуо.

Ради пружања помоћи тој нападнутој колони, генерал је наредио да се покрену три јединице: прва са Грбавице, друга од Војне болнице и трећа из касарне *Виктор Бубањ*. Са јединицом од Војне болнице кренуло је и санитетско возило за пружање помоћи рањеницима. Све три јединице наишле су на снажну ватру. До Команде се пробила само јединица из касарне *Виктор Бубањ*, без једног оклопног возила, које је погођено.

О генераловој одлуци да помогне угроженима у Дому ЈНА, Светозар Ђоновић је у поменутом фељтону, између осталог, написао:

„За ту акцију одређено је укупно нешто између двадесет до двадесет и пет војника, официра и подофицира. То нису били обични војници, већ искусни војни полицајци, који имају стечена знања у разним бојевима. Спретни момци, што се каже, спремни стићи и утећи и на страшном месту постојати. Добро обучени и наоружани. На њиховом челу налазио се пуковник Милан Шупут, један кршан и одлучан официр, који зна да се хладнокрвно понаша у свакој ситуацији. Уз то, веома храбар, омиљен и цењен код свих војника и старешина...”



„Неколико минута касније”, према Ђоновићевом сведочењу, „јавили су радио-везом да су нападнути и да је једно оклопно возило уништено. Кажу има мртвих и рањених, траже помоћ. У том тренутку помоћ није ни могла да им се пошаље, јер је истовремено нападнута и зграда Команде. Практично, Команда се нашла у потпуној блокади. Почела је ужасна паљба, која је трајала пуних дванаест часова. По згради Команде и у њеном дворишту прште мине, експлодирају гранате из зоља и оса, а снајперисти пуцају рафално. Сва аутоматска оружја праште по зидовима и крову Команде. Само пуцањ и ломљава стакла – то је једино што се могло чути тог поподнева и до дубоко у ноћ.”

Пуковник Ратко Каталина категорички тврди да војска никога није напала и да ничим није изазвала сукобе у Сарајеву, нити гранатирала град, на шта су се позивале бошњачке власти правдајући своје злочине.

„Команда армије је”, како је причао Каталина, „била стална мета напада. Јуришали су на њу, а кад је запретила опасност да им падне у руке, онда су наши минобацачком ватром тукли простор око ње, штитећи Команду од упада. Али, ко познаје Сарајево, зна да се то здање налази у парку на Бистрику. Тврдим: војска није гранатирала град. Али, поводом тога, напали су Дом армије у којем су били један официр и два-три војника. То им је прва ратна победа. Ипак, најсрамнији је био напад на Војну болницу, у којој се лечило на хиљаде Сарајлија. Тврдили су да иза тих напада стоје групе цивила које не контролишу, али знали смо да њима командује, да иза тога стоји Јусуф Пушина, помоћник министра унутрашњих послова...”

Војсци везане руке

Док су све касарне у граду биле у потпуном окружењу, а припадници ЈНА гинули, БХ телевизија је, нажалост, заступала интересе само једне стране, измишљајући да ЈНА напада Председништво БиХ. Био је то образац неке савремене пропаганде, него најпримитивније кампање – кад се једна телевизијска кућа, која има монопол на информисање, претвори у заштитника само једне стране. Емитована је ванредна емисија која је просто наводила човека на закључак – да јој је циљ да оправда злочине што их је тога дана чинила новооснована Армија БиХ. Док су капетан Марко Лабудовић и његови војници, потпуно невини, умирали на Скендерији, Радио-телевизија Сарајево уобличавала је трагикомичну, искривљену слику стварности, пуну лажи, убијајући тако, још једном, убијене припаднике ЈНА.

Нама у Команди није било лако да слушамо те измишљотине у тренутку кад нас нападају са свих страна, кад се давимо у сузавцу, кад покушавају да до зграде Команде догурају аутобус пун експлозива, кад на више места гину војници и старешине ЈНА.

У тим моментима ми је, заиста, било жао генерала Кукањца. Био сам поред њега и знао сам да никога не напада. Људи му гину, а он не може да им помогне. Сви очекују да он нешто учини, а руке му везане. А Радио-телевизија Сарајево, у „рату уживо”, емитује емисију која нема ника-

кве везе са оним што се стварно догађа у граду. Тај несвакидашњи дневник трајао је сатима. Започео је лажима и тако се завршио. Ту ниједне једине речи нема о погибији припадника ЈНА, о спаљеним телима војника. Новинарска етика потонула је у мору успаване људске савести.

Остављени на цедилу

Несхватљиво је како је тадашње војно руководство у Београду могло мирно да заспи после тих стравичних слика на Скендерији, и да сутрадан, опет, остави своје људе на цедилу, да их масакрирају ни криве ни дужне у Добровољачкој улици. У тим најтежим тренуцима, генерал Кукањца ми је открио да је тражио помоћ, укључујући и авијацију, да му је помоћ обећана, али јавност до данашњег дана није са знала зашто је та помоћ изостала. Онима који су се трудили да буду паметни после боја, било је најлакше да оптужују генерала Кукањца. Нису се питали како је команданту који се нађе у окружењу, а остане без подршке претпостављене команде.

Из зграде Команде одговарало се ватром, али то је, у ствари, било пуцање у празно. Нападаци су били у заклону, на сигурном, и могли су да чекају, да нас изнуравају и да бирају начин на који ће нас, како то војници кажу, неутралисати. Срећом, зграда Команде је била погодна за одбрану. То је старо аустроугарско здање у Добровољачкој улици 92, задано у виду квадрата, а унутра је велико двориште.

Пуковник Шупут је тражио помоћ. Јављао је да су, уз губитке, успели да уђу у неку зграду у близини Дома армије. Били су опкољени, а муниције је било све мање. Молио је да му се пошаље помоћ, али из опкољене Команде, која се гуши у сузавцу, нико више није могао да изађе и да им помогне. Речено му је да се држе још мало, да ће помоћ сигурно стићи, да је кренула једна тенковска јединица из Лукавице и да ће их она избавити. Та јединица је, заиста, била упућена, али није стигла до Шупутових војника. Успут је један тенк оштећен и колона је стала, јер није могла да прође узаном улицом.

Шупутови људи су се борили цело то поподне и целу ноћ. Заробљени су тек уз помоћ сузавца. Јединица капетана Марка Лабудовића покушала је да се пробије до центра града и покупи рањенике. Пресретнута је код Скендерије и доживела је прави масакр. Убијени су капетан Марко Лабудовић, поручници Обрад Гвозденовић, Ивица Цветковић и Нихад Кастрати, војници Бранко Поповић, Круно Бешлић, Младен Николић, Радош Пајовић, Александар Благојевић, Срђан Николић и Небојша Бојанић. Рањени су војници Драгослав Николић, Драган Лазукић, Драган Матић, Драган Гламочић, Милан Пејић и возач Михајло Бабовић. Последња тројица су заробљена и мучена по сарајевским затворима.

Приликом напада на Дом ЈНА погинула су још тројица војника у борбеном оклопном возилу. Били су то Срећко Јовановић, Слободан Јелић и Предраг Церовић. У Дому ЈНА рањени су потпуковник Богоје Божиновски и војник Војислав Дуцан.

Видео сам колико је генералу Кукањцу било тешко кад је рањени капетан Марко Лабудовић тражио помоћ, а није било начина да му се помогне. У једном тренутку генерал је позвао пуковника Енеса Тасу и наредио му да с једним бродом војника помогне угроженима на Скендерији. Пуковник



је покушао да се пробије до опкољених људи, али то је било немогуће – припадника Армије БиХ било је барем стотину пута више! На улицама Сарајева неколико дана су стајала тела Шупутових војника. Надлежни, због неког разлога, нису дозвољавали да се тела покупе. Нека тела су угњенисана (спржена струјом) и такве слике су обишле свет.

Напади са свих страна

„Када су тог 2. маја изгинули специјалци са капетаном Марком Лабудовићем на челу, исте вечери на словеначкој и хрватској телевизији, као ударна, објављена је вест о његовој смрти. Приказан је и снимак како муслимани, у пратњи припадника Унпрофора, џипом прелазе преко беживотног Лабудовићевог тела...

Истина је да је Лабудовић у акцији био рањен, мада нико тачно не зна – како? Мецима је био прикован за мост *Гаврила Принцип*а. Нико није могао да му помогне, јер је требало савладати брисани простор. Само су га, радио-везом, молили да се не убије, то јест да се преда. Али, Лабудовић је видео оно што ми нисмо: да муслимани покидајем жицама електричног вода прже његове заробљене и рањене другове. Сећам се да нам је водник Аћимовић пренео Лабудовићеве последње речи: *Нећу им се жив предати... Пренеси Милушину да смо изгинули џабе...*”, причао је пуковник Ратко Каталина за *Правду*.

У исто време кад је нападнута колона која се кретала ка Дому ЈНА нападнута је и Команда области. Нападнути смо са свих страна: из стрељачког наоружања, ручних бацача, оса, зоља, минобацача, бестрајних топова, ручним бомбама... Генерал Кукањац је храбрио људе. Кретао се слободно од једног до другог браниоца, од прозора до прозора, и до дворишта, одакле су војници и официри бранили Команду. Чинило ми се да је око зграде све горело. У једном тренутку у зграду је убачен сузавец. Узео сам своју маску и дао је својој сестри, која је претходног дана, са новинарима Ђоновићем, Јевтовићем и Деретићем, дошла у Команду са Пала. Намеравао сам да је тог дана, заједно са фоторепортером Недељком Деретићем, упутим у Београд. Тада сам видео да међу новинарима нема никакве панике. Од сузавца су се штитили мокрим марамцама и пешкирима, као искусни војници.

У поменутом тексту у *Војсци* генерал Кукањац је описао те тренутке: „Отпочела је жестока и беспштедна борба, борба на живот и смрт. Употребом противоклопних средстава непријатељ је почео да демолира зграду Команде. Отварана је ватра из хиљаду разних цеви, из непосредне близине... Старешине и војници су се беспрекорно борили. Борба је трајала до 20 часова, односно до оног тренутка када се сазнало да су Алију Изетбеговића привеле војне власти... Имали смо два мртва и шест рањених.” ■

(Наставак у следећем броју)

ВЕРСКИ ПРАЗНИЦИ

1-15. октобар



Православни

- 3. октобар – Свети великомученик Јевстатије
- 6. октобар – Зачеће светог Јована Претече и Крститеља
- 7. октобар – Преподобни Симон, св. краљ Владислав и преп. Давид Српски
- 9. октобар – Свети апостол и јеванђелист Јован Богослов – Задушнице
- 12. октобар – Преподобни Киријак Отшелник – Михољдан
- 14. октобар – Покров Пресвете Богородице



Јеврејски

- 1. октобар – Симха Тора

ПОКРОВ ПРЕСВЕТЕ БОГОРОДИЦЕ

Црква је увек прослављала Пресвету Богородицу као покровитељицу и заштитницу хришћана. Својим молитвама Пресвета Богородица умилостивљује Бога према нама грешнима. Безброј пута помагала је појединцима и народима у рату и миру и свуда у невољама.

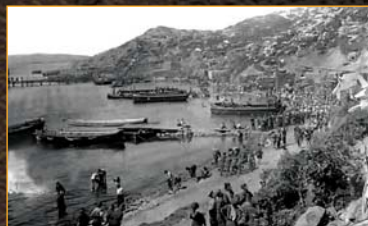
Догађај који црква празнује 14. октобра по новом, а 1. октобра по старом календару десио се 911. године, у време цара Лава Мудрог (Философа). Током свеноћног бденија у Богородичиној цркви Влахерне у Цариграду, у присуству много људи, међу којима је, у позадини, био и свети Андреј Јуродиви са својим учеником Епифанијем. Око четири сата после поноћи, свети Андреј угледао је Пресвету Богородицу са распрострајим омофором изнад окупљеног народа, као да их том одећом покрива и штити. Блистала је одевена у златокрасну порфиру, окружена апостолима, светитељима, мученицима и девицама. Свети Андреј је упитао свог ученика да ли и он види Царицу Госпођу како се моли за сав свет, и добио потврдан одговор.

Због тог догађаја уведено је празновање Покрова Пресвете Богородице да нас подсећа на тај величанствени тренутак и стално покровитељство Светитељке кад год нам то, у невољама, затреба и када то од ње, молитвено, затражимо. ■

ДОГОДИЛО СЕ...

1. октобар 1914.

Турска је као савезница Централних сила у Првом светском рату затворила Дарданеле за бродове земаља Антанте.



2. октобар 1943.

Национални комитет ослобођења Југославије формирао је Базу Народноослободилачке војске Југославије у Барију. На основу задатака које је обављала База је представљала војно-политичко представништво нове Југославије у Италији.

3. октобар 1944.

Од 5. јула 1941. године до 3. октобра 1944. године у касарни 18. пука војске Краљевине Југославије на Бањици постојао је логор кроз који је у овом периоду прошло око 80.000 антифашиста. Међу њима је било и око 150 професора Београдског универзитета.

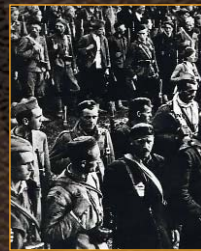
6. октобар 1915.

Почео напад аустроугарске и немачке војске на Србију. Упркос јуначкој одбрани српске војске, бројнији и технички супериорнији непријатељ је до 15. октобра заузео Београд, Смедерво, Пожаревац, Голубац и створио шири мостобран јужно од Дунава и Саве.

7. октобар

У Војсци Србије Дан Треће бригаде копнене војске који се обележава у знак сећања на датум када је 1912. године Други пешадијски пук „Књаз Михаило“ започео свој ратни пут. У Првом балканском рату пук је учествовао у Кумановској, Прилепској и Битољској бици. У Другом бал-

канском рату у Брегалничкој бици, где због силине и енергичности својих бораца пук добија епитет „гвоздени“. У Првом светском рату пук учествује у Церској бици, бици на Горничеву, а 1918. године учествује у ослобађању Ниша, и у свом ратном путу стиже до Темишвара.



7. октобар

У Војсци Србије Дан Седмог центра за обуку. Обележава се у знак сећања на дан ослобођења Лесковца 1918. године.

13. октобар 1941.

У селу Драгинац код Лознице војници немачке 342. дивизије стрељали су 13. и 14. октобра 1941. године 2.950 људи, углавном сељака, и 167 деце.

14. октобар 1951.

У Београду су одржана два састанка између представника америчке војске, које су предводили генерал Лејтон Колинс и бригадни генерал Френк Партриц, и представника југословенске војске, које је предводио начелник Генералштаба генерал-пуковник Коча Поповић. Разговарали су о могућностима да источноевропске земље изврше напад на Југославију, детаљно су разматрана питања од значаја за одбрану Југославије и начелно је договорено заједничко инвестирање у изградњу аеродрома у Југославији.

15. октобар

У Војсци Србије Дан Четвртог центра за обуку Ваљево. Обележава се у знак сећања на дан ослобођења Ваљева 1918. године. ■

Припремио мр Миљан МИЛКИЋ

ПРЕГЛЕД СТАНОВА У ЗАКУП И АДАПТИРАНИХ ПРОСТОРА ЗА РАСПОДЕЛУ

стање на дан 24.09.2010.

Р.бр.	МЕСТО/Гарнизон	СТАТУС	СТРУКТУРА							СВЕГА		
			0.5	1.0	1.5	2.0	2.5	3.0	3.5		4.0	
СТАНОВИ У ЗАКУП												
1	БЕОГРАД / Београд	има кандидата на ранг листама	4	2	6	8	9	2	22	3	56	
2	НОВИ САД / Нови Сад				1							1
3	НИШ/Ниш			1								1
4	Г.МИЛАНОВАЦ / Г. Милановац			1								1
5	КРАЉЕВО/ Краљево					1						1
6	КРАГУЈЕВАЦ/Крагујевац			1		1						2
7	КРУШЕВАЦ/Крушевац			2		3	1					6
СВЕГА ЗАКУП - ИМА КАНДИДАТА НА РЛ			7	4	10	11	9	2	22	3	68	
8	БАЧКА ТОПОЛА/Бачка Топола	нема кандидата на ранг листама	1								1	
9	БОГОВАЋА/Ваљево					1						1
10	с.БОКА/Панчево							1				1
11	с. СРПСКА ЦРЊА/Панчево					1						1
12	БОГУТОВАЦ/Краљево					1						1
13	КЊАЖЕВАЦ/Зајечар					1						1
14	РАШКА/Рашка			1								1
15	СУБОТИЦА/Бачка Топола				1							1
16	СЕНТА/Бачка Топола					1						1
17	СТАНИШИЋ/Сомбор							1				1
СВЕГА ЗАКУП - НЕМА КАНДИДАТА НА РЛ			2	1	1	4		2			10	
СВЕГА СТАНОВА У ЗАКУП			9	5	11	15	9	4	22	3	78	
АДАПТИРАНИ ПРОСТОРИ												
1	БЕОГРАД/Београд	АДАПТ. ПРОСТОР			1				1		2	
2	ПОЖАРЕВАЦ/Пожаревац			1								1
3	СМЕДЕРЕВСКА ПАЛАНКА/Крагујевац			1								1
СВЕГА АДАПТИРАНИ ПРОСТОРИ			2	1					1		4	
1	СВА МЕСТА / СВИ ГАРНИЗОНИ	ЗАКУП	9	5	11	15	9	4	22	3	78	
2		АП		2	1				1		4	
УКУПНО											82	

НАПОМЕНА: У односу на информацију објављену у претходном броју магазина "Одбрана" и Интернет презентацији МО мање је један 1,5 стан у гарнизону Београд јер је у току провера статуса стана.

Правни савети о стамбеним питањима

Наследио сам гарсоњеру од 30 м² у Нишу, а следује ме право на 3,0-собан стан по важећем Правилнику, да ме занима да ли имам право на накнаду дела трошкова за закуп стана увећану за 10%?

Накнаду дела трошкова за закуп стана остварују искључиво лица која немају нигде никакав стан, а уколико реше своје стамбено питање путем кредита постају корисници накнаде трошкова у вези са решавањем стамбеног питања.

Лица која имају неки стан или кућу, али немају решено стамбено питање у целости, имају могућност да поднесу захтев за стамбени кредит за куповину нове непокретности који могу добити у висини разлике вредности некретности коју поседује и износа од 100.000 евра у динарској противвредности, али не могу остварити право ни на на-

кнаду дела трошкова за закуп стана нити увећану за 10%, односно на накнаду трошкова у вези са решавањем стамбеног питања.

Заинтересован сам да решим стамбено питање путем субвенционисаног кредита, да ме занима да ли могу кувати монтажни објекти или објекти у изградњи?

Уколико је објекат укњижен, може се купити и монтажни објекат. По Програму дугорочног стамбеног кредитирања професионалних војних лица ВС, услов за добијање кредита је да је објекат изграђен, док по Уредби о мерама подршке грађевинској индустрији кроз субвенционисање камате за стамбене кредите и дугорочно стамбено кредитирање, неопходно је да објекат у моменту доношења одлуке о додели кредитних средстава из буџета РС има минимални степен завршености од 80%, а ако је банка код које се подноси захтев за стамбени кредит инвеститор, не захтева се да стамбени објекат има одређени степен завршености. ■

Министарство одбране Републике Србије
Сектор за људске ресурсе
Управа за кадрове

Расписује

интерни
КОНКУРС

за попуњу формацијских места у Војном представништву у Мисији РС при НАТО Сектора за политику одбране Министарства одбране Републике Србије

1. Заменик Војног представника (уједно Шеф канцеларије ВС), ФЧ пуковник, ГШУ или Др, место службовања страна држава,
2. Помоћник за КоВ у Канцеларији ВС, ФЧ потпуковник, КШУ, место службовања страна држава,
3. Помоћник за РВ у Канцеларији ВС, ФЧ потпуковник, КШУ, место службовања страна држава,
4. Помоћник за логистику у Канцеларији ВС, ФЧ потпуковник, КШУ или С2С, место службовања страна држава,
5. Официр за везу у Тиму за везу при Одељењу за војну сарадњу (Монс), ФЧ потпуковник, КШУ или С2С, место службовања страна држава и
6. Возач у Канцеларији ВС, ФЧ старији водник, СбСл, место службовања страна држава,

ОПШТИ УСЛОВИ КОЈЕ КАНДИДАТИ ТРЕБА ДА ИСПУЊАВАЈУ:

- да су кандидати професионална војна лица на служби у Министарству одбране и Војсци Србије;
- да кандидати испуњавају све прописане услове за постављење на дужност предвиђене чланом 18. и 19. Уредбе о стањима у служби професионалних војних лица и о унапређивању официра и подофицира („Службени гласник РС“, бр. 112/08, 9/09 и 17/10).

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОЈЕ КАНДИДАТИ ТРЕБА ДА ИСПУЊАВАЈУ:

- да су кандидат и чланови његове уже породице држављани Републике Србије и то најмање три године, као и да не поседују држављанство друге државе;
- да је кандидат здрав и способан за обављање дужности у иностранству;
- да је кандидат за дужност заменика Војног представника у браку и да са собом води супружника у иностранство;
- да кандидат поседује возачку дозволу за управљање моторним возилом и да активно вози;
- да кандидат поседује безбедносни сертификат за рад у Војном представништву;
- да кандидат у години када конкурише нема више од 50 година живота;
- да кандидат има последње две службене оцене „одличан“;

- да кандидат познаје енглески језик на нивоу STANAG 3232 или виши, осим за кандидата за дужност возача који треба да познаје енглески језик на нивоу STANAG 2222 или виши;
- да супружник кандидата за дужност заменика војног представника познаје енглески језик на нивоу STANAG 1111 или виши;
- да по повратку са дужности у иностранству прихвата да буде распоређен и постављен на дужност по потреби службе.

УЗ ПРИЈАВУ НА КОНКУРС КАНДИДАТИ ОБАВЕЗНО ПРИЛАЖУ:

- попуњен Упитник за дужност у Војном представништву;
- попуњене упитнике и сагласност за безбедносну проверу (Основни безбедносни упитник за физичка лица, Упитник за основну безбедносну проверу и Сагласност за безбедносну проверу);
- став о сагласности начелника сектора или самосталне управе, односно лица истог ранга у Министарству одбране (за лица распоређена ван Војске Србије) или начелника Генералштаба Војске Србије (за лица из Војске Србије);
- оверену фотокопију дипломе о завршеној школи;
- оверену фотокопију последње две службене оцене;
- оверен Картон основних личних података (КОЛП);
- лекарско уверење о здравственој способности кандидата, као и за чланове породице уколико се ради о кандидату за дужност заменика Војног представника;
- уверење о познавању енглеског језика;
- уверење надлежног суда да се против кандидата и чланова породице не води кривични поступак;
- уверење надлежног органа МУП-а да кандидат није кривично осуђиван;
- извод из матичне књиге венчаних не старији од шест месеци (само за дужност заменика Војног представника);
- уверење о држављанству за кандидата и чланове породице;
- оверену фотокопију возачке дозволе.

Напомена:

- Обрасце Упитник за дужност и Основни безбедносни упитник за физичка лица (ОБУ-1), кандидати могу добити у својој претпостављеној команди.
- Обрасце Упитник за основну безбедносну проверу и Сагласност за безбедносну проверу кандидати могу наћи у „Службеном војном листу“, број 18 од 30. јуна 2010. године (прилози број 1 и 4).
- Надлежни руководилац је дужан да кандидату изда документ са својим ставом, без обзира да ли је позитиван или негативан.
- Фотокопије и документа из службених евиденција оверава надлежни персонални орган јединице, односно установе у којој је кандидат на служби.

НАЧИН ПОДНОШЕЊА ПРИЈАВЕ НА КОНКУРС:

Пријаву на конкурс, са приложеним доказима о испуњености услова, доставити **Управи за кадрове** Сектора за људске ресурсе Министарства одбране Републике Србије најкасније до **15. октобра 2010. године**.

Рангирање кандидата ће се вршити према Одлуци о посебним критеријумима за пријем на рад у Војна представништва Републике Србије („Службени војни лист“ број 20/10).

Допунске информације у вези конкурса могу се добити на војни **телефон број 23-984. ■**

Министарство одбране Републике Србије
Сектор за људске ресурсе
Управа за кадрове

Расписује

КОНКУРС

за попуњу радних места војних службеника и војних намештеника, пријемом лица из грађанства, у радни однос на неодређено време, у Војној пошти 4795 Београд:

у месту службовања Београд

1. референт за одржавање непокретности, ВСС, 1 извршилац,
2. електромеханичар за аутоматику и електронику, ВКВ, 1 извршилац,
3. електромеханичар за аутоматику уједно руководиоца радова, ВКВ, 1 извршилац,
4. електромеханичар за изворе струје и електроагрегате, ВКВ, 1 извршилац,
5. механичар за оптоелектронска средства, ВКВ, 1 извршилац,
6. домаћин у објекту, ССС, 1 извршилац,
7. помоћни радник, ПКВ, 1 извршилац.

у месту службовања Аранђеловац

8. електромеханичар за изворе струје и електроагрегате, ВКВ, 2 извршиоца.

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

- да је кандидат држављанин Републике Србије,
- да кандидату раније није престајао радни однос у државном органу због теже повреде дужности из радног односа,
- да се против кандидата не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности, односно да није осуђиван за таква дела казном затвора у трајању од најмање шест (6) месеци,
- да је кандидат регулисао војни рок са оружјем (за кандидате мушког пола),
- да је кандидат здравствено способан за службу у Војсци Србије.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

- за радно место на рб. 1: завршен грађевински факултет-смер конструктивни, лиценца за вршење стручног надзора, четири године искуства у струци,
- за радна места на рб. 2, 3, 4, 5. и 8: да кандидат има завршену одговарајућу школу техничке струке,
- за радно место на рб. 6: да кандидат има завршену средњу школу машинског или електро усмерења.

Пре пријема у радни однос, за кандидате који испуњавају услове конкурса и уђу у најужи избор, уз њихову писану сагласност биће извршена безбедносна провера.

УЗ ПРИЈАВУ НА КОНКУРС КАНДИДАТИ ОБАВЕЗНО ПРИЛАЖУ:

- CV или кратка биографија,
- извод из матичне књиге рођених,
- уверење о држављанству,

- оверена фотокопија дипломе о стеченој школској спреми,
- уверење општинског суда да се против кандидата не води кривични поступак,
- уверење надлежног органа МУП-а да кандидат није кривично осуђиван,
- оверена фотокопија радне књижице и
- потврда војног одсека да је одслужио војни рок са оружјем (за кандидате мушког пола).

Кандидати који уђу у најужи избор, пре пријема у радни однос, доставиће лекарско уверење о здравственој способности.

Сви докази о испуњености услова за пријем достављају се као оригинали или оверене фотокопије.

ИЗБОРНИ ПОСТУПАК:

Изборни поступак ће се спровести само међу кандидатима који испуњавају све услове конкурса за пријем на радно место на које су конкурисали. Са свим кандидатима међу којима се спроводи изборни поступак, конкурсна комисија ће обавити разговор и извршиће њихово рангирање према дефинисаним критеријумима.

Позив за разговор и сва писмена достављају се кандидату на адресу коју кандидат наведе у пријави на јавни конкурс.

Одлуку о избору кандидата донеће надлежни старешина и са садржајем исте биће обавештени сви кандидати који учествују у изборном поступку.

НАЧИН ПОДНОШЕЊА ПРИЈАВЕ НА КОНКУРС:

Пријаву на конкурс, са приложеним доказима о испуњености услова, доставити на **Војну пошту 1084 Београд**, Незнаког јунака бр. 38, Београд, саознаком „За конкурс за пријем у службу”, поштом препоручено или лично на деловодству Војне поште 1084 Београд.

У пријави на конкурс обавезно се наводи име и презиме кандидата, име једног родитеља, ЈМБГ, адреса пребивалишта, адреса на коју се кандидату достављају обавештења, број телефона, радно место на које се кандидат пријављује, досадашње радно и стручно искуство кандидата и подаци о посебним знањима и вештинама.

Крајњи рок за подношење пријава је **30. октобар 2010. године**.

Неблаговремене, недопуштене, неразумљиве или непотпуне пријаве и пријаве уз које нису приложени сви потребни докази на тражени начин, биће одбачене без права на жалбу.

Лице задужено за давање обавештења о јавном конкурс: мајор Дејан Вељовић, **телефон 011/2064-074 и 2064-069.** ■

Курс енглеског језика

Медија центар „ОДБРАНА” у Дому Војске Србије, улица Браће Југовића 19, Београд, врши упис полазника за курс енглеског језика од 4. до 8. октобра 2010. од 9,30 до 16,00 сати у канцеларији 270/II.

Настава почиње 11. октобра 2010. и траје до 28. маја 2011. године (укупно 56 часова).

Цена курса за припаднике Министарства одбране и Војске Србије и чланове породица је 7.000,00 динара, а за остале полазнике цена курса је 9.000,00 динара.

Настава се одвија према програму Oxford Centra (Framework) и према програму Oxford University Press (English faile).

Информације на телефон 3234-712. ■



ИЗАБРАНА ПАРТИЈА ОРИГИНАЛНИ ПУТЕВИ

Морозович А. (2765)
– Топалов В. (2780)
Амбер, 2008.

1.д4 д5 2.ц4 е6 3.Сц3 Ле7

Читаву књигу теорије отварања затворених система сам прелистао и нисам нашао да је неко раније играо, а камоли препоручио 3...Ле7. Партија је Дамин гамбит, почиње Таршевим потезима, а после креће оригиналним путевима. Очекује се да тадашњи светски првак зна зашто игра баш тако, сигурно се у мору даминогамбитских система то може играти, а примери се могу наћи и у базама на Интернету. То још доказује да светски шампион

није шаблониста. А због чега је онда овако прошао у овој партији – видећемо!

4.цхд5 ехд5 5.Лф4 ц6

Стандардни удар 5...ц5 овде није игран због неугодног 6.Лб8 и Да5.

6.е3 Лд6

Нелогичан потез за играча са рејтингом 2780! Мења бољег ловца.

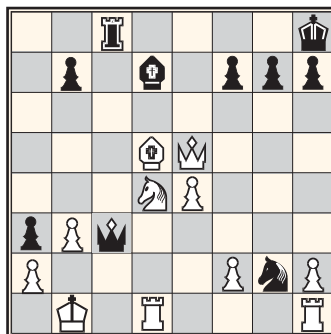
7.Сге2 Се7 8.Лхд6 Дхд6 9.Сг3 0–0 10.Лд3

Ловац у центру нишани краљево крило.

Сд7 11.Дц2 Сф6 12.0–0

Хетерогеном рокадом бели показује да игра на напад.

Лд7 13.Кб1 ц5 14.дхц5 Дхц5 15.е4 д4 16.Сце2 Дб6 17.Схд4 Сг4 18.х3 Тац8 19.Де2 Се5 20.Лц2 С7г6 21.Лб3 а5 22.Сгф5 а4 23.Лд5 а3 24.б3 Сф4 25.Се7+ Кх8 26.Де3 Схг2 27.Схц8 Тхц8 28.Дг3 Дц5 29.Дхе5 Дц3



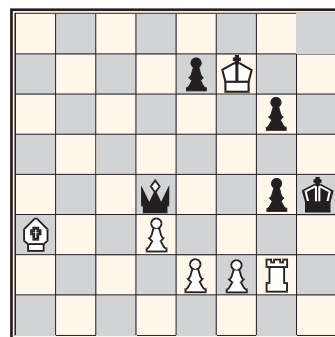
Бели: Кб1, Де5, Тг1, Тх1, Лг5, Сг4, а2, б3, е4, ф2, х2

Црни: Кх8, Дц3, Тц8, Лг7, Сг2, а3, б7, ф7, г7, х7

Критична позиција.

30.Сц6 Дф3 31.Сб4 Сф4 32.Тхг1 ф6 33.Де7 Лг4 34.Тц1 1–0

СТУДИЈА Х. Ринк, 1928.



Бели: Кф7, Тг2, Ла3, г3, е2, ф2
Црни: Кх4, Дг4, е7, г4, г6

Бели на потезу.

1.Тх2 Кг5! 2.Лц1 Кф5, 3.е4 Ке5,
4.Лб2! Дб2 5.ф4 1:0

ЗАНИМАЈИВОСТИ

НЕКРОЛОГ

„Иако име покојника неће учи у златну књигу шаховских генија, нема сумње да је он увек био неуморан и користан делатник у Каисиним виноградима“, писало је у некрологу Бритиш чес магацине 1900. године, поводом смрти шаховског аматера Томаса Фрера.

РЕКЛИ СУ

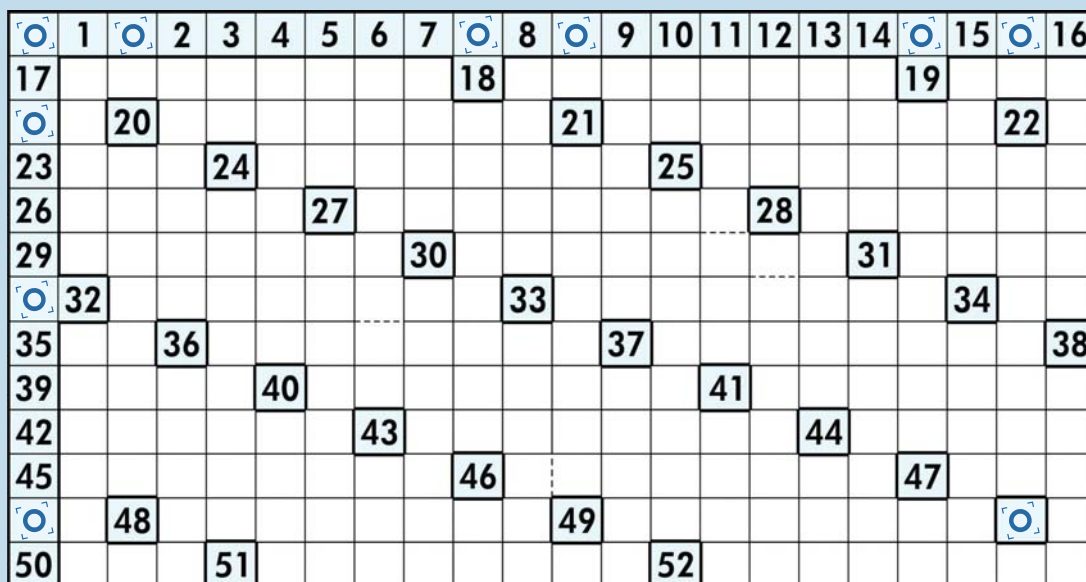
Што се више смањује број
фигура на табли, све је већи
значај пешака.

Капабланка

Припремио

Раде Милосављевић, мајстор Фиде

УКРШТЕНЕ РЕЧИ



РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА ВОДОРАВНО: амазонка, скресати, сос, к, материја, атакамит, п, ИТП, разнолик, раритети, неучко, ауратура, ананас, Орловат, дреновац, Цата, Металика, римовати, ОК, НИ, анасонка, ониризам, антр, Меркатор, Титаник Тараса, Намибја, Амери, планинка, Е витамин, кар, и, циркатор, Минимакс, снп, касирати, инатници.

Припремио Жарко ЂОКИЋ

ВОДОРАВНО:

17. Појести кусајући, 18. Специјалист у хистологији, 19. Драг, омиљен, 20. Становница Лаоса, 21. Мајстор за све и свашта (фиг.), 23. Међународни институт за штампу, International Press Institute, 24. Учинити да неког обузме јара, 25. Писац идила, 26. Навала, насрт, 27. Непроходан предео, 28. Јужни ветар, југо, јужина, 29. Чешки композитор, Беџих, 30. Врста медицинске операције, 31. Име велшког фудбалера Ремзија, 32. Становница Прага, 33. Становник Отока, 34. Символ литијума, 35. Име глумца Паћина, 36. Опојно средство, 37. Мали пингвин из цртаног филма, 39. Популаран назив за лондонског полицајца, 40. Врста ручне бомбе, 41. Постајати гнојав, 42. Добитно, профитно, 43. Људи без талента, 44. Мужјак свиње, крмак, 45. Молдавски кнез, Димитрије, 46. Такмичење кандидата, натечаји, 47. Женско име, Италина одмила, 48. Новинарка РТС, Тина, 49. Суд за тарење, 50. Морски гребени, ртови, 51. Упад с војском у туђу земљу, 52. Скакање ван.

УСПРАВНО:

1. Популарни рок певач, 2. Велики транспортни авион, 3. Узвик негодовања, 4. Мерење помоћу сонде, 5. Покривач од абе (турц.), 6. Становница Тајвана, 7. Руско мушко име, Инарко, 8. Држава у Карипском мору (земљотрес!), 9. Врста бодежа, 10. Показна заменица, ова, 11. Они који отимају, 12. Бивши амерички глумац, Алан, 13. Становник Омиша, 14. Прастановници Француске, 15. Мачак, маџан, 16. Места одроњавања, 18. Роман Карела Чапека, 19. Окрутна власт (мн.), 20. Престоница Наваре у Шпанији, 21. Торокач, блебетало, 22. Нижи свештенички ред (грч.), 24. Присталице атанизма, 25. Становница Отока, 27. Уживалац наркотика, 28. Најбољи литвански кошаркашки клуб, 30. Спорт Милоша Теодосића, 31. Ивово дрво, 32. Лука у Египту (анаграм од КАБУРИ), 33. Било какви, 34. Страно женско име, 36. Градић у Енглеској код Хала (анаграм од БИНБО), 37. Приход од капитала, 38. Царске наредбе у бившој Турској (анаграм од ДАИРЕ), 40. Име певачице Фуртадо 41. Место у Италији код Барија, 43. Инвент (скр. на бакрорезима), 44. Слатка течност из воћа, 46. Осигуравајући завод (скр.), 47. Извршни комитет (скр.).

ИСТОРИЈА СРПСКОГ ВАЗДУХОПЛОВСТВА

40 ПОСТЕРА

ФОРМАТ А3 У ЗАШТИТНОЈ КОРИЦИ
СА ОСНОВНИМ ИСТОРИЈСКИМ И
ТАКТИЧКО-ТЕХНИЧКИМ ПОДАЦИМА



НАРУЏЕНИЦА

НЦ „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд Тел: 011/3241-009,
телефакс: 011/3241-363
Жиро-рачун : 840-49849-58

Наручујем следећа издања:

1. „Ловачки авиони“, по цени од 850,00 динара, количина _____
2. „Бомбардери, јуришници и хеликоптери“, по цени од 850,00 динара, количина _____
3. Оба комплекта, по повлашћеној цени од 1.400,00 динара, количина _____

Плаћање се врши унапред. Доказ о уплати и наруџеницу доставити на адресу НЦ „Одбрана“, након чега испоручујемо издања.

Купљена издања биће достављена путем *Пост експреса*, на терет купца.

Купац _____

ЈМБГ _____

Улица и број _____

Место _____

Телефон _____

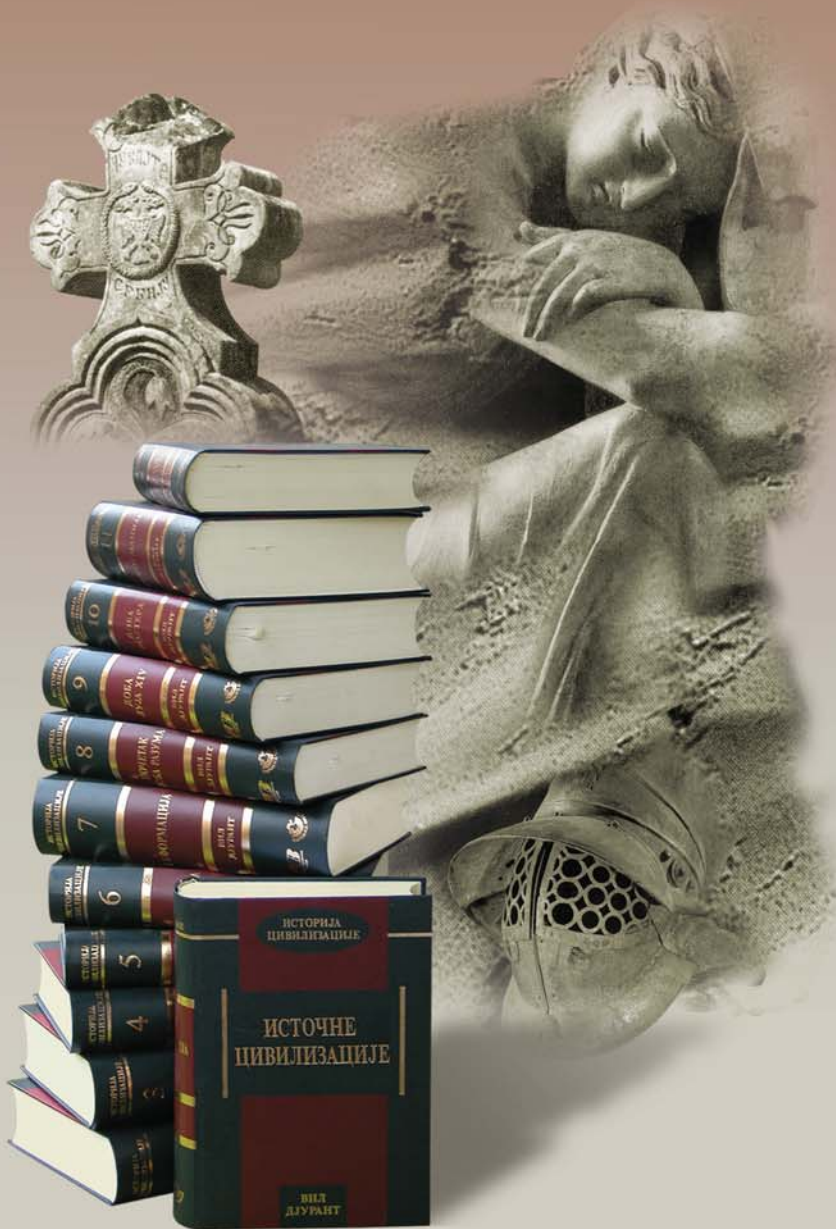
Потпис наручиоца _____

ИСТОРИЈА Вил Дјурант ЦИВИЛИЗАЦИЈЕ

- КОМПЛЕТ
- 12 ТОМОВА
- 10500 СТРАНА

- класично ремек дело историје настанка и развоја људског друштва
- историја древне и модерне цивилизације
- источна и западна цивилизација
- историјски подаци
- мудри закључци
- занимљиви, драматични, једноставни и духовити догађаји
- бројне личности

1. ИСТОЧНЕ ЦИВИЛИЗАЦИЈЕ
2. ЖИВОТ ГРЧКЕ
3. ЦЕЗАР И ХРИСТ
4. ДОБА ВЕРЕ – први део
5. ДОБА ВЕРЕ – други део
6. РЕНЕСАНСА
7. РЕФОРМАЦИЈА
8. ПОЧЕТАК ДОБА РАЗУМА
9. ДОБА ЛУЈА XIV
10. ДОБА ВОЛТЕРА
11. РУСО И РЕВОЛУЦИЈА
12. НАПОЛЕОНОВО ДОБА



НАРУЧЕНИЦА

МЕДИЈА ЦЕНТАР „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд, тел/факс 011/3241-009
Жиро-рачун : 840 - 49849 - 58

Наручујем _____ комплета едиције „ИСТОРИЈА ЦИВИЛИЗАЦИЈЕ“ по повлашћеној
цени од 19.440,00 динара.

Издања ћу платити на кредит у _____ рата (највише 18), путем административне
забране.

Попуњену нарученицу послати на адресу МЦ „Одбрана“, након чега ће купцима бити
достављена административна забрана ради овере.

Након прихватања забране и уплате прве рате од стране исплатиоца зараде, издања ће бити
достављена путем Пост експреса, на терет купца.

Купац : _____ Телефон : _____

ЈМБГ : _____ Број личне карте : _____

Издате од МУП : _____

Улица и број : _____ Место : _____

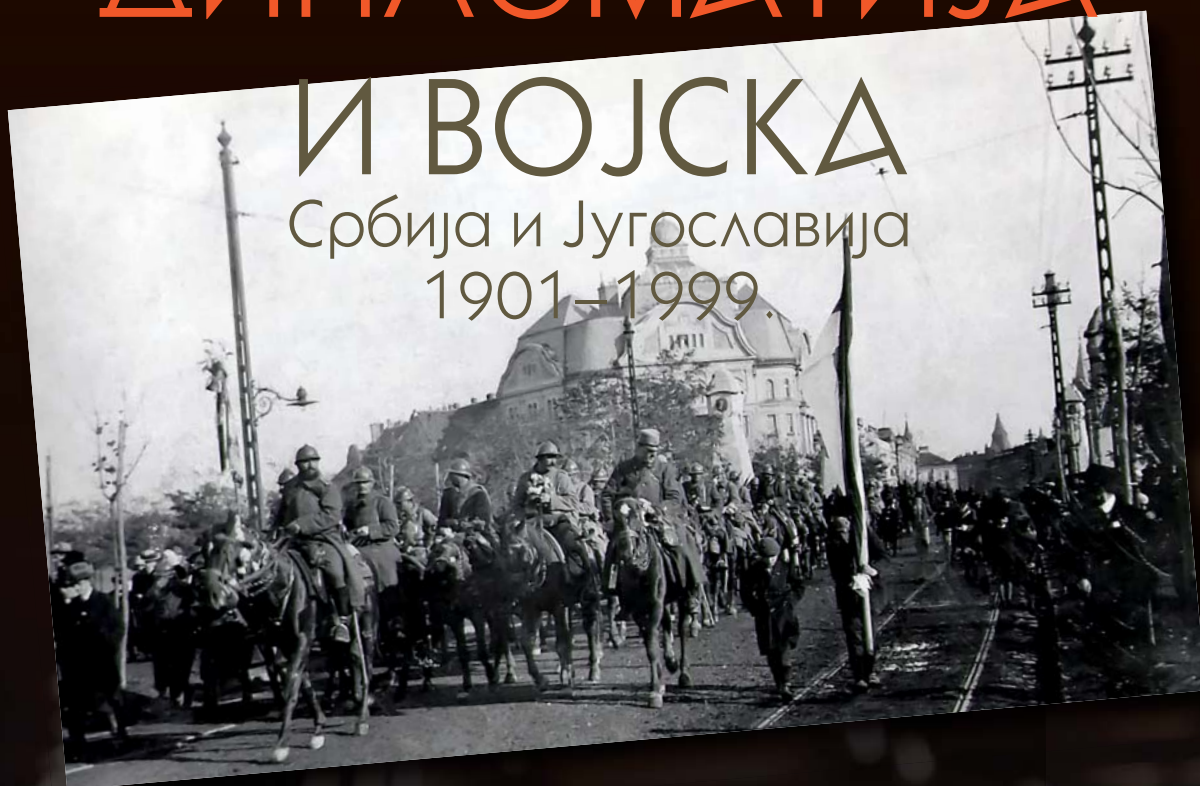
Потпис наручиоца:

**ВЕЛИКИ ЛЕТЊИ
ПОПУСТ**

ДИПЛОМАТИЈА

И ВОЈСКА

Србија и Југославија
1901–1999.



Пише др Миле БЈЕЛАЈАЦ

Тема Дипломатија и војни фактор кроз драматичне примере из прошлости Србије и Југославије у 20. веку, јесте покушај да се стручној и широј публици приближи сва комплексност одлучивања о најосетљивијој теми са којом се суочава свака држава – очување безбедности грађана и територијалног интегритета земље. За малу земљу на осетљивом геостратешком простору од првенственог задатка је како сачувати мир и обесхрабрити потенцијалне агресоре и обезвредити „претње силом“. Из погледа на век који је за нама, можемо констатовати да се ниједан од класичних параметара односа дипломатије и војног фактора није изменио. И даље ово осетљиво питање на дневни ред поставља карактер сарадње цивилних и војних елита.

Просечно образованом грађанину прилично је позната дефиниција да је „рат само наставак политике другим средствима“ (Клаузевиц). Сигурни смо да је присутно и једно селективно разумевање појма „претња силом“. Но, када је реч о „оружаном миру“ или о томе да је респектабилан војни фактор уједно и најбољи фактор одвраћања од сваког покушаја дестабилизације и агресије, морали бисмо нагађати у оцени колико је то у свакодневном видокругу политичара и грађана.

Војник по свом позиву, како пише Семјуел Хантингтон, мора стално да процењује безбедносне изазове за своју земљу. Војник узима у процену капацитете једне државе, радије него њене тренутне политичке намере које су подложне променама као и све политичко. Хантингтон додаје „пошто је људска природа таква каква је, јачој држави никад не треба веровати чак и кад она прокламује најпријатељскије намере“. Војничко „гедиште никад не сме да буде обојено жељама ... Војник ће поступати на основу војничких чињеница, чврстих бројки, сурове реалности времена, простора и ресурса“.

Традиционално, војнички став према националној политици произилази управо из чињенице њихове перманентне посвећености процени безбедносних изазова. Они су зато склони да подвлаче трајну природу претњи војној безбедности и трајну могућност рата, да наглашавају величину опасности, да се залажу за одржавање јаким и спремним војних снага и да се противе улажењу државе у рат ако она није сигурна у победу. Наравно, у случају одбране од агресије нема више простора за избор. Овај постулат и јесте основа фактора одвраћања.

Мада Србија није била империјална сила, она је после 1878. године у оквиру својих моћи имала за циљ да прошири своју државност и на оне просторе где су у већини живели припадници српског народа и томе је подређивала своју стратегију. Такође, из искуства блокада и царинских ратова она је, у складу са геополитичким гледиштима свог времена, тежила ка сигурном излазу на слободно море и ширењу железничке мреже у том правцу.

Први светски рат омогућио је да се истакну и други циљеви, ослобођење и уједињење јужних Словена и да се створи једна респектабилна држава у региону која би могла свима гарантовати безбедност, економски и културни просперитет. И за ближи и за већи циљ била је потребна модерна и ефикасна војска на коју би се државно руководство ослонило. Како је то дефинисао дипломата и професор др Миленко Веснић: „За прву задаћу потребна је јака војска, јака привреда и јака дипломатија, при чему јачина дипломатије зависи готово математички од војне снаге.“ Но, до тога се није долазило лако. Упркос разумевању појединих државника, глас одговорних војника често се тешко пробијао. Југословенска држава је тек требало да се опорави од ратних пустошења, а сустигле су је и светске економске кризе. Кроз исте кризе пролазе и њени

савезници. Упркос хтењима, војни фактор није имао оне материјалне услове да се развија према потребама и мери времена. Југославија је била мултиетничка земља, са више народа и националних мањина, што је усложавало питање њеног легитимитета и легитимитета њене армије.

После Другог светског рата њену војску контролише партизански ратни кадар и победничка КПЈ. Међутим, као и после Првог светског рата, питање коначних државних граница није одмах било решено. Следили су нови изазови 1947, 1948, 1956, 1968, па све до грађанског рата и распада земље. За време владавине Јосипа Броза Тита, војном фактору поклањана је дужна пажња. Не само да је био један од најјачих ослонаца његовог ауторитета, војни фактор био је и значајан ослонац међународног престижа и позиције коју је имала СФРЈ. Властити војноиндустријски комплекс чинио ју је мање овисном о политичким уценама и контроли. Западни аналитичари су 1976. оцењивали да „у случају Југославије важну компоненту представља њено настојање да ствара имиџ војне моћи и одлучности да исту употреби. То је била важна компонента одбрамбене стратегије. Традиционално, Београд тежи да остави утисак да ће снаге агресора, без обзира са које стране дођу, бити дочекане одлучним отпором. Чак,



Призор из Првог светског рата на разгледници

уколико агресор буде имао иницијалног успеха, сусрешће се са дуготрајним и погубним партизанским ратом“. Историја још није рекла последњу реч о томе колико је та спремност била фактор одвраћања у појединим кризним ситуацијама.

Проблем набавке модерног наоружања

Могли бисмо рећи да се готово цела једна деценија српске историје преламала преко овог питања: односи великих сила на Балкану и последице по Србију, креирање српске међународне и националне (ослободилачке) политике, напори на модернизацији железница и војске у функцији те политике, стабилизација финансија у функцији те политике, односи владајућих странака и опозиције, место круне, улога завереника из 1903. године.

У последњој деценији 19. века дошло је до значајне еволуције у конструкцији артиљерије. Уместо спорометне конструисана је нова брзометна, која је могла, уз митраљезе, дати огромну предност страни која их поседује. Француска је у мају 1890. прво прихватила производњу мерзера 270 мм М-1885 са спољним кочницама, а 1891. кренуло се са прављењем прототипа касније чувеног пољског типа 75 мм. Исте године прихваћен је за производњу и нови модел топа 120 Ц, М-1890. Међутим, највећим велом тајности био је обавијен пројекат пољског топа назван „57“. Французи су се, између три могућности, определили за онај са дугачким хидрауличним кочницама. У августу 1894. обављене су пробе пред генералом Деловеом. Радници фабрике испуцали су 31 гранату у минути. Исте године војска је поручила серију од 340 комада. Прве батерије ових топова стићи ће у јединице тек у априлу 1898. године. Да би се производња реализовала што пре, 27. децембра 1897. био је донесен специјални финансијски закон, којим се код Министарства финансија отворио камуфлирани рачун за подизање нових производних постројења за овај материјал. Французи су исте године прихватили нови систем и на оруђима од 155 мм. Настојали су да сачувају технолошку тајну, посебно пред главним такмацима Немцима, који су у септембру 1896. увели у наоружање нови брзометни пољски топ 77 мм М-1896, али без хидрауличних кочница. Њихова технологија се зауставила на металним опругама.

У таквим околностима, покушај краља Александра Обреновића и његовог министра војске потпуковника Милоша Васића да већ у току 1901. године уговоре набавку 20 батерија брзометних топова у Француској није се могао реализовати. Том приликом француски министар рата упутио је Васићу поруку у којој истиче да веома жали што није у могућности да задовољи српска тражења јер његово министарство „мора стално да посвећује највећу пажњу одржавању строге тајности о техничким детаљима најновијег материјала“ и да упркос пријатељском расположењу француске владе према Краљевини Србији „не може правити изузетке у њену корист због без привних закона“. Министар је дао упутство војном аташеу у Београду да приликом преношења негативног одговора српском министру војном може да скрене пажњу „на чињеницу да су артиљеријски модели, тренутно усвојени од француске индустрије, ако не супериорнији, оно у најмању руку једнаки оним најбољим који се производе у свету“. Ово можемо тумачити као жељу Француза да не одбијају купца у догледној будућности када то прилике дозволе.

Тако су владе Обреновића биле онемогућене да даље модернизују артиљерију у сарадњи са Французима, коју су започеле набавком 312 пољских и брдских топова „Дебанже“ 1885, као и каснијом куповином 44 позициона топа 1899. године (испоручени 1900–1901). Уместо продаје модерних, Србима је нуђена варијанта преправке артиљерије којом су већ располагали. Владином скупштинском адресом, у јесен 1903. године, у којој је изнесена намера да се што пре приступи изградњи ж-



Прошивавионски топ Schneider m-907 75 mm

елезница и наоружању војске, у првом реду модернизује артиљерија, отворено је једно важно војнодипломатско и унутрашње политичко питање. Ценило се да би за брзометну артиљерију било потребно најмање 20 милиона динара, што је било тешко издвојити без иностраног зајма. У решењу „топовског питања“ постојале су тада две опције: једна, да се прихвати понуда „Сен Шамона“ да преради Дебанжове топове за цену од пет милиона, дакле оно што је раније нуђено Обреновићима, и друга, да се усвоји предлог Артиљеријског комитета и крене у избор најоптималније понуде нових брзометних топова. Прихватање предлога да се крене у паралелна пробна испитивања дало је прилику Аустроугарској да покрене механизам притиска и Србији наметне испоруку својих топова типа „шкода“. Топовима ће се 1904. године придружити питање модернизације пешадијског наоружања.

Свака набавка из иностранства која би се уговорила подразумевала је извесне рокове испоруке, који су се некада протезали на више година. На пример, у вези са српским „топовским питањем“ немачки „Круп“ тренутно није био заинтересован јер је, поред наруџби за немачку војску, имао масовне испоруке за Русију, а потом Турску.

Врућа расправа која је обузела српску јавност, делећи бивше заверенике на љуте противнике, прозивање политичара у медијима, оставке министра војних и стални притисци заинтересованих произвођача оружја из Европе потрајаће до почетка 1907. године, када је питање на познати начин преломљено. Међутим, оно се у јавности не смирује ни 1908. године, незадовољници отварају „афере“.

Неспремност српске војске

Стари завереник пуковник Александар Машин, начелник Генералштаба, био је пензионисан са још три најистакнутија завереника 1906. као апсолутни услов Велике Британије за обнову односа са Србијом и њеном новом династијом Карађорђевића. Пуковник, сада као цивилно лице, крајем те године пише „тајни рапорт“ краљу и неким војним и цивилним личностима, у којима упозорава на тешко стање са спремом српске



Дугачки топ 155mm Schneider

војске по скоро свим елементима и заостајање за неким суседним земљама, у првом реду Бугарском, што ће ослабити углед и статус Србије и угрозити њену безбедност. Када је рапорт „процурио“ у домаћу и страну јавност, када су га у наставцима преносили бугарски, а коментарисали бечки листови, у тој мери почеле су се повећавати претње Србији.

Из Беча, Берлина и Софије посланици су у пролеће 1907. јављали непријатне вести. Посланик др Михаило Вујић јављао је министарству да су у немачком министарству били „свакако под утицајем Машиновог реферата“, те да је поред штампе која је то претресала сигурно било извештаја од њиховог посланика из Београда. Успут, исти посланик сматрао је потребним да скрене пажњу на коментаре француског, италијанског и грчког посланика у Берлину поводом разматрања стања српске војске и последица: „У опште сам приметрио како се у политичком свету данас нарочито с респектом говори о бугарској војној снази, док се о нашој има доста рђаво мишљење. Томе је нарочито дао израза и овдашњи грчки посланик г. Рангабе рекавши ми већ неколико пута, како је Бугарска војнички осетно јача и од Грчке и од Србије, и да нам с тога обојима ваља што пре и што јаче поради на подизању војске јер ће иначе Бугари постати прва и најјача држава на Балкану.“

Светислав Симић, српски посланик у Софији, у својим службеним извештајима упозорио је да је Машинов рапорт био само додатна основа да се ратнохушкачка пропаганда у Бугарској размахне. У писму свом пријатељу и српском посланику у Атини Јовану Јовановићу, будућем министру вањских послова, навешће: „Овде се систематски дражи јавно мњење противу Србије, а ратоборност овдашњу подржавају рђава политичка ситуација у Србији, а нарочито Машинов рапорт ... Македонци су запели да пошто-пото доведу до рата са Србијом ... Кад сам пре неки дан Радева притерао уза зид ... признао ми је у љутини: прво, да је тако, као што ја тврдим, али да Бугарска и у интересу свога националног јединства и унутрашњег препорођаја, мора да ратује са Србијом и да снажи тиме прву улогу на Балкану.“

Аустроугарска је наметнула економску блокаду (царински рат). Односи Србије са Бугарском, који су до јесени 1906. бар по спољној форми задржали пријатељско обележје, нагло су се погоршали. По наговору Аустроугарске, бугарска влада укинула је повластице којима се у почетку царинског рата користио српс-

ки извоз у транзиту. У исто време, у бугарској штампи учестали су напади на Србију и њену политику према Македонији. Криза српско-бугарских односа достигла је врхунац управо у пролеће 1907. године, када је бугарски министар војни генерал Михаил Савов запретио Србији ратом. У српској штампи могло се читати да је део завереника тражио да се Машин стави под војни суд, а да га други подржавају, оптужујући за све владу (режим). Опозиција је, такође, живо дебатовала око овог открића припремајући се за напад на владу у Скупштини. На крају, посланици свих боја су се сложили да се формира парламентарна анкетна комисија и провере наводи Машина. Нажалост били су тачни, а влада је убрзала рад на модернизацији војске. Да је реферат Машина „лебдео над главама“ присутних, најпластичније илуструје дискусија Стојана Рибарца: „Стварање српске државе још није довршено. И због тога сматрам да је питање о војним односима и стварима, једно од најделикатнијих и најкрупнијих питања државних. С тога ја прихватам предлог (...) да се једном пречисте односи у нашој војсци, да се види оно што нашој војсци недостаје и да се побринемо заједнички о мерама (...).“

Није био мали број оних који су себе сматрали великим српским патриотама које је ово откриће, посебно пренесено у страном штампи, тешко погађало:

„Свестан или несвестан овај акт пуковника Машина само је један нов атентат на војничко име Србије, и утолико, нов и тежак ударац њеном политичком престижу. (...) Дакле (...) г. Машин хоће оним својим рефератом да нам у поверењу каже: да би нас – не дај Боже сутра рат да плане – Бугари тукли.“

Писмо Николе Пашића војводи Путнику у мају 1913

У делу бугарске војне хијерархије, упркос заједничком искуству на Једрену и српских победа у Македонији, остао је ранији, потцењивачки однос према савезнику. Генерал Савов је и даље предњачио у томе и саветовао свом председнику владе Гешову „... Ако после сепаратног мира са Турцима ми успемо да бацимо још једну дивизију у Македонију, према Србима, ови ће се исто као Грци, повући у мишју рупу ...“, односно у сле-

дећем писму „... Највише за четири дана Грци ће бити принуђени да раскину са Србима, и да нас моле за посебан мир, да би избегли пораз. Тада цео наш напор можемо управити против Србије. Српска Армија ни на једној тачки неће моћи одолети изненадним нападима наших моћних колона ...”.

На крају, у спору са Србијом око разграничења у Македонији, бугарско руководство није желело да чека арбитражу руског цара и покушало је да изненадним нападом стави стране пред свршени чин.

За српску владу и Врховну команду то није било потпуно изненађење. У то време бугарска војска већ је била концентрисана. Сва бугарска жива сила била је постављена према српским и грчким трупима. Српски премијер Никола Пашић знао је да се мора равнати према могућностима своје војске и своје држање подесити посебно у разговорима са руским двором. То се може видети из једног Пашићевог строго поверљивог и личног писма упућеног Путнику месец дана пре тих последњих догађаја, написаног 15. (28.) маја 1913, управо у време када је генерал Савов тражио од своје владе 25 до 35 дана за концентрацију бугарске војске. Писмо гласи:

„Поштовани војводи, сукоб између нас и Бугара заоштрава се и може узети правац који ће до рата довести. Бугарска неће да улази у питање о подели земљишта добивеног, него тражи арбитражу руског цара. Ми тражимо од Бугара да у начелу приме да је уговор у току рата измењен и да се према тим изменама повуче граница. Они још нису одговорили на нашу ноту (Пашић мисли на ноту од 12/25. маја – прим. М. Б.), али чујем да ће одговорити у негативном смислу (Бугарска одговорила 4/17. јуна – прим. М. Б.)

Мени је потребно да Главни генералштаб одговори може ли Србија рачунати на победу ако се ми сами с Бугарима сударимо, и можемо ли рачунати на победу ако нас помогну Грци. Краљевска влада жели да се спор реши мирним путем, али од ње саме не зависи решење спора. Ако Бугарска неће да улази у дискусију о подели територија него остане при свом захтеву да се предвиђена граница строго изврши, онда је тешко избећи сукоб. За сваки случај, треба узети у рачун и могућност рата с

Бугарима. Али пре него ли се дође до тога, треба знати да ли имамо изгледа на победу. Јер ако немамо, онда се може тако поступити да дођемо до арбитраже. Како чујем, Русија би пресудила попола. Нити би дала све што тражимо, нити би пак Бугарској дала све што она тражи. Најтеже је питање о Битољу. Краљевска влада имала је прилику чути Ваше мишљење раније, али ипак жели да га зна и у овом тренутку, те да се зна управљати у политици. Чули смо од неких официра који говоре да можемо рачунати на успех ако не сачекамо концентрацију бугарске војске, али да не можемо рачунати на успех ако се прикупи сва војска. Не треба изгубити из вида при оцени тог питања да је наш положај дефанзиван, да смо у притежању, у поседи што кажу Хрвати, онога што желимо имати, а да Бугари требају нападати ако желе да отму спорне територије.

Даље, не треба губити из вида да ће Европа бити на страни онога који буде нападнут, а не на страни нападача. За сада нема изгледа да ће се Аустрија умешати у рат, али биће на страни Бугарске и чекаће исход рата, па ако победимо, неће нам дати ништа више него што имамо поседнуте територије на десној страни Вардара, а ако би Бугарска нас победила, помагаће је да нам узму што више, како би нас ослабила толико да се убудуће не боји нашег напада. Русија ће саветовати да спор мирно решимо. Дође ли до рата, оставиће нас да се бијемо до миле воље, неће се мешати, и гледаће своју сопствену, руску политику. Румунија ће остати неутрална са симпатијама на нашој страни. Тако исто биће и с Турском. Француска и европске новчане пијаци биће против једне и друге државе, и неће дати средства за рат, те према томе она ће држава боље проћи која буде могла да издржи трошкове. Ми смо с новцем при крају, али држим да су Бугари у тешкој финансијској незгоди. У том односу изгледа да смо равни.

Молим те одговори што пре. О овоме писму не говори ником ништа. Твој Ник, П. Пашић.”

Војска као ослонац у политичкој борби за националне територије 1918.

У време када је војна сила била доминантан чинилац у међународним односима, а политика стављања противничке стране пред „свршен чин” била свакодневна пракса, Краљевина СХС није имала адекватне војне снаге којим би подупрла своја политичка настојања у разграничењу са Краљевином Италијом. Дакле, у случају италијанског одбијања да евакуише поседнуте крајеве на које су претендовали Југословени (делови Словеније, Истра, Приморје и Далмација с острвима), није било изгледне могућности да се они задобију ратом.

Према једној сили од 4.500.000 војника, која је тих година држала у



Краљ Петар Први у ослобођеном Битољу 1913.

просеку 20-30 дивизија према свом источном суседу, почевши од фронта у Албанији до Корушке, која је неколико пута претећи концентрисала војску у складу са офанзивним плановима из 1919. године, са изузетно повољном стратешком позицијом на демаркационој линији у Словенији и североисточно од Ријеке, стајала је једва наоружана, ратом изнурена српска војска и двадесетак хиљада војника под командом Народног вијећа. Према дивизијама и бригадама италијанске војске стајале су чете и водови без правих комуникација у залеђу фронта. Према моћној италијанској флоти која је подржавала активност своје копнене армије није стајао ниједан југословенски брод који би могао деблокирати морске путеве снабдевања. Према две српске ескадриле, често без горива, стајале су 84 ескадриле италијанске авијације и преко 500 морнаричких хидроавиона. Према италијанској ратној индустрији у пуном замаху, стајале су разрушене фабрике крагујевачких завода, спорадична слагалишта аустроугарске опреме и француско-британска помоћ за 150.000 војника, (по Конвенцији из лета 1918, чија важност је истицала септембра 1919, после чега је и престала упркос југословенским тражењима да се настави и повећа на 250.000). И, на крају, ако је Италија имала само један фронт, малобројне југословенске снаге морале су да поседају демаркационе линије на свим странама, осим према Грчкој. Те демаркационе линије су често прерастале у праве фронтоне. На фронту према италијанским трупама није била реткост отварање артиљеријске ватре, а пешадијску и да не помињемо. У исто време и с једне и друге стране било је заробљених.

Када говоримо о војној конфронтацији с Италијом, треба додати да је, с југословенске стране, постојала одлучност да се свако даље надирање Италијана преко постојеће демаркационе линије енергично заустави (да се положи бране одсудно). О томе сведоче потези за одбрану Сплита и Боке Которске и демаркационе линије у целој дужини формирањем „Далматинских трупа“ 1919. године.

Пошто није било адекватне савезничке силе која би подупрла југословенске захтеве (постојала је једино могућност економског притиска САД), а властитим снагама се није могло упустити у конфронтацију са изгледом на успех, остало је да Италија сама одреди меру властитог интереса, усклађујући своје унутрашње и спољне потребе како за „садашњицу тако и за будућност“. Мера властитог интереса укључивала је добијање стратешких граница и мостобрана на Балкану за вођење будуће политике, заштиту италијанске националности, како је сведочио гроф Сфорца, коју је дугогодишња пропаганда припремила да свако евентуално одступање доживи као националну издају. Мера властитог интереса укључивала је и процену колико се економски, али и из других разлога, исплати у недоглед продужавати гранични спор са Краљевином СХС.

Отворено питање граница према Италији и продужавање стања неизвесности још више је исцрпљивало југословенску страну. Отворено јадранско питање одлагало је почетак поморског, трговачког саобраћаја, несметано коришћење јадранских лука, престројавање, ратом исцрпљене земље, на мирно-

допски колосек. Решење овог отвореног питања за Краљевину СХС значило је и престанак или бар слабење субверзивне делатности из Мађарске, Бугарске и Албаније, коју је Италија подстрекавала, као и унутрашњих немира, које је она, у истом циљу, првенствено финансијски, подржавала. Надаље, закључивање тог питања значило је пуштање из италијанског ропства 90.000 Југословена.

Свест о значају војног фактора није била једнако присутна код свих политичара, па ни у јавном мњењу.

„Кад бих ја овде знао, какво је тачно стање наше војске у моралном и материјалном погледу, каква је политичка ситуација (...) ја бих могао да дам влади своје мишљење. Овако само влада може да реши докле се може апеловати на земљу, на војску, на јавност итд. и докле се може одупирати Италији.“ Тако је резновао Никола Пашић на седници Делегације Краљевине СХС у Паризу 23. јануара 1920. када се разматрао савезнички ултиматум за решење јадранског питања. Када је о војсци реч, резиме је у неку руку дао мајор Маринковић, нови члан делегације (уместо генерала Пешића), у писму које је предао Пашићу на



Дочек I коњичке brigade у Темишвару, новембар 1918.

састанку 24. јануара. Претходно је текст прочитао присутнима, а суштина је била у томе да је моменат одлучујући, али да се рат не може прихватити.

Слично мишљења о прихватању, односно неприхватању рата с Италијом као вида решавања сукоба са том државом био је и генерал Петар Пешић: „Сваки наш испад у политичком или војничком погледу, а нарочито оружани сукоб; донео би нам врло велике штете. То је мишљење свих меродавних кругова (француских – М. Б.)“. Да је употреба војске као решавајућег средства у спору с Италијом без изгледа, био је мишљења и војвода Мишић, начелник Штаба Врховне команде. Мишић је крајем јуна 1919. године, према запису Вјекослава Спинчића, овоме рекао: „Не можемо сад, али за четири до пет година, тјерат ћемо Талијане и освојити до задњег човјека. Ови у Паризу нису кадри ништа учинити. У Француској, бојали су се нереди па су распустили војску. С тога и других којекаквих разлога попуштају Талијанима. А сами можемо мало, док не уредимо одношаје с неким нашим

сусједима, непријатеља којих је много.”

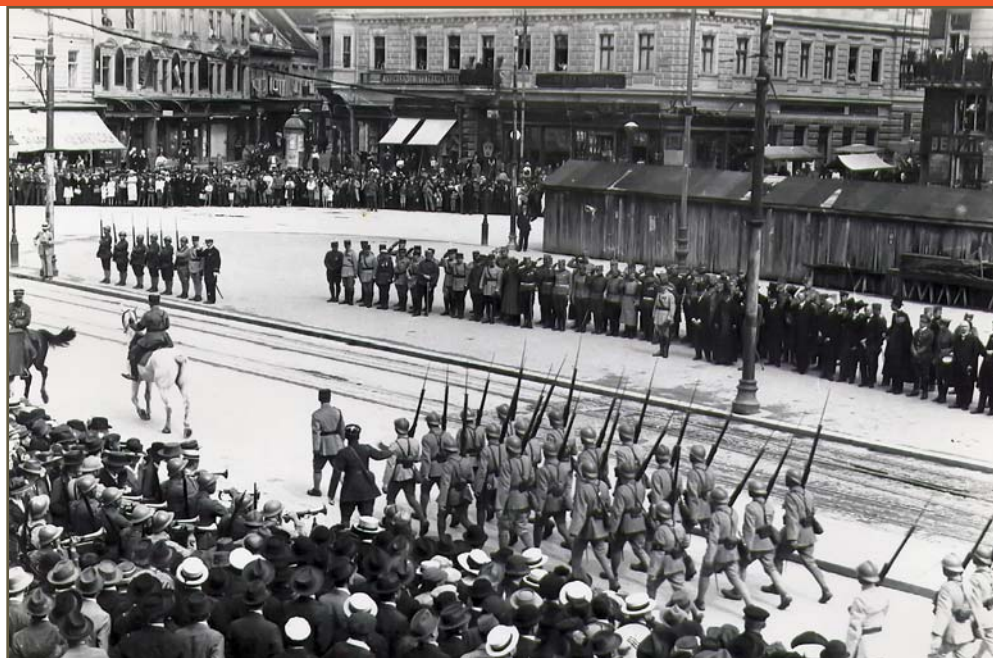
У једној британској анализи оног времена стајало је:

„Интересантна тачка око СХС је њен озбиљно пасиван став на провокације са талијанске стране. Сир А. Јанг (Јоунг) приписује то страху Југославена да не би своју армију ставили на кушњу у садашњем тренутку када су једва наоружана земља. Они знају да српски пјешак има огроман престиж у Европи и не желе да тај престиж изгубе излажући га непријатељствима када нема материјалну подршку – они су вјероватно у праву...”

Сам Јанг је у извештају којим је резимирао догађаје из 1921. навео да је, по њему, најснажнији одјек који је идеја Дунавске федерације могла учини на српску мисао, свест да српска војна снага, на коју су они тако поносни, остаје само лоша обмана док се не снабде оружјем. По њему, „ниједна земља из Друштва народа не може добити на значају док не буде тако индустријски опремљена да осигура своје потребе, независна од страних држава у попуни муниције за своју армију. Чини се да би се Италија радије борила него да дозволи такав приступ славенској снази”.

Британски војни аташе је такође запазио да би задовољавајућа дисциплина и рад старешина у немогућим условима у свим другим армијама одавно довели до побуне.

Живећи у блиском контакту са југословенском војском, у истом времену, француски војни аташе известио је Париз: „Шеф генералштаба (СХС – М. Б.) процењује на 1 милијарду и 600 милиона динара своту која је потребна да се набави сав потребан материјал (оружје, муниција, возила, авиони, тенкови, провијант) за 16 пешадијских дивизија које сада постоје (дивизијских области – М. Б.). Међутим, може ли држава издржати такве жртве у овом тренутку, у најмању руку је невероватно. У сваком случају није способна да учини буџетски напор да тренутно створи 16 нових пешадијских дивизија.”



Дефиле француске пјешадије у Загребу 1919.

Процењујући јединице из састава далматинских трупа, формираних у новембру 1919. ради одбране Далмације, италијански официри извештавали су да српске трупе немају довољно муниције и да је слабог квалитета, да ће залихе намирница потрајати највише око три месеца, и то под условом да се број трупа не повећава. Трупе се хране грахом, кромпиром и старим аустријским конзервама. Једино су позитивне речи имали за морал трупа, посебно оних које су пристигле из Србије. Те трупе су презимиле (1919/1920) на положајима у врло тешким условима, са врло слабом логорском опремом, тако да су прехладе, упале плућа и друге болести косиле. Осим конзерви и двопека, данима није било боље прехране ни за болесне.

Одступање због војне слабости

Постоји једно директно сведочење из тог времена о томе колико је тадашња југословенска политика била условљена војном инфериорношћу у односу на Италију и колико је та инфериорност, уз претходно поменуто одсуство савезника, условила дефанзивну стратегију и даље попуштање.

Реч је о једном документу који је очигледно био спремљен за седницу владе и који је скоро сигурно саставио тадашњи министар спољних послова др Момчило Нинчић, а у коме је анализирано више посебних питања, у намери да се што прецизније изложи схватање позиције коју Краљевина СХС има према Италији.

Након резимеа о судбини мале државе у сукобу са једном силом из реда Велике четворице, без помоћи неке друге велике силе и са слабом надом у Лигу народа, прешло се на разматрање властитих (не)могућности: „Ми бисмо могли рачунати само на ефекат пресије, коју бисмо ми сами хтели и били у стању да учинимо у Риму. А таква наша пресија могла би бити ефикасна само у том случају ако бисмо ми били решени да подупремо и војним мерама и када би се италијан-

Француски тенкови у Новом Саду 1919.



ска влада од тих наших мера поплашила (...) војне мере према Италији (...) биле би лудост с обзиром на нашу целокупну спољну и унутрашњу ситуацију (...) италијанска Влада не само да се не би поплашила него би по свој прилици такав наш поступак сматрала као изазивање, које јој даје право (...) предузме мере које би за нас могле бити опасне (...) долазак фашиста на управу земље повећао (је) опасност сукоба с Италијом (...) све се више осећа да се око нас ствара обруч непријатеља (...) сигурно да у Италији има политичких људи и читавих партија које сматрају да за Италију никад није био повољнији моменат за рат против нас 'и да' до оружаног сукоба с нама мора доћи 'те да је боље ако до рата дође' сада но доцније, када ћемо ми бити јачи."

Ако је тачна претпоставка да је аутор ове анализе Нинчић, онда је сигурно да је иза ње стајао и краљ као врховни командант, подржавајући Нинчића који је радио у опреци Пашићу и другим министрима.

Рат је избегнут (на југословенској страни евентуална офанзивна акција није ни припремана) и склопљен је тзв. Римски споразум 27. јануара 1924. године. Италија се, на тренутак, повукла са Балкана, што је Краљевини СХС пружило могућност да уреди односе са балканским суседима по свом нахођењу. Мусолини је и даље задржао свој основни став о Југославији као држави коју треба разбити. Проблеми које ће имати југословенска влада у ратификацији Нетунских конвенција, склопљених у јулу 1925. године, биће Мусолинију само додатни аргумент

Слабост Француске и колебање њених источних савезника

Улазак 20.000 Хитлерових војника у Порајње 7. марта 1936. био је знак француске војне неспремности и политичке слабости. Генерал Гамлен (Maurice Gamelin), нови потпредседник Врховног ратног савета, врховни инспектор и врховни командант, изјавио је: „Нема тренутно способних трупа за експедиционе снаге у правцу Порајња – Наш војни систем нам не даје ту могућност.... чак и у више или мање симболичкој форми то би била фантазија.“ Он и министар рата Моран су тврдили да би морао бити позван велики број резервиста, све у свему један милион, за затварање границе. Поред тога авијација и морнарица. Инсистирали су на тоталној мобилизацији, а ако се Немачка успротиви, „онда да се иде потпуну мобилизацију ратне привреде. ... То значи економску дезорганизацију и политичке реперкусије“.

Тако су француске војне институције тридесетих дале изговор људима који су креирали Минхен. Дефетисти, који су, изгледа, по сваку цену хтели избећи рат моћи ће касније да доказују да је њихова спољна политика била базирана на реалној војној ситуацији и да је дефанзивна оријентација француске војне организације учинила политику смиревања („appeasement“) неопходном. „Од када је наша војска дефа-



Италијански шорџиљери и разарачи у ријечној луци 1918.

нзивна, тврдили су они, „како смо ми могли сањати о било каквој интервенцији у Европи“.

Генерал Гамлен је 1936. и сам приметио да је армија превише дефанзивна и да ако Француска жели задржати своје савезнике, француске војне снаге морају бити способне за интервенцију преко граница. Покушај да убеди савезнике у то морао је бити много уверљивији него што су он и француска влада својим будућим акцијама демонстрирали. Да би се стање превазишло те године донет је нови програм наоружања копнене војске до 1940. (Програм Даладје) вредан 14 милијарди франака. У односу на Петенов програм из 1934, број оклопних кола се утростручио (на 3.200). Нажалост, већ 1937. наступила је пауза, да би због погоршања ситуације са Аустријом и Чехословачком, 17. марта 1938. био донет нови пројекат у коме предност добија авијација. Такође, 2. маја донет је Законски декрет за његово провођење. Почела је трка с временом.

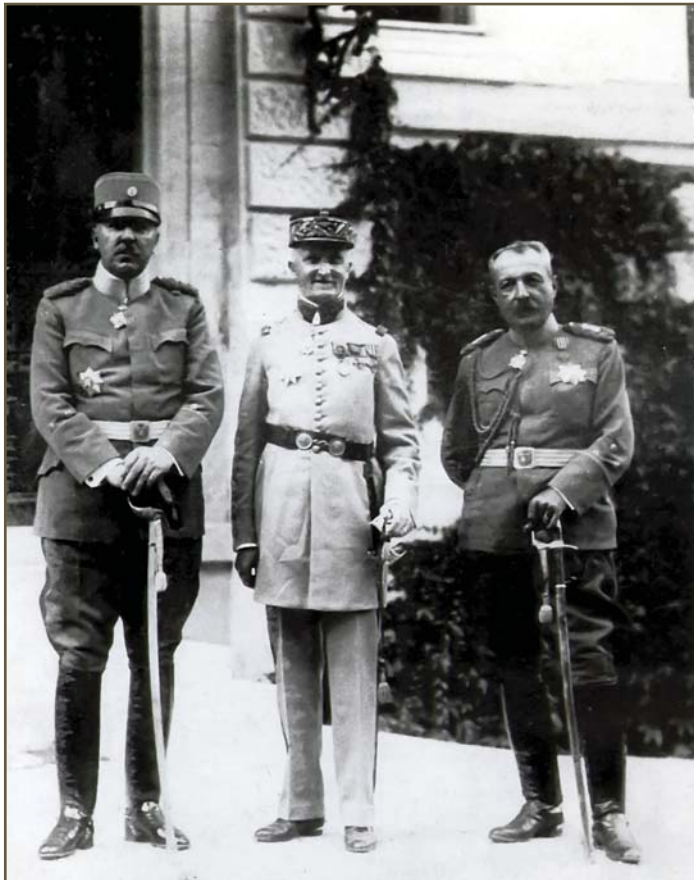
Пол Рејно је добро закључио да Француска више није имала „армију своје политике“.

Краљевина Југославија је од свог постанка била део једног система који је требало да гарантује извршење мировних уговора после Првог светског рата. Овај систем био је противречан утолико што су велике победничке силе Француска, Велика Британија, Италија и САД ускоро почеле да воде своје, више националне политике. На сцени више није било Русије, традиционалног француског савезника када је у питању ограничавање Немачке. Није било ни Аустроугарске која се распала на више мањих националних држава. Међу тим новонасталим државама Француска је покушала да нађе замену за изгубљеног руског савезника. Пољска, Чехословачка, Румунија, Југославија и мале балтичке земље постају део њеног система. У свим тим земљама деловале су јаке француске војне мисије, уз активно ангажовање француских снага у обуздавању совјетске револуције у Мађарској и Црвене армије у руском грађанском рату и пољско-совјетском рату. Земље под француским окриљем делиле су заједничку забринутост против реваншизма поражених и

њихове могуће побуне против услова мировних уговора. Нажалост, приоритети малих савезника нису увек били у сагласју са општим циљем. Тако ће несагласја, нпр. између Пољске и Чехословачке, кварити настојања да се учврсти антинемачки блок.

Сви француски савезници, осим Чехословачке, имали су велике економске и финансијске тешкоће да наоружавају и модернизују своје армије, па су били принуђени да апелују на Француску да им помаже било протезирањем кредита за набавку оружја, било директним испорукама у форми помоћи.

У Југославији се са забринутошћу пратила ситуација. Немачка је избила на њене границе. Тражи се оружје на све стране и ванредни кредити у Скупштини за програме наоружања војске, морнарице и ваздухопловства. Нажалост, због властитих потреба, Француска 1938. године смањује испоруке југословенској војсци. Долази и до пада у трансферу технологије и индустријске сарадње, што је умањило напоре Бетуара и Гошеа (Gauché) да се побољша координација два савезничка генералштаба.



Генерал Душан Трифуновић, француски генерал Мишелхаузер и министар војни генерал Стеван Хаџић, у Београду 1925. године

У лето 1938. остало је да се прати како Француска и Велика Британија врше притиске на Чехословачку да учини уступке у Судетској области. Хитлер, када је проценио да је ситуација сазрела, предлаже конференцију у Минхену за 29. септембар. У исто време гомила трупе на границама осамљене Чехословачке. Последњи састанак представника Мале Антанте на Бледу тог лета прошао је у суморној атмосфери. Чеси су били утучени.

Француски војни аташе из Београда обавестио је председника владе и министра одбране да су Југословени после прве Чембрленове посете Немачкој са иронијом констатовали „Енглеска и ви, пустили сте Чехе, ... Ко је сада на реду? Када је ће бити ред на нас?”

Војна мисија у Москви 1940.

Када је 3. јула 1940. министар Милан Недић позвао пуковника Жарка Поповића, саопштио му је: „Немамо никог бољег од вас ко би могао да нам за кратко време изнесе јасну слику шта војнички представља Совјетски Савез.”

На том састанку Недић је изложио своје намере и жеље. Очекивао је да Поповић у контакту са совјетским војним круговима процени колико се СССР интересује за судбину Југославије, да ли је у могућности да снабдева Југославију оружјем и сировинама. Недић је поновио Поповићу да Немци наваљују да се Југословени одрекну сопствене привредне политике, престану да бацају погледе на СССР и Британију,



Милан Недић

најзад да се не противе уколико Италија затражи извесне територијалне уступке. Да се Русима пренесе да им Немци замерају контакте са њима, да омаловажавају њихову силу и значај, те да спремају опсежне војне мере против СССР и с тим циљем користе избеглице за обавештајну службу.

Тиме је започела сложена мисија пуковника Поповића, с једне стране да процени да ли је СССР заиста реално могућ стратешки партнер и да се од њега хитно набави најнеопходније наоружање и опрема за оспособљавање армије како би постала фактор одвраћања пред растућим притиском Немачке.

Генерал Недић је у јулу издао наређење да Економско одељење Главног генералштаба припреми преглед материјала по свим гранама како би се проверило да ли се може набавити (добити) у Совјетској Русији. Одељење је припремило све тражено до 5. августа и послало начелнику Обавештајног да се проследи пуковнику Жарку Поповићу.

Поповић је отпутовао на нову дужност 30. августа, а са њим и мајор Бошко Станојловић, син покојног армијског генерала Радисава и синовац генерала Чедомира Станојловића. Успут су се задржавали у Софији и Одеси. У Москву су стигли 5. септембра, а већ 15. септембра, у присуству начелника Генералштаба генерала Мерецкова, били су примљени код маршала Тимошенка, комесара за народну одбрану СССР.

Припремајући се за тај сусрет, Поповић је разговарао са представницима Обавештајног одељења совјетског Генералштаба. Између осталог, поред сугестије да је Југославија мирна и стабилна, да ће се у случају напада бранити, да је са суседима у добрим односима, пренео им је да Немачка не гледа добрим оком на њихове односе са СССР, да свуда, а нарочито у Југославији покушава да увери свет о потпуној безначајности совјетске силе, да сама проводи ратне припреме према СССР-у, да он сам долази у Русију „као другу отаџбину у којој сам провео детињство“ и да су две земље у таквом природном односу да не могу једна другој да желе зло, ако већ не би имале намеру да се помажу.

Маршал Тимошенко се трудио да остави најповољнији утисак и наступао је срдечно. Оценио је да је положај Југославије важан, али тежак. Поповић је искористио добру вољу да одмах покрене питање наоружања које би могло евентуално стићи током зиме из СССР-а, у првом реду борна кола, противавионска и противоклопна оруђа. Маршал је спремно одговорио да је зна какав је списак потреба и да је већ разговарао са Молотовим, те да ће се у најкраћем времену решавати то питање.

1948: Како се бранити против јачег?

У сукобу с Информбироом, Тито и политбиро КПЈ, када су постали сигурни да их у потпуности подржава ратни командни кадар ЈА, заузели су одлучно држање. Да није било тог елемента, те одлучности, историја тог сукоба вероватно би кренула другим током.

Сукоб са Стаљином 1948. године и могућност војне интервенције ради рушења југословенског руководства ставили су пред тадашње генерале питање како одговорити и како бранити земљу. Мада је постојала одлучност да се земља брани, морало се балансирати између величине формације, недовољне опремљености и ситуације да су се планови морали правити у ходу, јер се тада није очекивао такав развој догађаја.

Претпоставка је била да ће удар доћи са севера и истока, посебно преко тешко одбрањиве низине у Славонији и Војводини, те из Бугарске. Израђени су прецизни планови евакуације расположивих ресурса у пољопривреди, индустрији, сировинама, стоци и саобраћајним средствима. У централно планинско језгро требало је пребацивати и део управног апарата и војно способног становништва. Са простора Хрватске, Србије и Црне Горе у БиХ требало је евакуисати 580.000 особа, од чега 466.000 мушке и женске омладине. Како у Босни није било текстилне индустрије, било је предложено да се по једна фабрика из Словеније, Хрватске и Србије премести у ту републику. Поставило се питање евакуације и премештања фабрика важних за војну производњу. Дошло је и до великог буџетског напрезања и прерасподеле у корист војног дела.

Током 1949/1950. у Генералштабу се још дискутовало о томе да ли постоји наша војна концепција или је то варијанта



Тенк Т-34

совјетске концепције. „Мишљења су била подељена“, пише један савременик, „мада су неки као Хамовић и Орешчанин сматрали да нас наша ситуација, оскудица у савременом наоружању, наши услови ратовања, тјерају на нашу концепцију“. Наводи да је на саветовању у Генералштабу о војним школама (1950) један дискусант приметио да нама не одговарају совјетска војна правила, али је генерал Љубо Вучковић, тадашњи начелник Четврте управе (за наставу), оштро реаговао тврдећи да су та правила добра јер је Црвена армија победила са њима у рату. „Дакле иако смо се разишли са СССР 1948. године, још смо опонашали Црвену армију.“

Касније, 1952. године, начелник Генералштаба Коча Поповић је на Вишој Војној академији отворено критиковао совјетска војна правила. Сматрао је да је „нама“ ближа тактика „бившег потпуковника Раденковића“ него ратна служба Црвене армије. Међутим, 1953. године Коча Поповић одлази, а за начелника Генералштаба долази најпре Пеко Дапчевић, а затим и Љубо Вучковић, обојица руски ђаци. Тада изгледа као да се на новој доктрини није ни радило. Ипак, на реорганизацији је радио Орешчанин, начелник Треће управе. Писали су и објављивали Павле Јакшић, Душан Кведер, Подбој. Тек 1958. године почиње се на врху промовисати и нова војна доктрина.

Балкански пакт и сарадња са САД и НАТО

Та криза и опасност која је запретила опстанку режима, али и независности земље, имала је свој чувени обрт када је, у већ започетом хладном рату, једна комунистичка земља потражила сарадњу и помоћ са Запада, са којим је до тада била у директном спору, бар на две тачке (Трст, Грчка). Та помоћ је одобрена, омогућила је снажење ЈНА као респектабилног фактора, али је водила и новим облицима сарадње Југославије са земљама у региону и тек формираним Северноатлантским пактом. Ако је тада и постојао план интервенције против Југославије, Совјети су морали водити рачуна о могућности да се конфликт прошири уз пуно ангажовање САД.

Према Титовом дневнику, идеја са тражењем оружја на Западу први пут је озбиљно разматрана 25. децембра 1950. године.

Совјетском наоружању, а посебно ресурсима у ваздухопловству, полако је истицао век. Кородирали су муниција, мине. Домаћа индустрија није још успевала да задовољи све потребе, а постављало се питање набавке сировина и склопова. До избијања сукоба, СССР је испоручио 425 тенкова Т-34, 52 самоходна топа Су-76, око 500 ПА топова, 1.392 осталих топова и хаубица, 248 ловаца ЈАК разних типова, 273 јуришна и лака бомбардера, 17 транспортних авиона, 12 торпедних чамаца и велике количине муниције и опреме.

Започети разговори у Москви и Прагу о набавци првих млазних авиона доживели су судбину укупних односа. Југословени су остали и без калупа за авионске гуме за постојеће ваздухоплове.

Дакле, све до 1951. године, док нису почеле стизати прве пошиљке наоружања са Запада, ЈА ослањала се на оно што је имала и што јој је испоручила домаћа индустрија.



Двајт Ајзенхауер

Америчка, британска и француска помоћ која је пристизала до 1957. године била је значајна за јачање и техничко осавремењивање ЈА. Посебно је повећана њена мобилност испоруком 12.500 различитих возила, организација везе са око 1.500 радио станица, противоклопна средства за блиску борбу, тешки калибри артиљерије са 750 цеви, 900 тенкова и 265 оклопних аутомобила за њену ударну снагу. Но, најзначајнији сегмент ове помоћи било је модернизовање и јачање ваздухопловства и противваздушне одбране укључујући радаре. Помоћ је донела првих 167 млазних ловаца и 10 хеликоптера. Уз све то, знатно је помогнута војна индустрија и бродоградња испоруком машина. За време трајања помоћи на школовању у западним земљама била су 762 припадника ЈА.

За разумевање зашто су Западни војни планери подржали југословенски захтев, треба имати на уму природу војног стратешког размишљања.

Генерал Двајт Ајзенхауер (Dwight D. Eisenhower), врховни амерички командант у Европи, после свог првог сусрета са начелником југословенског Генералштаба Кочом Поповићем 10. јула 1951. у Паризу, постао је велики заговорник идеје о подршци старом ратном савезнику. Посебно га је импресионирао то што је Поповић, на његово питање да ли би ЈА могла бити гаранција и у случају Титове неспособности, одговорио потврдно. Постоји уверење да је управо Ајзенхауер био главни дизајнер будуће улоге Југославије.

Генерал Омар Бредли (Omar Bradley), начелник америчког Здруженог генералштаба, био је други снажан заговорник помоћи и савеза. Обраћајући се Комитету за иностране послове Сената образложио је ту важност речима: „На првом месту, ако бисмо бар могли да их извучемо из непријатељског табора и учинимо их неутралнима, био би то један корак. Ако бисмо их добили да делују као претња то би био други корак. Ако бисмо их пак добили да активно партиципирају на нашој страни, то би већ био даљи корак, и онда, наравно, ако ви дате сагласност, где би се њихов напор интегрисао са нашим то би били даљи кораци.“ Бредли је упркос британском противљењу био снажно поборник активне помоћи са снагама из околине Трста у правцу Љубљане.

Оба генерала су охрабривала своје владе и своје савезнике на даље кораке. Њихово држање било је разумљиво када се зна да је у стратешком планирању до тада губитак Аустрије и Грчке сматран потпуно извесним у случају напада са Истока, а да би одбрана Италије, укључујући Сицилију, потрајала најдуже три месеца. „Француска је била више против Тита, а САД више за Тита него остали савезници у НАТО. Британска лабуристичка влада сматрала је да је диктатор Тито, као и диктатор Франко, непожељан савезник, али амерички начелници штаба били су исто толико срећни да имају једног као и другог.“

Драматичан заокрет 1967. и одређење „природног залеђа“

Само што је примио дужност, нови државни секретар за народну одбрану Никола Љубичић морао је да одреди држање ЈНА поводом рата на Блиском истоку, и сагледа стратешке последице. На седници Опунмоћства СКЈ у ЈНА, 23. јуна 1967, изложио је погледе усаглашене са политичким врхом и на основу анализа Генералштаба. У том тренутку, Запад је процењен као главна опасност за безбедност Југославије, а као осетљиве тачке оцењени су западни фронт према Италији и онај према Грчкој:

„Овај рат је наставак стратегијске офанзиве САД које својом стратегијом посредног наступања покушавају да мењају однос снага у свету у своју корист (Вијетнам, разни пучеви по Африци, ситуација у Грчкој, па и најновија агресија на Египат). Знате да је постојао договор за напад између САД, Велике Британије и Израела. На том скупу они су се договорили о нападу.“

Озбиљност ситуације и коначно усвојено гледиште да су заиста могући локални ратови који неће прерасти у светски конфликт, значили су да се морају узети у обзир начини одбране. То ће подстаћи дискусије о даљем развоју доктрине одбране. Генерал Јоже Годомин упозорио је на велику одговорност војног врха у процени да ли смо спремни и колико, како се погрешном проценом не би дезоријентисао политички врх.

На Титову иницијативу (одлуку) због сагласности југословенских и совјетских интереса на Блиском истоку формиран је став о „природном“. Тито је био иницијатор новог приближавања и потпуног савезништва (природно залеђе) са СССР-ом и земљама Варшавског уговора. На њега је свакако утицала и ранија процена берлинске и кубанске кризе, а нова криза у Средоземљу 1967. то је учврстила. Тито процењује да је главна потенцијална претња Југославији – Запад. Почетак модернизације ЈНА на основу набавки савременог наоружања из СССР-а



Прашко ђролеће: Чехословачка 1968.

започет 1961. године је интензивније настављен. Те године Југославија је склопила уговор о великим наруџбама из СССР-а за период од 1961. до 1965, а за нека средства и после 1966. године. Тада су набављене савремене противавионске ракете, надзвучни ловци МиГ-21, нови радар, велике количине тенкова Т-55, ракетни и торпедни чамци, противоклопне ракете, инжењеријска опрема. Овај уговор следио је нови за набавке у периоду 1966–1975. Набављани су ловачки и транспортни авиони, хеликоптери, нове генерације ракета. Тада је набављено и нових 1.111 тенкова

Армија ускоро мења планове и концентрише своју пажњу на западни фронт а редукује своју мирнодопску формацију на северном и источном, као и адекватну безбедносно-обавештајну пажњу. Због овога је било оштро супротстављених гледишта на колегијуму министра одбране (на једној страни генерал Богдан Орешчанин, а на другој Раде Хамовић). Већ следеће године, опасност се јавља и с неочекиване стране.

Руководство државе и ЈНА били су затечени уласком Совјета и земаља ВУ у Чехословачку. Најдиректније и због Титове процене после повратка из посете Чехословачкој (9. до 12. август 1968) и његових разговора са Александром Дубчеком. Титов закључак свео се на изјаву да у СССР-у нема „тако кратковидих људи који би ишли на политику силе за решавање унутрашњих питања у ЧССР“. Тако је у тренутку инвазије 20/21. августа чак трећина југословенских војних обавештајаца била на годишњем одмору, укључујући војног аташеа у Прагу.

Истог дана по инвазији сазвана је седница Председништва и Извршног комитета ЦКСКЈ. На тој седници генерал Иван Гошњак, помоћник врховног команданта и бивши министар, изложио је веома песимистичан поглед у вези са пружањем отпора евентуалним будућим притисцима на Југославију. Указао је на чињеницу да се Југославија током шездесетих потпуно оријентисала на војну сарадњу са СССР-ом и своје војностратешке програме тако концепирала да се једнострано усмерила на одбрану од империјалистичких западних држава, а земље социјалистичког лагера третирао као сигурне савезнице у могућем рату. Гошњак је навео да су комплетне набавке покриване из СССР-а, да је тамо била организована и обука југословенских

официра, док су у војне објекте ЈНА долазили као војни инструктори совјетски официри. „У таквој ситуацији, сада је требало старешинском кадру ЈНА објаснити да су им бивши савезници потенцијални непријатељи, а ‘империјалист-и’ – могући савезници.“

Два дана касније на Десетом пленуму ЦК СКЈ 23. августа 1968. Тито је дефинисао драму на следећи начин: „Треба да размислимо како да се поставимо, да хладнокрвно расуђујемо јер из ове коже не можемо ван. Јасно је да ћемо бранити свим средствима наш слободан развитак, нашу независност, ма са које стране нас угрожавали. На то морамо бити спремни. Ђаво би га знао шта ко мисли. Јер данас видимо да изненада неко

поклопи једну земљу. Наша земља се налази на врло осјетљивом географском положају. Ми смо имали залеђе у које сам вјеровао, у које сад више не вјерујем.“

Хитне испоруке наоружања неСврстаним земљама

По избијању израелско-арапског рата 1967. године Тито је дозволио прелет совјетских авиона који су носили војну помоћ за арапске земље. Сама СФРЈ је одмах по престанку дејстава послала лекове и санитетски материјал. Такође је развила живу активност код социјалистичких земаља да се арапским земљама хитно помогне у обнови арсенала. У УАР је отпутовала и висока државно-војна делегација која је имала задатак да са Насером договори модалитете помоћи. У августу одлази и сам Тито, а током те посете његов шеф кабинета води детаљније војне преговоре. У септембру египатска делегација стиже у Београд. Египту је одобрен кредит за набавку већих количина топова, камиона и остале југословенске опреме.

За време трећег египатско-израелског рата 1973. године појавила се потреба да се Египту хитно помогне у тешкој ратној техници. Адмирал Бранко Мамула добио је задатак да хитно организује поморски транспорт оклопне бригаде и друге војне опреме за Александрију. Бригада је стигла на време и била је укључена у борбу. Маршал Тито је стално био у току ове операције помоћи.

Следеће године, Југославији се, за хитну испоруку стрелачког наоружања за потребе новоформиране територијалне одбране, обратила Замбија. Некадашњу опасност из Анголе и Родезије замениле су унутрашње племенске размирице. Југословенска народна армија успешно је организовала снабдевање великом количином полуаутоматских пушака М-59 и муниције, која се пребацивала авионима Ан-12 тек набављеним из СССР-а.

Сличан случај био је и са хитним захтевом Сиримаво Бандаранаике, председнице Шри Ланке. Како би њена влада савладала побуну, тражила се помоћ у лакој наоружању и

већој количини муниције. Ратно ваздухопловство је хитно прерадио Титов ДЦ-6Б у транспортни авион и успело да пребаци тражене количине у Шри Ланку.

Западне процене понашања ЈНА

Југославија, њена међународна политика, њена унутрашња стабилност и њена армија, били су, у периоду шездесетих и седамдесетих година прошлог века, као и раније, непрестано у видокругу западних држава, које су цениле велики стратешки добитак одвајањем ове земље од источног блока. Док је педесетих спремност Запада да помогне била евидентна, а од Југославије била оберучке прихваћена, шездесетих је дошло до извесне забринутости трендовима југословенске међународне оријентације.

Према проценама западних обавештајних служби, током шездесетих СССР је постао главни снабдевач Југославије војном опремом. Почев од 1961. године најважније модерно наоружање стизало је из те земље. Средњорочни план снабдевања договорен 1965. истицао је 1970. године. Исте службе цениле су да је већ почетком 1970. Београд тежио да смањи ову зависност од СССР-а и отпочео је преговоре са Великом Британијом, Француском, Шведском, Западном Немачком и Норвешком. Контактiran је и Вашингтон. Помоћник министра

одбране генерал Иван Долничар поднео је једну ограничену листу за набавке и изразио интерес ЈНА за прихватање њених официра на обуку у америчким центрима и за друге могуће аранжмане. За потребе ЈНА већ су до средине 1971. године били набављени француски хеликоптери и шведски торпедни чамци. Вођени су преговори и око набавке ловаца *мираж*. Примећено је да је Београд показао мало интереса да набави западне тенкове, упркос чињеници да је својевремено са запада набавио, или добио, две трећине свог постојећег наоружања.

Пратећи развој одбрамбене политике СФРЈ, западни аналитичари уочавали су одређене константе у балансу између блокова и снажан утицај блискоисточне кризе 1967. на развој југословенске доктрине одбране, а посебно утицај инвазије СССР и савезника из Варшавског уговора на Чехословачку 1968. године.

У више периодичних студија о Југославији, понављала се оцена како је југословенски одбрамбени систем, развијан седамдесетих, био на трагу искустава из партизанског рата, али и последица велике забринутости која је обузела југословенско руководство после инвазије Чехословачке 1968. године. Не само у јавним наступима него и приватно, југословенски генерали су у периоду 1968–1976. тврдили да Београд Варшавски пакт види као једину озбиљну претњу својој независности. Међутим, како нотирају амерички обавештајни аналитичари, Београд „готово сигурно верује“ да је опасност од субверзивних делатности – са Запада као и са Истока – тренутно извеснија него било какав инвазиони план.

Три године после догађаја у Чехословачкој, америчке службе су својој влади сугерисале да Запад и САД могу одиграти одлучујућу улогу у југословенској будућности. Полазило се од тога да су економске везе доминантно усмерене ка Западу, а на пољу безбедности, у крајњем случају индиректно зависе о снази Запада и његовог односа према СССР-у. „Београд, мада чврсто посвећен политици несврставања, признаје да је Западна (посебно САД) економска и политичка подршка, као и војна, била одлучујућа за опстанак Југославије касних четрдесетих и почетком педесетих, те да је и данас свестан да би таква помоћ могла поново бити од виталне важности. Београд се с разлогом осећа убеђен да ће таква помоћ поново доћи“, не само из моралних разлога које Запад има већ и у његовом најбољем интересу да сачува независну и јединствену Југославију. Београд се „ипак боји да НАТО можда буде преспор у укључивању у кризу као и да међу западним државама не буде сагласности, моралне или друге, да се брани Југославија у случају совјетског напада“.

Цењено је да у случају Југославије важну компоненту представља њено настојање да ствара имиџ војне моћи и одлучности да је употреби. То је била важна компонента одбрамбене стратегије. „Традиционално, Београд тежи да остави утисак да ће снаге агресора, без обзира са које стране дођу, бити дочекане одлучним отпором. Чак, уколико агресор буде имао иницијалног успеха, сусрешће се са дуготрајним и погубним партизанским ратом.“ У покушају да усклади концепт одбране са политиком децентрализације, Београд је 1967. го-



Ми-8



МиГ-21

дине почео да разматра планове о развоју значајних формација територијалне одбране и да појачано инсистира на герилском типу рата. Иницијално, југословенско планирање подразумевало је да ће одбрана бити примарно усмерена против напада са Запада. Било је то време када су били у релативно добрим односима са Совјетима, али су их бринули догађаји у Грчкој, Италији и на Блиском Истоку. Тек са совјетском инвазијом на Чехословачку августа 1968. ова оријентација се изменила и убрзала програм реформи. У новембру је био припремљен нацрт новог војног закона, а 11. фебруара 1969. он је ступио на снагу.

Примена новог закона није ишла без проблема, али је Београд био одлучан да га спроведе. Одобрена је и сума од 40 милиона долара за набавку неопходне опреме. Измењене су границе армијских области, тако да су се оне више поклапале са републичким границама, а локално командно особље било је охрабривано на већу сарадњу са својим партнерима из територијалне одбране. Армија је добила своју аутономну партијску организацију и појављиваће се као самостални део у оквиру ЦК СКЈ.

Анализирајући изгледе Југославије после Тита, заједница америчких обавештајних служби је у септембру 1979. године поновила неке од ранијих анализа за период шездесетих. Тако је нотирано да су представници регуларне армије у почетку били јако скептични што се тиче смањења њихових одговорности у погледу одбране за рачун територијалних снага, али и смањења буџета. Овај отпор довео је до смењивања генерала Ивана Гошњака са положаја министра 1967. године, као и једног броја високих генерала који су се супротставили концепту „наоружаног народа“, тада још у разматрању.

Америчке службе су имале податке да је југословенска мобилизација у августу и септембру 1968. године била екстремно спора, конфузна и неефикасна. Ова сазнања су, по њима, потврђивале и мере самих Југословена после те и такве мобилизације. Инвазија Чехословачке и југословенски неадекватан одговор подстакли су преиспитивање одбрамбене стратегије, укључујући и планове мобилизације.

У издвојеној анализи о војним елитама у Југославији, наведено је да је од 1956. до 1968. пензионисано 26.000 официра, од чега само у 1968. години 2.400 официра и 38 генерала. Други тренд који је уочен од 1968. године, а појачан током седамдесетих, јесте све већи проценат постав-



Све значајнија улога несврстаних земаља: Јосип Броз са Насером

љања генерала на дужности у њиховим матичним републикама. Док је 1966. године од 120 највиших генералских положаја 38 посто било попуњавано појединцима рођеним у републици службовања, тај број се до 1975. повећао на 63 посто.

У истом периоду, анализом персоналних података генерала, закључено је да је пракса доминације генерала „команданата“ и даље присутна у односу на оне који су имали каријеру „команданти политичари“ и чистих „политичких официра“. У овој анализи није посебно истакнуто каквог је утицаја на каријеру највиших официра имала промоција кроз канале војне безбедности. То је разумљиво из чињенице да се до ових података најтеже могло доћи.

У истим анализама сугерише се закључак да је од необичне важности пратити држање војне елите и њених евентуалних подела јер ће ЈНА у будућности имати можда пресудан утицај за опстанак земље. Укратко се подсећа на прве пукотине 1948. године када се једна група генерала и официра одредила просовјетски. Анализа не помиње спо-

И данас у употреби: ракејни систем „Куб“





Генерал Љубичић са сарадницима

рове са „комесарском групом”, случајеве генерала Љубодрага Ђурића, Павла Јакшића, Радивоја Јовановића или неких других, али реферише о случају генерала Милоја Милојевића који је оптужио Гошњака да занемарује српске кадрове. Милојевић је оглашен националистом, и „конзервативцем” унутра ЈНА који је био повезан са генералом Отмаром Креачићем и самим Ранковићем. У овој анализи није направљена разлика између приговора који је стварно поставио Милојевић, а то је запостављање кадра из саме Србије, а не Срба уопште.

Овим аналитичарима није промакао значај контроверзи око дефинисања положаја територијалне одбране у оквиру одбрамбеног система и надлежности које је ЈНА требало да задржи. Они су то означили као контроверзе „Гошњак–Хамовић”. Занимљиво је да одступање Гошњака није повезано са случајем Александра Ранковића и Брионским пленумом већ редуковано на сукоб око стратегије одбране који се развијао од 1966. године. Такође, његово коначно пензионисање са положаја главног инспектора ЈНА 1968. године није повезано са догађајима после инвазије Чехословачке и неспремношћу ЈНА да се адекватно и брзо постави у одбрамбени положај.

Када је за начелника Генералштаба уместо Хамовића постављен генерал Шумоња, аналитичари Radio Free Europe Research истакли су битне разлике двојице генерала. Први је по њима био професионални војник који је увек обављао само командантске дужности, док је други цењен као човек партије раг excellence. Шумоња је, поред командантских, обављао и политичке функције у рату и после рата. Посебно је иста-

кнута да је дуго година провео као шеф Титовог војног кабинета и пратио га на његовим дугим путовањима. Из тога се тумачило да је Шумоња највероватније Титов лични избор.

Нестанак СФРЈ у вртлогу грађанског рата

Последње године двадесетог века обележило је растакање СФРЈ, грађански рат и рат снага НАТО-а против Савезне Републике Југославије 1999. године. У средишту великог броја радова у којима су аналитичари, укључујући историчаре, покушавали да сагледају меру узрока и токова, налазе се анализе деловања оружаних снага и система одбране. Такође, многи су покушали да анализирају однос политичких фактора и деловања оружаних снага. Овај период није „историја” и многа питања могу само да буду постављена а у одговорима да се још увек више нагађа него што се зна. Сведочења и извори се тек прикупљају и проверавају.



Тенк Т-55

Пажљивом читаоцу бројних оновремених саопштења представника „Међународне заједнице” не може да промакне да су СФРЈ избрисали као субјект и одрекли јој право на самоодбрану. Изједначене су оружане снаге још увек међународне признате државе са снагама сецесиониста или протагониста оружане побуне. Слично ће се поновити у случају СРЈ 1998. и 1999. године. Амерички председник Клинтон приклонио се мишљењу да је рат у Словенији, Хрватској и Босни и Херцеговини изазвала „српска агресија против међународно признатих држава”. Осуда је почивала у првом реду на виђењу да Срби нису смели да донесу одлуку о употреби силе. Одласком старих експерата који су познавали Југославију, Клинтон се све више ослањао на млађи кадар.

До једне фазе сукоба у бившој СФРЈ, ЈНА је још увек представљала фактор одвраћања, међутим дневно је губила на кредибилитету, покушавала је једно време да спречи отво-

рени грађански рат на територију Хрватске прављењем тампон-зона између побуњених Срба крајишника и хрватских полицијских и паравојних снага. Тежак удар задобила је олаком и војнички неприпремљеном акцијом изласка на границе Словеније у јуну 1991. Спорост и неефикасност, уз медијске ефекте, учинили су да они који су прилагођавали кораке у приступу југословенском проблему заузму оштрије и радикалније држање.

Председник владе СРЈ Момир Булатовић сведочи да се после дејства авијације НАТО-а по Србима у Босни, реално претпостављало да би следећа мета могла бити Југославија. У то време су убрзане и осмишљаване мере за одбрану. Прикупљане су информације о начину извођења борбених дејстава снага НАТО-а, анализирани принципи употребе. У Школи националне одбране теоретски је симулиран напад НАТО-а на Југославију. Готово четири генерације највиших официра прошло је ту припрему (1995–1999). Припреме за одбрану, пише Булатовић, убрзане су после октобра 1998. године. У условима санкција тешко су се набављала и ремонтвала најосетљивија средства у ваздухопловству и другим техничким гранама. Он сведочи да се у годинама пре претњи и напада покушало са набавком ракетног система С-300. „Потегли смо старе и нове везе, укључили дипломате и бизнисмене ... Ни тајни, ни подземни канали нису дали жељени резултат. Иначе, цијена (енормно висока) није била посебан проблем. Непремостиву тешкоћу представљали су габарити. Тако велики систем није могао проћи ниједан од дебело разараћених ‘споредних канала’ ... Овај систем је Југославији требао да служи као средство одвраћања, а пошто је агресија била неизбјежна, он би постао средство озбиљног супротстављања.”

И други су сведочили о овој епизоди. Њихова компетентност се не може доводити у питање. Но, као и 1901. године, у случају немогућности да Србија набави најсавременију француску артиљерију, отвара се питање трансфера осетљиве војне технологије и питање политичке процене испоручиоца те опреме.

Амерички историчар и публициста, писац књиге „Рат у време мира“ (2003), Дејвид Халберстам на основу интервјуа са америчким државницима и војницима наводи да је пре отпочињања напада „Јељцинова влада сигнализирала савезницима да иако су Руси незадовољни због употребе оружаних снага НАТО-а против пријатељских Словена, они не би дошли да бране Београд, нити би дали Србима своје најновије пројектиле земља–ваздух који би знатно отежали ствар за НАТО”.

Асиметрични рат – Косово 1999.

Циљеви рата против Југославије 1999. далеко су од јавно прокламованих у марту те године. Промовисање нових доктрина, ревитализација НАТО-а, потврђивање кредибилитета најјаче (и једине) суперсиле, промена режима који тој сили није по вољи, били су стварни разлози агресије. Такође, тај рат био је промоција деловања суперсиле мимо процедуре у Савету безбедности УН. Било је то конфронтирање са сложеним механизмом очувања мира и безбедности и увођење платформе самосталних превентивних активности према властитој процени. Рат је довео у питање до тада добре односе САД и Русије, дошло је у једном тренутку до озбиљне заоштрености. Осим пропагандног помињања „хуманитарних разлога”, у унутрашњим расправама, они готово не постоје.

Незаобилазно је сведочење Збигњева Бжежинског, једног од архитеката спољнополитичке стратегије Клинтонове администрације, да је у току кризе и рата, у први план, уместо рушења Милошевића и доласка на Косово, стављен један други циљ: „Они су практично измењени оног дана када је бомбардовање почело. Није претерано рећи да би неуспех НАТО-а значио у исти мах и крај НАТО-а као уверљивог војног савеза и поткопао америчку водећу улогу у свету.” Нападач се, дакле, очајно борио за очување кредибилитета. То је евидентно из многих мемоара па и сведочења генерала Веслија Кларка.

Овај рат, који је односом снага нападача и нападнутог ушао у типологију асиметричног рата (Курмон, Рибникар), оставио је у наслеђе за изучавање драгоцене подстицаје за домишљање војне доктрине мале земље али и суперсиле. Дипломатија је непромишљено гурнула своју војну силу у „немогућу мисију”, под претпоставком да ће четири дана бомбардовања присилити балканског парију да се повинује диктату. Како су прогнозе омануле, у првом реду због држања Војске Југославије, суперсила и њен кредибилитет, грађен на демонстрацији из Заливског рата 1991. године, дошао је у питање. Аналитичари и савременици истичу да се унутар Алијансе тешко постигао консензус, да је војно руковођење било ограничено у слободи акције. Било је превише проблема, који су се нагло отворили продужавањем рата. Дипломатија је, на крају, морала да спасава кредибилитет војне силе коју је олако злоупотребила. ■



Неосишварена жеља: С-300

Прилог је гео књиге „Војска и дипломатија” која ускоро излази у издању Медија центра „ОДБРАНА”